

Ós: VISIÓ SOCIOECOLÒGICA A LES VALS DEL PIRINEU

**Projecte de final de carrera
Llicenciatura de Ciències Ambientals
Universitat Autònoma de Barcelona
Curs 2008-2009**

Tutors/es
Martí Boada
Joan Rieradevall
Esther Garcia

Projecte Ursus

Cristina Olaya Guzmán
Roser Plans Santamaria
Laura Sanz Robles
Pau Ymbern Llorens

Agrair a totes les persones que ens han ajudat de manera desinteressada i amablement en la realització del projecte. Sense la col·laboració d'ells no s'hagués pogut treballar amb els materials i informacions que s'han utilitzat en el present document. Agrair a: Salvador Filella, Marc Alonso, Santiago Palazón, Meritxell Centeno, Jordi Ruiz-Olmo, Toni Batet, Agustí López, Puri Canals, Josep Órteu, Frank Capdevila, Jordi Sargatal, Jordi Canut, Jordi Abella, Jordi Roset, Jesús Caravaca, Eugeni Casanova, Guillermo Palomero, Joaquim Vidal i Jordi Duch. També agrair als nostres familiars i amics per la seva paciència i comprensió durant la realització d'aquest.

Aquest projecte ha estat possible gràcies a l'ajuda i guia del nostre tutor Dr.Martí Boada i a la resta de l'equip de tutors, Joan Rieradevall , Esther García i la col·laboració de Jordi Duch .

INDEX

BLOC I: Introducció	1
1.1- Antecedents	2
1.2- Justificació	6
1.3- Objectius	8
1.4- Metodologia	8
BLOC II: Marc Teòric	11
2.1- Situació geogràfica	12
2.2- Marc Legal i figures de protecció	13
2.2.1.- Legislació internacional	13
2.2.1.1.- Conveni CITES	14
2.2.1.2.- Conveni de Berna	15
2.2.1.3.- Directiva Hàbitat	15
2.2.1.4.- Conveni de la Diversitat Biològica	16
2.2.1.5.- Llista roja de la UICN	16
2.2.2.- Legislació espanyola	17
2.2.3.- Legislació catalana	18
2.2.3.1.- Decret 123/1987, reserves naturals parcials	18
2.2.3.2.- Llei 3/1998, de protecció dels animals	18
2.3- La biologia de l'ós	19
2.3.1- Característiques de l'espècie	19
2.3.1.1.- Taxonomia	19
2.3.1.2.- Avaluació	19
2.3.1.3.- Mides	20
2.3.1.4.- Morfologia	21
2.3.1.5.- Estudi de la dentadura i la seva mecànica	21
2.3.1.5.1.- Descripció de l'estructura de les mandíbules	21
2.3.1.5.2.- Descripció de la dentadura	22
2.3.1.5.3.- Mecànica de les mandíbules i de les dents	22
2.3.1.6.- Pelatge	23
2.3.1.7.- Reproducció	23
2.3.1.8.- Genètica	24

2.3.2- Hàbitat	25
2.3.2.1.- Zona o entorn	25
2.3.2.2.- Osseres	26
2.3.2.3.- Els voltants de l'ós (els veïns de l'ós)	27
2.3.3- Alimentació	28
2.3.4- Amenaces ambientals i/o socials	31
BLOC III: Evolució històrica. Reintroducció i mobilitat	32
3.1- Evolució històrica de l'ós bru	33
3.1.1.- Distribució actual al món. Amèrica, Àsia i Europa	33
3.1.2.- L'ós a la Península Ibèrica, història d'una regressió	36
3.1.2.1.- Segle XIV i XV	37
3.1.2.2.- Segle XVI	39
3.1.2.3.- Segle XVII i XVIII	40
3.1.2.4.- Segle XIX	41
3.1.2.5.- Primera meitat del S. XX	42
3.1.2.6.- Segona meitat del S. XX, cap a la protecció legal	44
3.1.3.- L'ós bru als Pirineus, l'evolució cap a la desaparició	45
3.1.4.- La població actual de l'ós bru al Pirineu	47
3.1.5.- La situació actual	48
3.2.- El programa de reintroducció	49
3.2.1.- La primera reintroducció (1996-1997)	49
3.2.1.1.- Estudis previs i elecció del país d'origen	49
3.2.1.2.- L'operació de reforç	50
3.2.1.3.- Resultats biològics	51
3.2.1.3.1.- Comportament especial	51
3.2.1.3.2.- Utilització de l'hàbitat	51
3.2.1.3.3.- Comportament d'hivernació	52
3.2.1.3.4.- Dinàmica de la població i reproducció	52
3.2.2.- La segona reintroducció. El reforçament (2006)	53
3.2.2.1.- Assegurar que el reforçament serà eficaç: estudis previs	53
3.2.2.2.- Garantir la proximitat genètica i l'estat sanitari dels óssos	53
3.2.2.3.- Les recomanacions sanitàries	55
3.2.2.4.- Els mètodes de captura i transport	57
3.2.2.5.- Sexe dels animals alliberats, llocs i zones d'alliberament	57

3.2.2.6.- Óssos en llibertat i gestió de retirades	58
3.2.3.- Evolució del nombre d'óssos durant el període de reintroduccions	59
3.3.- Mobilitat i desplaçament	60
BLOC IV: Impacter i percepció social	64
4.1.- Impacte social de la presència de l'ós bru al Pirineu	65
4.1.1.- Mapa polític del territori ursí	66
4.1.2.- Anàlisi de les entrevistes	68
4.1.2.1.- Vall d'Aran	68
4.1.2.2.- Parc Natural de l'Alt Pirineu i comarques	77
4.1.2.3.- Conclusions global de l'anàlisi de la Vall d'Aran i PNAP	124
4.2.- Actualitat: El cas de l'óssa Hvala	127
4.2.1.- Anàlisi de premsa escrita	127
4.2.1.1.- El Periódico de Catalunya	127
4.2.1.2.- La Vanguardia	130
4.2.1.3.- El Segre	133
4.2.2.- Percepció social del cas	137
BLOC V: Conclusions i propostes de millora	139
5.1.- Conclusions	140
5.2.- Propostes de millora i educació ambiental	142
BLOC VI: Bibliografia	143
6.1.- Bibliografia	144
6.2.- Acrònims i Paraules Clau	146
6.3.- Pressupost	147
6.4.- Programació	148
Annexos	149

BLOC I: INTRODUCCIÓ

1.1- Antecedents

Per a comprendre l'evolució de la població i la presència de l'ós bru dins del territori en els darrers anys, cal conèixer la seva evolució històrica. Per tant, en el treball es farà una aproximació a la situació actual de la població d'ós bru total –holàrtica- i l'evolució d'aquesta a la Península Ibèrica.

Actualment a Europa, les poblacions més importants es troben a Escandinàvia, als Carpats (Polònia, Eslovàquia i Romania) i a les muntanyes de Dinara y Rhodope que engloben des de Croàcia i Eslovènia per Sèrbia fins a Macedònia i Grècia. Les poblacions més petites es troben a Itàlia (Apenins, Dolomita i Trentins), a la serralada Cantàbrica i als Pirineus franc-espanyols.

Dins el continent Asiàtic es troben des dels boscos boreals i la tundra de Sibèria fins l'Himàlaia i Turquia. Aquestes últimes poblacions es troben de manera disjunta i amb poblacions insularitzades. Les poblacions que es localitzen dins l'eix de Sibèria-Xina es troben en declivi. Però la població que es troba a Rússia, a l'est dels Urals, està en situació molt estable i amb una població nombrosa. També hi ha una petita població a l'illa japonesa de Hokkaido.

Al continent americà, hi habiten dos subespècies d'ós bru: *U.a.horribilis*, (l'ós grizzly) i *U.a. Middendorffi* (l'ós gegant de Kodiak). Aquest últim viu a les illes Kodiak, Shuyak i Afognak, a Alaska. La població de grizzly va patir un gran retrocés durant els últims dos segles.

Aquesta població estava distribuïda des de l'Àrtic fins a l'actual Mèxic però es va reduir fins a l'actual població, que es troba al Parc Nacional de Yellowstone, a l'estat de Wyoming (EUA)¹.

L'ós bru dins la Península Ibèrica es troba actualment en dos importants nuclis, aquests són: la serralada Cantàbrica, subdividida en dos poblacions, l'Asturiana i la Càntabra, que és la població més nombrosa i estable dins de la seva situació com a espècie amenaçada, i l'altre, als Pirineus.

Dins la població dels Pirineus, es poden distingir tres nuclis més: el primer nucli seria l'occidental (Boscos d'Irati, Hecho i Vall de Roncal), el següent se situaria al nucli Central (Luchon, Val d'Aran, Barousse i Vallier) i per últim hi hauria l'oriental (Andorra, Ariège i Aude). Aquestes es troben més amenaçades que la població Cantàbrica.

Si ens centrem en els nuclis existents a Catalunya, la població ursina és petita, actualment d'uns 7 exemplars. Es troba concentrada entre les muntanyes de la Vall d'Aran, Pallars Sobirà i l'Alta Ribagorça.

Són poblacions en procés de recuperació. Però l'ós bru és una espècie caracteritzada per la seva gran capacitat de mobilitat dins d'un territori. Això pot ser degut a les necessitats alimentàries, o per fugir de perills, com és en molts casos, per la presència humana.

---

¹ F. J. Purroy. Universidad de León. *Enciclopedia virtual de los vertebrados españoles*.

Un exemplar d'ós bru, pot recórrer molts quilòmetres durant un dia, travessant valls fins arribar al lloc seleccionat pel plantígrad. Aquesta capacitat, fa que hi hagi molta variabilitat en la localització dels d'óssos dins del Pirineu. Per això, podem trobar individus de l'espècie per una àmplia zona pirenaica fent variar les xifres d'exemplars presents al Pirineu Català. En aquest cas, doncs, les línies imaginàries de les fronteres no fan cap tipus d'efecte sobre la distribució, hàbitat i mobilitat de l'ós bru pirinenc.

Centrant-nos en la presència de l'*Ursus arctos* a la Península Ibèrica, la població va patir un gran retrocés des del segle XIV fins avui dia. La seva distribució, segons els *Llibres de Monteria*² era molt àmplia i abastava des del sud fins al nord de la península.

En els segles XIV i XV, les poblacions dels plantígrads apareixien des de les zones muntanyoses de Tarifa, Serra d'Aracena, Serra del Segura, Alcaraz, Serra Morena, Múrcia, Sistema Ibèric, Sistema Central, Serra d'Albarracín, la serralada Cantàbrica i els Pirineus. S'ha d'esmentar que a la zona de Galícia els nuclis poblacionals d'ós bru eren absents (*Nores i Naves, 1993*).

Aquesta gran distribució es podria deure a les bones condicions d'hàbitats que el propi ós bru trobaria a gran part de la península, però també es veia afavorit per la baixa demografia en la major part del territori de població humana.

Sembla ser que a partir del segle XVI, s'iniciaria la regressió, generant-se un confinament de petits grups en la meitat meridional de la península. El retrocés més important va ser durant el segle XVII, en el que sembla que es produí una persecució sistemàtica de l'espècie, afavorida per l'aparició de les armes de foc per a la pràctica de la caça.

- La situació actual

La distribució en aquest moment, es situa a la part nord-oriental de la península, i es caracteritza per la discontinuïtat de les poblacions Cantàbra-Pirenaica. Aquesta dinàmica va continuar al llarg del segle XIX quan les poblacions cada vegada eren més aïllades cap a la zona de la serralada Cantàbrica, provocant la desaparició de l'extensa població i convertint-se en nuclis insulars. Aquests processos també van ser els causants de l'aïllament entre el Pirineu i el Cantàbric, el qual cada vegada estava més establert.

Ja en el segle XX, la població cantàbrica es divideix en dos a causa de la desaparició de la població a l'est d'Astúries. La població pirenaica s'estén des de Navarra fins a Lleida, però aquesta es divideix en tres petits nuclis a la meitat de segle, provocant alhora que cada vegada es trobi més amenaçada.

Però aquest procés de desaparició de les poblacions d'ós bru, no tan sols es va produir a la Península Ibèrica. Paral·lelament succeí una situació similar a Itàlia, on, per tal de recuperar i mantenir la població d'ós bru, es va realitzar un programa de reintroducció.

---

² Nores i Naves, 1993 Ministerio de Medio Ambiente. *Distribución Histórica del Oso Pardo en la Península Ibérica*.

- Un exemple de reintroducció: Itàlia

Aquest procés de reintroducció s'inicia l'any 1996, al Parc Natural Adamello Brenta, situat a Trento, finançat mitjançant el fons europeu LIFE³, i havent realitzat els estudis de viabilitat poblacionals i d'acceptació social corresponents.

Va ser a l'any 1999 quan es va realitzar el primer alliberament, i posteriorment, a l'any 2002, es va fer el segon. Això va suposar el retorn definitiu d'aquesta espècie als Alps, arribant a tenir actualment una població de més de 20 exemplars d'*Ursus arctos*.

Aquest augment en el nombre d'exemplars, també va fer augmentar entre un 60% i un 70% els visitants al parc, aspecte positiu tant per l'ós bru com pel parc i el país.

- Les figures de protecció

Al llarg de la segona meitat del segle XX es produí l'aparició de figures de protecció a nivell internacional i nacional, les quals van impulsar el manteniment dels dos importants nuclis poblacionals existents a la península actualment.

Aquesta legislació apareix amb la necessitat de protegir diverses espècies amenaçades mundialment, entre les quals s'hi troba l'*Ursus arctos*, amb l'objectiu de gestionar-les, controlar-les i protegir-les. A continuació es mostren les convencions i normatives internacionals més importants, així com la legislació estatal i la catalana.

L'any 1973 es fa una de les primeres convencions internacionals, convocada per 21 països (o Parts), com ara Estats Units, Nigèria i Suïssa entre d'altres, sobre temes relacionats amb la flora i la fauna, la **Convenció sobre el Comerç Internacional d'Espècies Amenaçades de Fauna i Flora Silvestre** o també coneguda com a CITES.

En aquesta convenció, l'*Ursus arctos* es troba classificat a l'apèndix II, exceptuant algunes poblacions que es classifiquen en l'apèndix I degut a que la pressió comercial és major.

Espanya no s'adhereix al conveni fins al 16 de maig de 1986, i actualment, aquest conveni ja compta amb el suport de 172 països.

L'any 1986, es va realitzar el **Conveni de Berna**, el qual es centra en la conservació de la vida silvestre i del medi natural a Europa i reconeix la importància i els valors del medi natural.

Dins aquest conveni, la classificació de l'*Ursus arctos* es troba dins l'apèndix II, en el qual s'hi inclouen les espècies de fauna estrictament

---

³ Instrument financer de la Unió Europea per projectes de conservació ambiental y el desenvolupament de la política i legislació comunitària en matèria de medi ambient.

protegides. En aquest, es prohibeixen certes formes de captura, la destrucció dels hàbitats de reproducció i la pertorbació intencionada de la fauna.

Per altra banda, l'any 1992, des de la Unió Europea es crea la Directiva 92/43/CEE, relativa a la conservació dels hàbitats naturals i de la fauna i flora silvestres, també coneguda com a **Directiva Hàbitat**.

En aquesta directiva, l'ós bru es troba classificat en l'annex II, espècies animals i vegetals d'interès comunitari per a la conservació de les quals és necessari designar zones especials de conservació, i també en l'annex IV, espècies animals i vegetals d'interès comunitari que requereixen una protecció estricta.

El mateix any, es va celebrar a Rio de Janeiro la Cimera de la Terra, en la que entre d'altres documents, com ara l'Agenda 21, es signaria el **Conveni sobre la Diversitat Biològica**.

Aquest conveni proposa actuar de forma internacional per tal d'engegar activitats i projectes per a protegir la diversitat biològica, molt important per a l'evolució i el manteniment dels sistemes necessaris per la vida a la biosfera.

L'ós bru es troba catalogat a la **Llista roja** de la UICN, un inventari a nivell mundial de l'estat de conservació de les espècies animals i vegetals, on, es troba com amenaçat vulnerable. Les poblacions espanyola i italiana, i especialment la del Pirineu, es troben més amenaçades que les altres poblacions europees degut a la seva mida reduïda.

A nivell espanyol, cal comentar l'important canvi legal i social que es va produir entrats els anys 70. El 1953 s'aprovava la "*Ley de alimañas*", la qual establia una recompensa per a la caça d'aquells animals considerats malignes i perillosos com en el cas de l'ós bru, entre d'altres.

S'inicia, alhora, un canvi de pensament de la societat envers la visió tradicional de l'ós, el qual era una espècie perseguida per l'entorn rural i aquest passa a convertir-se en una de les imatges faunístiques més emblemàtiques. És aquí, doncs, on es comença el procés de protecció d'aquest.

Així, l'any 1973, amb l'aprovació de la nova Llei de caça i de les diverses normatives internacionals, aquesta situació canvia radicalment, i es passa d'una situació on es recompensava la caça de l'ós bru a la seva prohibició.

Durant aquesta dècada, i també durant els anys posteriors, sorgeixen grups socials que exerceixen una pressió important com la *Lliga per a la Defensa del Patrimoni Natural* o DEPANA a l'any 1976, la qual té molt present la figura de l'ós i la seva protecció.

A Espanya, per tant, s'han transposat les normatives internacionals corresponents, alhora que se n'han desenvolupat d'altres. Un exemple d'això és la creació del **Catàleg Nacional d'Espècies Amençades**, el qual inclou l'ós bru en el seu annex I, espècies i subespècies catalogades "en perill d'extinció".

Des de la comunitat autònoma de Catalunya, també s'ha procurat incorporar tota aquesta legislació. Mitjançant el **Decret 123/1987**, es declaren les **reserves naturals parcials** per a la protecció d'espècies animals en perill de desaparició a Catalunya.

Aquest Decret, en el seu annex II contempla els límits de les Reserves Naturals Parcials de Baish Aran i Alt Àneu amb l'objectiu de protegir l'ós bru i altres espècies forestals pirinenques.

La Llei 3/1988, modificada posteriorment mitjançant la **Llei 3/1994**, de **protecció dels animals** pretén recollir tots els principis que s'han desenvolupat des dels tractats i convenis internacionals. Així doncs, en aquesta Llei, l'ós bru es troba a l'annex II, espècies protegides de la fauna salvatge autòctona.

Actualment, a l'any 2001, dins l'àmbit peninsular també, destaca l'entrada d'ONG's conservacionistes com la *Fundación Oso Pardo* o FOP i el *Fondo para la Protección de Animales Salvajes* o FAPAS, que juntament amb les normatives proteccionistes, canvien la situació de l'ós cap a la seva recuperació i millor acceptació en l'àmbit rural.

Un cop establertes normatives de protecció, lleis i grups socials en defensa de l'ós i la natura, el que s'intenta dur a terme són estudis, iniciats a l'any 2006 sobre "l'ecoturisme i l'ós", els quals analitzen com es pot utilitzar la figura de l'ós a les zones on aquest habita.

Alguns exemples sobre l'ecoturisme serien, en el cas de la Serralada Cantàbrica, la creació de les anomenades "Rutes dels óssos" o la "Senda de l'ós", amb el què es descobreix l'hàbitat i les costums dels óssos.

En el cas del Pirineu Francès també es troba la "Casa de l'ós de Fos", on la figura de l'ós bru dóna una valorització a la zona i als productes que s'elaboren.

Per últim, un altre exemple és en el cas d'Itàlia, el Parc Nacional d'Abruzzo que ha utilitzat el símbol i logotip de l'ós, de tal manera que crea un reclam turístic de primer ordre. Aquestes tasques donen doncs projeccions internacionals d'aquestes zones on es duu a terme, afavorint el turisme i la conservació de la natura.

1.2.- Justificació

Des de fa temps, la població humana s'ha anat assentant per tot el territori buscant el seu benestar i les condicions més òptimes per viure, ja sigui fent construccions per l'habitatge, convertint la terra per ús alimentari, creant llocs per encabir-hi el bestiar, etcètera.

La problemàtica d'aquest fet, és que només s'ha tingut en compte que existeix la població humana (amb els seus animals domèstics o no), i sovint no

s'ha pensat amb el fet que també existeixen altres éssers vius, que requereixen el seu hàbitat per a realitzar les seves funcions vitals.

Els humans han anat ocupant aquests espais i se'ls han apropiat, fins a un punt en què no s'ha considerat la importància que pot tenir un hàbitat concret per a una espècie.

Però en els darrers anys aquesta situació està canviant i està adquirint molta importància, tant socialment com ecològicament, ja que ambdós aspectes van lligats i no es poden estudiar o observar per separat, un està influenciat per l'altre i viceversa.

Cada cop més, es busca la integritat social i ecològica de tot el que ens envolta i quan no es troba aquesta confluència, és quan comencen a sorgir les discrepàncies i conflictes entre la humanitat i la naturalesa, que és un dels punts rellevants del nostre projecte.

Existeixen casos on aquesta “no-integració” de les dues parts ha comportat problemes de gran importància, com per exemple la desaparició d'espècies animals, el qual és un motiu de pes per dur a terme accions de comunicació i/o educació ambiental a la població i també desenvolupar de la millor manera possible i sostenible la gestió ambiental.

Un exemple recent, és el cas de l'ós bru (*Ursus arctos*). Un tema que té un pes molt important ja que a causa de diferents factors, tal com es veu en l'estudi, han arribat a provocar la quasi desaparició d'aquest animal al Pirineu.

El conflicte resideix entre la població humana i la població dels óssos bruns, els quals comparteixen en part un aspecte comú: l'hàbitat.

- La reintroducció de l'ós bru al Pirineu

A l'any 1996, es va dur a terme la reintroducció de l'ós bru al Pirineu francès a través d'un Programa Life, i naturalment l'espècie ha passat cap al Pirineu català (gràcies a que l'hàbitat entre els diferents nuclis està ben conservat i també a la bona adaptació dels animals).

Per aquest motiu en aquests moments hi ha una població d'óssos bruns a la zona que està generant inquietud, sobretot en els habitants que es troben propers a l'hàbitat d'aquests.

El fet que aquest tema sigui d'interès general, implica un seguiment en viu, ja que és un tema actual que es va desplegant i, alhora, tan les parts socials com les naturals de la societat hi estan involucrades.

Aquests han estat els motius pels quals s'ha escollit aquest projecte i alhora, també, per l'estima comuna dels membres del grup cap a la biodiversitat del nostre territori.

D'aquí que aquest projecte prengui com a títol “Ós: visió socioecològica a les Valls del Pirineu”, el qual reflexa globalment les visions, aspectes i punts comentats en aquest apartat.

1.3- Objectius

Els objectius plantejats en aquest projecte envers els aspectes, tant socials com ecològics sobre l'*Ursus arctos* al Pirineu s'han dividit en:

- Objectiu general:

- Millorar el grau de convivència entre la societat i l'ós bru al Pirineu.

- Objectius específics:

- Entendre la visió social de la reintroducció de l'ós bru al Pirineu Català.
- Com ha estat i com és la relació entre la societat i l'ós bru.
- Paper que mantenen les institucions, tan estatals com autonòmiques, en la reintroducció de l'ós bru.
- Cercar i analitzar els moviments socials que han aparegut. Paper dels caçadors i de les associacions.
- Conèixer les figures de protecció que existeixen.
- Realitzar un seguit de propostes de millora i educació ambiental per a millorar la convivència entre els habitants i la població ursina.
- Reflexió: "Podrà l'ós resistir la pressió de la societat?"

1.4- Metodologia

En la realització d'aquest projecte, s'ha seguit una metodologia basada en la recerca, l'anàlisi i la resolució dels objectius plantejats. També s'ha delimitat la zona d'estudi que centrarà tota la recerca i l'anàlisi. Per a realitzar aquesta metodologia s'ha creat un protocol que recull els passos idonis per aquest tipus de treball. Aquests són:

La **recerca**: per tal de poder aprofundir i abordar el treball es necessita una important base bibliogràfica que faciliti i millori la comprensió i coneixement del tema que es tracta. Aquesta recerca bibliogràfica es basa en llibres de divulgació, documents científics, legislacions, notícies, pàgines web, etcètera.

Amb tot aquest recull, s'han obtingut coneixements de biologia com l'hàbitat, l'alimentació, l'etologia, etcètera; i també l'estudi del marc legal, les seves figures de protecció tan del propi territori com de la pròpia espècie. Per últim, s'ha adquirit una àmplia informació sobre els antecedents de les reintroduccions, la història de l'ós dins del Pirineu, les respostes socials que hi ha hagut en els darrers anys, la problemàtica social envers la reintroducció, etcètera. Tot això ha estat important a l'hora de poder abordar i analitzar la informació que resultarà en el següent punt.

El següent punt d'aquesta metodologia ha estat el **treball de camp**, el qual ha consistit en posar-se en contacte amb el propi territori on existeix la problemàtica social sobre la presència de l'ós bru i el tractament que rep aquest conflicte des dels mitjans de comunicació, concretament des de la premsa escrita.

Per tal de conèixer les opinions de la gent del territori, s'ha contactat amb actors socials implicats. A aquests, se'ls hi han plantejat una sèrie d'**entrevistes**, les quals han convergit en diàlegs i reflexions molt interessants a l'hora de plantejar la diagnosi. Abans de realitzar aquestes entrevistes, però, s'han elaborat una sèrie de preguntes i qüestions per tal de minimitzar i optimitzar el temps cedit pels propis entrevistats.

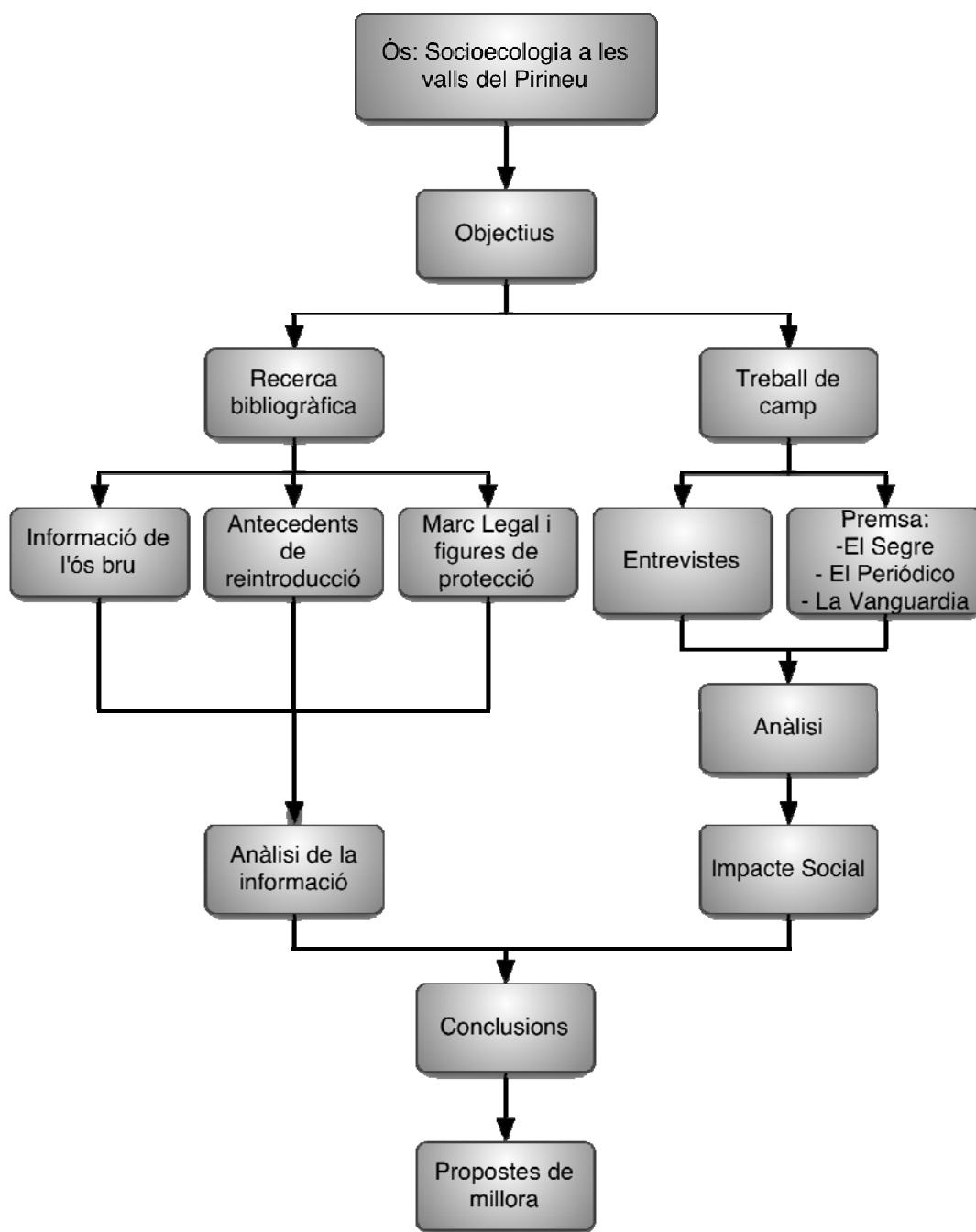
La informació obtinguda en les entrevistes amb els diferents actors implicats ha estat analitzada rigorosament de manera que l'**anàlisi** ha consistit en seleccionar la informació més objectiva possible i l'opinió més representativa de cada un d'ells. La informació extreta de totes les entrevistes realitzades s'ha adjuntat als annexos d'aquest projecte.

Pel què fa al tractament de la problemàtica des dels mitjans de comunicació, s'ha cregut important fer-ho a través de **l'anàlisi de premsa escrita**, de les notícies que han sortit des del gener de l'any 2008 fins a l'actualitat.

Un cop obtinguda la informació bibliogràfica i testimonial de tots els elements que conformen el projecte, s'ha aprofundit en l'anàlisi i la **resolució**.

Després s'ha elaborat una sèrie de premisses i reflexions sobre el tema per tal de respondre i **complir els objectius** plantejats en el projecte. Finalment, s'han **plantejat les propostes de millora** del propi projecte sobre la socioecologia de l'ós bru al Pirineu.

A continuació és mostra en forma d'esquema la metodologia seguida, per a que hi hagi una bona entesa de la estructuració del projecte.

Esquema 1: Esquema de la metodologia seguida durant l'elaboració del projecte.
Font: Elaboració pròpia.

BLOC II:
MARC TEÒRIC

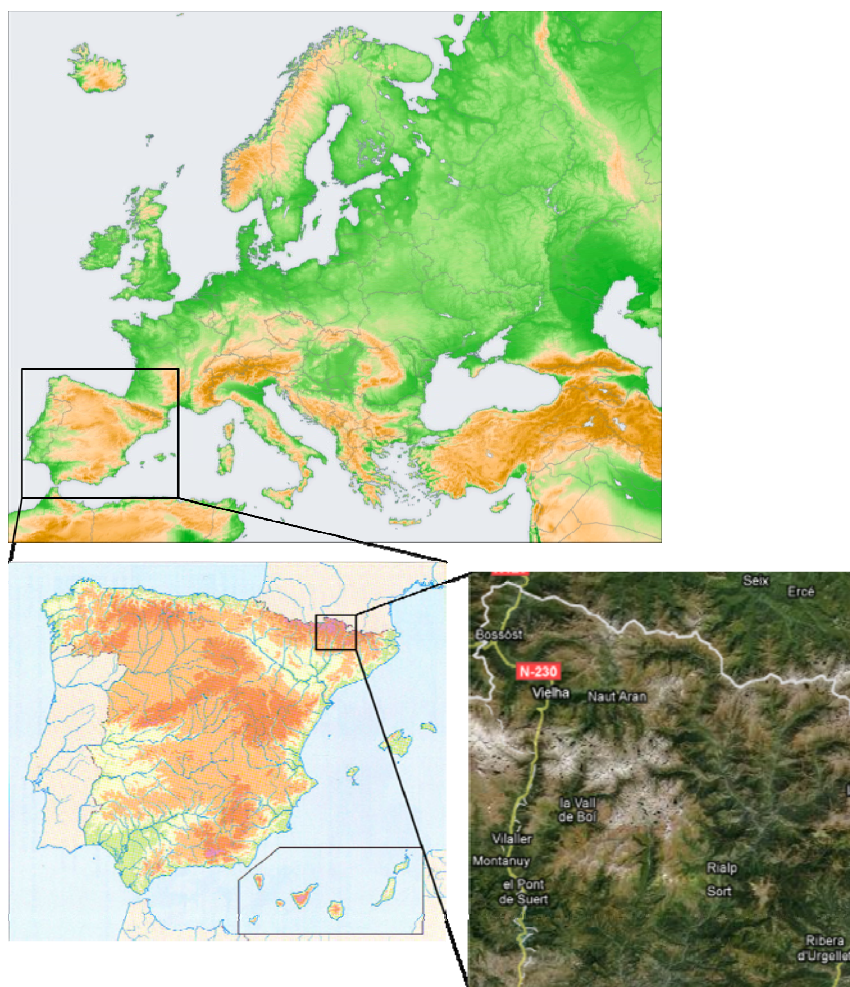
2.1.- Situació geogràfica

Per realitzar el treball es desenvolupen tres nivells geogràfics, per tal de veure quina és la distribució actual, de les poblacions ursines i la seva evolució. Aquests nivells són:

- **Europa:** A través del coneixement de la distribució històrica i actual de l'espècie per aquest territori, es pot veure quina ha estat la seva evolució, en quines zones es manté una població estable i quines zones han registrat un decreixement de les poblacions ursines més importants.

- **Espanya:** Les poblacions d'ós bru a la Península Ibèrica, després de patir un fort retrocés, estan distribuïdes en tres regions principals, Cantàbria, Astúries i els Pirineus franco-espanyols. Així doncs, s'han de conèixer les característiques d'aquestes poblacions per tal d'analitzar la població establerta al Pirineu català.

- **Catalunya:** Les zones objecte d'estudi en aquest projecte són principalment la Vall d'Aran i el Parc Natural de l'Alt Pirineu. D'aquest segon territori, el treball es centra principalment al nord del Pallars Sobirà i l'Alt Urgell.

Imatge 1: Situació geogràfica (sense escala a l'original)
Font: Europa i Espanya: Universitat Pompeu Fabra (upf.edu), Vall d'Aran i Pallars Sobirà: Google maps.

Així doncs, el treball es centra en aquests dos últims espais. Per una banda, la Vall d'Aran, una comarca situada a la part més occidental dels Pirineus catalans, a la vall de la capçalera de la Garona, una vall atlàntica a la vessant nord de la serralada pirinenca. Alhora, té una petita representació de la conca mediterrània, ja que hi neix la Noguera Pallaresa, que marxa en direcció oposada a la Garona malgrat néixer molt pròximes.

Aquesta situació geogràfica li proporciona unes característiques climàtiques molt especials. El clima està sotmès a la influència atlàntica a diferència de la resta de Catalunya, essent així humit, amb abundants precipitacions durant tot l'any i amb unes temperatures força baixes, ja que als mesos hivernals es troben entre els 0° i 5°C, i durant els mesos estivals, rares vegades superen els 20°C.

L'altre zona d'estudi és el Parc Natural de l'Alt Pirineu, concretament la zona nord del Pallars Sobirà i l'Alt Urgell. Aquest parc va ser creat l'agost del 2003, i és el més extens de Catalunya, amb una superfície de gairebé 70.000 hectàrees.

El clima en aquesta zona es troba molt influenciat pel relleu, ja que hi trobem muntanyes molt altes, entre les quals cal destacar la Pica d'Estats, de 3.143 metres d'alçada, i també nombroses valls.

Així doncs, a les valls hi predomina el clima mediterrani amb tendència continental, mentre que a mesura que incrementa l'alçada, el clima és medieuropeu, subalpí i alpí. Aquesta diversitat de climes fa que les estacions hi siguin ben marcades, amb hiverns força rigorosos i sovint amb importants nevades a les cotes altes, i estius més càlids. Alhora, les precipitacions també disminueixen de forma vertical, trobant que a les zones de vall són inferiors que als punts més elevats.

2.2.- Marc legal i figures de protecció

Els canvis socials i culturals produïts durant els anys seixanta, van portar lligats molts canvis polítics. A més, l'aparició de les primeres associacions en defensa de la natura i el medi ambient i la creixent preocupació pels temes relacionats amb la conservació del medi, van fer que tots aquests aspectes entressin a formar part de l'agenda política.

Per entendre millor l'estat en que es troben les poblacions ursines actualment, cal conèixer també quines són les figures de protecció existents i quins mitjans s'utilitzen de gestió i conservació. Així doncs, en aquest apartat es fa una revisió de la legislació vigent a tres nivells: internacional, estatal i autonòmic català.

2.2.1- Legislació internacional:

Els convenis internacionals han estat un factor determinant per a la protecció de les espècies, sobretot cap aquelles que es troben amenaçades o

que són vulnerables a causa de les activitats humanes com la caça i la destrucció del seu hàbitat. A continuació es mostren quines han estat aquestes convencions.

2.2.1.1.- Convenció sobre el Comerç Internacional d'Espècies Amenaçades de Fauna i Flora Silvestre o CITES.

L'any 1973 es celebra a Washington aquesta convenció, convocada per 21 països, amb l'objectiu de regular el comerç d'espècies de flora i fauna silvestres amenaçades per així poder-les conservar.

Aquest Conveni es va signar el 3 de març, i es va esmenar posteriorment el 22 de juny de 1979, i actualment ja compta amb l'adhesió de més de 170 països. Espanya s'hi va adherir el 16 de maig de 1986.

Un dels objectius del Conveni CITES és la creació d'una xarxa mundial de control del comerç internacional tant de les espècies amenaçades com dels seus productes a través de l'ús de permisos oficials, tant d'exportació com d'importació, per tal de conèixer l'origen, el destí i el motiu pel qual es comercia.

Per tal de fer un seguiment d'aquest Conveni, es creen dues institucions: la Conferència de les Parts, on es reuneixen tots els estats una vegada cada dos anys i la Secretaria del Conveni, gestionada per les Nacions Unides i que serveix per a regular l'intercanvi d'informació entre els Estats.

La classificació de les espècies es fa en tres apèndixs, segons el grau d'amenaça que tenen i la pressió comercial que reben:

- Apèndix I: S'hi troben les espècies en perill d'extinció i se'n prohibeix la seva captura.
- Apèndix II: Espècies que actualment no estan en perill d'extinció però que podrien arribar a estar-hi si no se'n controla el comerç. Aquest comerç es pot permetre a través d'un permís d'exportació.
- Apèndix III: Espècies reglades en un país contractant del Conveni que requereix l'ajuda d'altres països per impedir la seva explotació. Mitjançant un permís oficial es pot permetre la seva comercialització.

Pel que fa a l'*Ursus arctos*, es troba classificat a l'apèndix I per a les poblacions de Bhutan, Xina, Mèxic i Mongòlia, on la pressió comercial és més important, mentre que la resta de poblacions mundials, i per tant, la població que aquí s'estudia, es troben classificades en l'apèndix II apartat b:

“aquelles espècies no afectades pel comerç, que també hauran de subjectar-se a reglamentació amb l'objectiu de permetre un eficaç control del comerç de les espècies a les que es refereix l'apèndix II apartat a)”.

Així doncs, segons aquesta normativa, la caça i/o comerç de l'ós bru està prohibida en tots els països contractants, encara que es poden demanar permisos excepcionals on s'especifiqui el motiu de la seva caça i comercialització.

2.2.1.2.- Conveni de Berna

L'any 1979 es signa a Berna un Conveni per a la conservació de la vida silvestre i el medi natural a Europa. En aquest conveni, la Comunitat Europea és part contractant, i per tant s'hi inclouen tots els Estats membres.

En aquest, es reconeixen els diversos valors de les espècies, i l'entorn es veu com un tot, on allò natural no es pot separar d'allò antròpic. Aquest tractat és el primer a nivell internacional que elabora mesures de gestió de la vida silvestre.

La classificació que es fa de les espècies de flora i fauna és a través dels diferents annexes:

- Annex I: Espècies de flora estrictament protegides
- Annex II: Espècies de fauna estrictament protegides
- Annex III: Espècies de fauna protegides
- Annex IV: Mitjans i mètodes de caça i altres formes d'explotació prohibits.

En el cas de l'espècie *Ursus arctos*, es troba inclosa en l'annex II, com a espècie de fauna estrictament protegida. Per tal de protegir aquestes espècies, l'article 6 del Conveni determina que els països han d'adoptar les mesures legislatives i reglamentàries apropiades.

Alhora, determina unes directrius d'accions que s'han de prohibir, com per exemple, la captura intencionada, la destrucció del seu hàbitat o la pertorbació de l'espècie durant les èpoques de reproducció, cria o hivernació.

2.2.1.3.- Directiva Hàbitat

La Directiva 92/43/CEE del Consell, de 21 de maig de 1992, relativa a la conservació dels hàbitats naturals i la flora i fauna silvestres és la que es coneix com a Directiva Hàbitats.

Aquesta Directiva va ser redactada pel Consell de la Comunitat Europea i és vinculant per als països membres de la mateixa. El seu objectiu principal és afavorir el manteniment de la biodiversitat al mateix temps que es consideren els valors de cada regió, per aconseguir un desenvolupament perdurable.

En aquesta directiva no només es protegeixen les espècies, sinó també els seus hàbitats, a través de l'anomenada Xarxa Natura 2000. Així doncs, cada Estat proposa les zones a protegir en funció de les espècies que s'hi troben per tal de mantenir la biodiversitat.

La regulació dels diferents aspectes que contempla aquesta reglamentació es fa a través de diversos annexos:

- Annex I: Tipus d'hàbitats naturals d'interès comunitari la conservació dels quals requereix la designació de zones d'especial conservació.
- Annex II: Espècies animals i vegetals d'interès comunitari per a la conservació dels quals és necessari designar zones d'especial conservació.
- Annex III: Criteris de selecció dels llocs que poden classificar-se com

- a llocs d'importància comunitària i designar-se zones especials de conservació.
- Annex IV: Espècies animals i vegetals d'interès comunitari que requereixen una protecció estricta.
  - Annex V: Espècies animals i vegetals d'interès comunitari dels quals la recollida a la natura i la seva explotació poden ser objecte de mesures de gestió.
  - Annex VI: Mètodes i mitjans de captura, sacrifici i mitjans de transport prohibits.

En aquesta Directiva, l'*Ursus arctos* es considera una espècie prioritària, que significa que és una espècie en perill i que cal protegir, i es classifica en l'annex II. Aquesta classificació fa que el seu hàbitat s'hagi de protegir a través de la Xarxa Natura 2000, i és l'Estat l'encarregat de vigilar l'estat de conservació tant de l'ós bru com de l'hàbitat.

Alhora, l'ós bru es classifica en l'annex IV, el que n'impedeix la seva possessió, transport, comerç o intercanvi amb fins comercials, i l'Estat ha de controlar-ne les morts accidentals, realitzant les mesures necessàries per tal que aquestes no impliquin una pertorbació important de la població, en aquest cas, ursina.

2.2.1.4.- Conveni sobre la Diversitat Biològica o CBD

Aquest Conveni té el seu origen en l'anomenada Cimera de la Terra, celebrada el mes de juny de l'any 1992 a Rio de Janeiro i convocada per un gran nombre de països. En aquesta situació en què la diversitat biològica s'està reduint a causa de l'activitat humana, es veu la conservació de la mateixa com un aspecte d'interès comú de tota la humanitat.

L'objectiu principal, doncs, és la conservació de la diversitat biològica, però també la utilització sostenible dels seus components i la participació justa i equitativa en els beneficis que es deriven de la utilització dels recursos. Un objectiu important és la transferència de tecnologia i el finançament per tal que l'explotació dels recursos sigui l'apropiada.

Així doncs, les Parts signants han de crear plans i programes a nivell nacional per assolir aquests objectius, alhora que s'ha de fer un seguiment de l'estat de conservació de la diversitat biològica. Tot això serà revisat pels membres de la Conferència de les Parts, la qual és l'encarregada de fer el seguiment de l'aplicació del CBD.

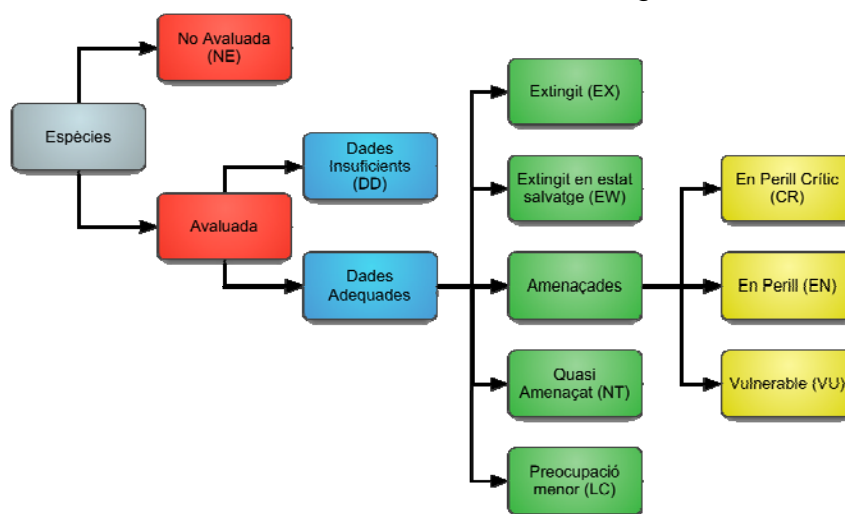
Així doncs, en aquest cas no protegeix estrictament l'ós bru, però pretén fer un seguiment de l'estat de conservació de totes les espècies dels Estats contractants, i com a espècie en perill, requereix una especial atenció de manteniment del seu hàbitat i població.

2.2.1.5.- Llista roja de la UICN:

L'any 1963 es crea per primera vegada l'anomenada Llista Roja de les Espècies Amenaçades de la Unió Internacional per a la Conservació de la Natura (UICN), amb l'objectiu de crear un inventari a nivell mundial de l'estat de conservació de les espècies.

Des de la primera edició, aquesta llista s'ha anat actualitzant, de forma que la última versió que existeix és la del 6 d'octubre de l'any 2008. La classificació que s'estableix, es fa seguint diversos criteris de raresa, abundància, etcètera, i els nivells existents són els següents:

Esquema 2: Nivells de classificació de la UICN.
Font: Elaboració pròpia a partir dels esquemes de la UICN.

En termes generals, la població d'óssos bruns mundials no es troba especialment amenaçada gràcies a les grans poblacions d'Amèrica del Nord, Àsia i Nord-est d'Europa, però les poblacions existents al sud d'Europa són petites i insulars, sobretot la població del Pirineu franco-català.

Els motius pels quals una població no amenaçada globalment si que s'hi troba en altres zones, es deu a la població existent i a la diferent gestió que se n'ha fet. A Espanya, la caça de l'ós bru no s'ha controlat, i degut a que la seva població era d'aproximadament 200 exemplars a principis del s. XIX, el furtivisme, la caça i la destrucció del seu hàbitat l'han portat a estar amenaçada.

Així doncs, la població pirenaica, a causa del reduït nombre d'exemplars que ocupen aquest territori, es troba classificada per la UICN com amenaçada en perill d'extinció (EN). Des de la Llista Roja de la UICN, es pretén informar de l'estat d'aquesta espècie i promoure'n la seva conservació.

2.2.2.- Legislació Espanyola:

A nivell de l'Estat espanyol, la protecció dels óssos bruns és molt recent. Des de l'any 1953 entra en vigor la "*Ley de alimañas*", la qual recompensava aquelles persones que caçaven les espècies considerades perjudicials.

Aquestes són les anomenades feristeles, definides com "una sèrie de feres de mitjanes, petites i diminutes dimensions, veritable flagell de la caça menor i dels corrals de masos i masies" (*Pardo, L., 1949*), on l'ós, malgrat ser de mida major, també es considerava com a tal.

Però aquesta situació canvia l'any 1973, quan gràcies a la pressió internacional, i a la creació i aprovació de la nova Llei de caça, es prohibeix la caça de l'ós bru. Al mateix temps, es crea el **Catàleg Nacional d'Espècies Amenaçades**, el qual protegeix l'espècie i la inclou en la categoria "en perill d'extinció".

Aquesta classificació obliga a les comunitats autònomes a desenvolupar i aprovar plans de recuperació de l'*Ursus arctos*, com per exemple els que s'estan desenvolupant a la Serralada Cantàbrica.

2.2.3.- Legislació Catalana:

Per tal de desenvolupar la normativa estatal corresponent des de la Comunitat Autònoma Catalana, cal destacar dues normatives importants per a la protecció de l'ós bru.

2.2.3.1.- Decret 123/1987, de declaració de reserves naturals parcials

Aquest Decret es desenvolupa per tal de complir amb els compromisos adquirits en el Conveni de Berna i amb la política de protecció d'espècies de la Generalitat de Catalunya.

Així doncs, per tal de protegir la població d'ós bru del Pirineu català, i les altres espècies forestals que hi habiten, es determinen, mitjançant aquest decret, els límits de les Reserves Naturals Parcials del Baix Aran i l'Alt Àneu.

2.2.3.2.- Llei 3/1988, de protecció dels animals

Aquesta llei, recull els principis de respecte, defensa i protecció de les espècies animals existents a Catalunya, espècies ja recollides per diferents tractats internacionals. S'hi van introduir algunes modificacions mitjançant la Llei 3/1994, modificacions de caire general com ara sistemes d'identificació, registres, etcètera.

Amb aquesta llei es volen protegir totes les espècies presents al territori català, tant les autòctones com les no autòctones, espècies salvatges o domèstiques, etcètera. L'objectiu prioritari és establir unes bases per a la protecció d'aquestes en tots els àmbits, tinença, transport, sistemes de captura i condicions de manteniment (higiènic-sanitàries), entre d'altres.

En el cas de l'ós bru, es troba classificat en l'annex 2 d'aquesta llei com a "Espècies Protegides de Fauna Salvatge Autòctona", i es regula mitjançant l'Article 18 del Títol III, el qual prohibeix la caça, captura, tinença, tràfic, comerç, venda, importació i exhibició pública de les mateixes, independentment de quina sigui la seva procedència, alhora que també se'n prohibeix la venda de parts o productes obtinguts a partir d'aquestes.

2.3.- La biologia de l'ós bru

2.3.1.- Característiques de l'espècie

A continuació s'expliquen algunes característiques de l'*Ursus arctos*, taxonòmiques, morfològiques i de reproducció, alhora que es mira el seu estat de conservació.

2.3.1.1.- Taxonomia⁴

- Regne: *Animàlia*
- Fílum: *Chordata*
  - Classe : *Mammalia* (5000 espècies)
  - Ordre : *Carnívora* (249 espècies)
  - Família : *Ursidae* (8 espècies i 5 gèneres)
  - Gènere : *Ursus*
    - Espècie : *Ursus arctos*
      - Subespècies: (16 subs.)
        - *Ursus arctos alascensis*
        - ***Ursus arctos arctos*** (Ós bru Europeu)
        - *Ursus arctos beringianus* (Ós bru Siberià)
        - *Ursus arctos californicus*
        - *Ursus arctos collaris*
        - *Ursus arctos crowtheri* (Ós de l'Atlas)
        - *Ursus arctos dalli*
        - *Ursus arctos gyas*
        - *Ursus arctos horribilis* (Ós Grizzly)
        - *Ursus arctos isabellinus* (Ós bru de l'Himàlaia)
        - *Ursus arctos lasiotus*
        - *Ursus arctos middendorffi* (Ós Kodiak)
        - *Ursus arctos pruinosus* (Ós blau Tibetà)
        - *Ursus arctos sitkensis*
        - *Ursus arctos stikeenensis*
        - *Ursus arctos syriacus* (Ós bru Sirià)

La subespècie de l'ós bru Europeu és la d' *Ursus arctos arctos*. En el cas de l'ós bru del Pirineu i degut a les diferències genètiques entre diverses poblacions Europees, cal esmentar que hi ha una gran controvèrsia en la qüestió de la classificació de la subespècie europea, entre elles la Pirinenca, perquè no se sap ben bé com definir-la exactament i els científics no s'acaben de posar d'acord.

2.3.1.2.- Avaluació

Avaluació de l'espècie *Ursus Arctos* segons la Llista Roja de la UICN, a nivell mundial:

---

⁴ Taxonomia científica segons Carl von Linné 1758 per la subespècie *Ursus arctos arctos* (Ós bru Europeu). Diferents autors van classificar les altres subespècies.

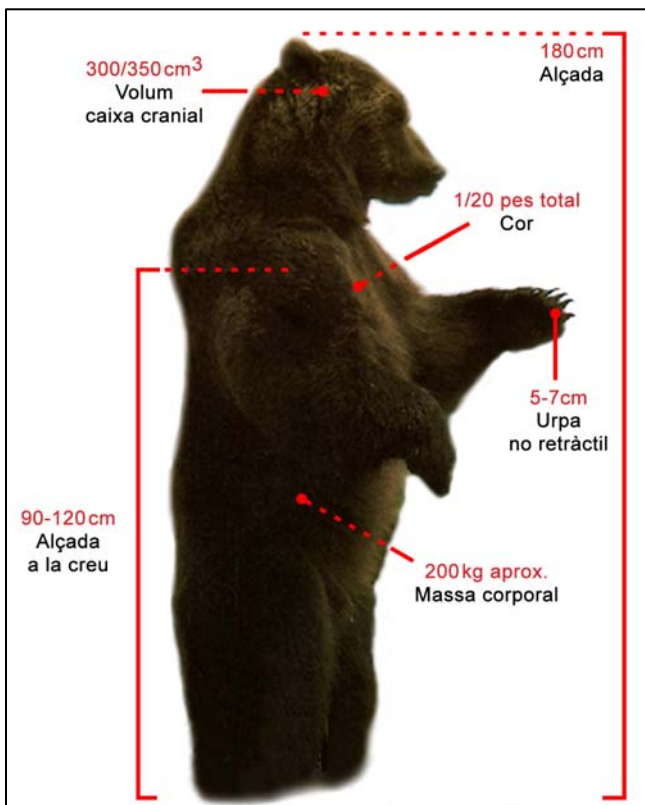
Esquema 3: Categories de la Llista Roja de la UICN. Font: IUCN red list

A nivell global, *Ursus arctos* és una espècie considerada com a risc mínim **LC**, (*Least Concern*), després d'haver estat avaluada segons els criteris de la llista vermella de la UICN i no encaixa en cap de les categories anteriors. Dins d'aquesta categoria de preocupació menor s'inclouen a tots els tàxons abundants i d'àmplia distribució que no es troben sota l'amenaça de desaparèixer en un futur proper.

Després d'avaluar-se l'any 2008 i segons els avaluadors *McLellan, B.N. & Garshelis, D.L. (Bear Red List Authority)* es justifica l'espècie com a risc mínim ja que el rang de distribució de l'ós bru ha disminuït a Amèrica del Nord, Europa i Àsia, i l'espècie ha estat extingida al nord d'Àfrica.

Malgrat això, continua essent extensa a través de tres continents, i es manté com un dels mamífers terrestres més extensament distribuïts del món. La població global continua mantenint-se gran i no està disminuint perceptiblement. Hi han moltes poblacions petites, aïllades que estan en perill d'extinció, però d'altres, sota major protecció, s'estan ampliant.

2.3.1.3.- Mides

Imatge 2: Ós bru adult, mida i pes aproximats d'un ós Pirenaic. Font: Elaboració pròpia en base a *Ferus*.

L'ós bru arriba a la seva mida adulta cap als 10 anys i a Catalunya és el mamífer més gran de tots. El seu pes i la seva talla són variables segons les regions, els individus i també segons l'estació, ja que per exemple a la tardor, amb l'acumulació de grassa, el pes és un 30% més gran. Els mascles pesen de 80 a 350 kg i les femelles generalment més petites, de 65 a 220 kg; la llargada és de 150 a 250 cm i l'alçada a la creu és de 90 a 120 cm. La cua, curta, mesura de 6 a 14 cm.

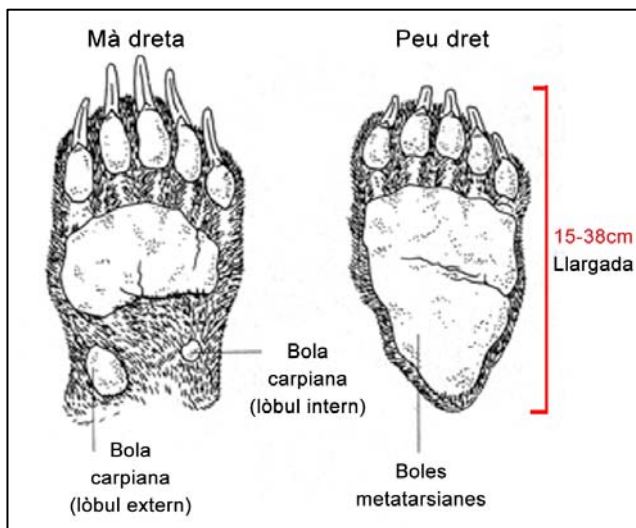
A Europa, els óssos més grossos viuen dintre els Càrpats romanesos i alguns d'ells poden pesar més de 400 kg. A l'Europa meridional (Abruzzo, Trentin, Espanya i Pirineus) els óssos són més petits. Als Pirineus, mesuren

generalment 180 cm de llarg i pesen rarament més de 200 kg. Tot i que, l'ós "Dominique" abatut al 1848 dintre de la vall d'Ossau, pesava 350 kg.

2.3.1.4.- Morfologia

L'ós bru és un plantígrad, l'esquelet és robust i posseeix un os penià que es desenvolupa amb l'edat. Per contra no té clavícula. El volum de la caixa cranial és de 300/350 cm³. Comparada amb els humans que és de 1450 cm³. Les orelles són curtes i rodones, el morro gros i quadrat. El peu mesura de 15 a 38 cm de llarg i de 8 a 18 cm d'ample; la mà és menys llarga però més ampla. Tant peus com mans posseeixen cinc dits cadascun. Cada dit acaba amb una llarga i forta urpa, no retràctil, que mesura de 5 a 7 cm a davant, i de 3 a 5 cm a darrere que li permet arribar a tallar manilles d'acer de 12 mm.

Imatge 3: Morfologia de les urpes d'*Ursus arctos*.
Font: Elaboració pròpia en base a Ferus

És un bon nedador i un excel·lent grimpador. El seu cor és força gros (1/20 del seu pes total), fet que li permet una gran resistència i la capacitat d'arribar als 50 Km/h de velocitat.

2.3.1.5.- Estudi de la dentadura i la seva mecànica

Seguidament s'explica l'estructura de la dentadura de l'ós bru, part important de la seva anatomia que determina també la seva alimentació.

2.3.1.5.1.- Descripció de l'estructura de les mandíbules

Es tenen en compte les tres característiques següents que són comunes a tots els grans carnívors:

- Les mandíbules són llargues (com en els gossos, els llops i els lleons) i disposen d'un espai buit a la part dels canins.

- La mandíbula inferior és més estreta que la mandíbula superior sobre quasi tota la seva longitud. Això permet a les dents de la mandíbula superior ajustar-se fora de les dents de la mandíbula inferior en posició de tisores.

Imatge 4: Dents de l'ós bru
Font: Gran fauna Ibèrica e insular

- La mandíbula inferior disposa d'una ramificació òssia plana, situada a la part lateral anterior. Aquest últim es descarta per prolongar-se i remuntar fins a la templa, creuant un ampli anell ossi de la mandíbula superior que li serveix de guia. Aquesta peça anatòmica es connecta a la mandíbula superior i a la caixa cranial per músculs potents. Aquest conjunt permet resistir de qualsevol risc de dislocació de la mandíbula inferior quan l'ós ataquí animals vius, o quan en les temptatives d'alliberació i fuga d'una presa viva ja presonera dels ullals, exerceixi moviments bruscos i violents.

2.3.1.5.2.- Descripció de la dentadura

L'ós posseeix la seva dentadura definitiva cap als 12-15 mesos i generalment conté unes 36 a 39 dents. Sobre cada meitat de la mandíbula es troben:

- Tres dents incisives a la part anterior. Són de mida petita, proveïdes d'una fina dentallada en la seva part lateral externa. El conjunt d'incisives s'ajusta bastant bé per permetre una oclusió lleugerament foradada.
- Una canina disposada sobre la cara lateral a prop de la part anterior. Es desenvolupa en forma d'ullal, molt potent. El caní de la mandíbula inferior es col·loca i s'ajusta davant de la mandíbula superior.
- Un espai buit sobre la cara lateral en posició posterior dels ullals, a vegades amb dos vestigis de carnívors (premolars en l'home).
- Tres dents potents profundament ancorades a la mandíbula:

- La primera dent de cada meitat de la mandíbula s'anomena carnívora és gran, aguda, ajustada en forma de tisores amb la dent oposada.

- La segona de cada meitat de la mandíbula és tallant.

- La tercera finalment és diferent segons la mandíbula. La dent superior és gran i composta de dues parts de formes diferents: la meitat interna, en forma de queixal i la meitat externa desborda cap avall en forma de ganivet de serra tallant. La dent inferior és petita i en forma de molar.

2.3.1.5.3.- Mecànica de les mandíbules i de les dents

Les mandíbules permeten un moviment alternatiu sobre el pla vertical i han de resistir als diferents tipus de dificultats; atac i mort de preses animals, trossejament i repartiment de les carns i ossos per ingerir-los.

Les dents dels carnívors s'adapten a tres tipus d'acció segons la seva forma i el seu lloc a la mandíbula:

Les incisives permeten rosegar, tallar, agafar el menjar o prendre'l en les cavitats profundes, entre les pedres o les galeries dels micromamífers. No li permeten esmicolar la gespa com a l'herbívor a falta de disposar d'elements anatòmics adaptats per garantir la premsa i ingestió de quantitats importants d'herba com es troba l'herbívor, coixí oral, llavis pinçants, llengua enrotllada.

El caní i la llum dental posterior (espai lliure adjacent que es troba a la part de cada caní en els carnívors de mandíbula llarga). Aquests dos elements permeten a l'ós agafar fermament les preses: quan ataca, pretén comprometre una part òssia dels membres o del coll de la seva víctima en les llums laterals de la dentadura per tenir-lo més ben agafat amb els ullals. D'aquesta manera pot mantenir dintre la seva mandíbula a les preses que tenen un tamany superior a ell i tenir-les fermament tancades completament les seves mandíbules: aleshores els ullals i les carnívores es tanquen en posició creuada.

2.3.1.6.- Pelatge

És molt polimorf. Des del 1758 fins al 1947, unes 275 formes han estat descrites, formes corresponents a les variacions regionals i locals. El vestit és més aviat marró, variant no obstant el ros cap al negre o al gris. Els óssos del sud són generalment més clars encara que tampoc són rares les formes fosques. Als Pirineus, el pelatge és més clar sobre els costats i fosc, o inclús negre a les extremitats dels membres i al morro. El pelatge és espès, eriçat i sedós.

Contra els rigors hivernals, el pelatge aïllant de l'ós està constituït per tres capes: El plumissol (arissat i llanós), els pèls intermediaris i els pèls de gerra (ondulats, de 3 a 15 cm de longitud).

2.3.1.7.- Reproducció

Els óssos són els vertebrats amb les menors taxes de natalitat del món. Les femelles assoleixen la maduresa sexual a una edat entre 3 anys i mig, i 5 anys. Entre una ventrada i una altra, transcorren tres anys i cada ventrada consta d'una a tres cries.

Els óssos són solitaris en totes les èpoques de l'any excepte en el període de zel que té lloc durant l'estiu. La màxima activitat en aquest sentit es produeix durant els mesos de maig i juny. Són animals polígams que s'emparellaran varies vegades al llarg de la temporada. Durant l'època de zel, els mascles amplien el seu territori i es dediquen a vagabundejar en un intent de localitzar i controlar l'estat reproductiu de les escasses femelles.

Durant aquesta època, varis mascles poden arribar a competir per una companya, enfrontant-se en cruentos combats si les pautes d'intimidació mostrades prèviament no fan efecte entre els oponents. Una vegada que el mascle ha trobat i conquistat a l'óssa, es formarà una efímera parella que romandrà junta per un temps, durant el qual ambdós junts, juguen i es barallen amistosament.

Finalment, se separaran i reprendran la seva vida solitària. La gestació comença a finals de novembre o principis de desembre i dura de 8 a 10 setmanes. Les criatures neixen al gener i febrer, durant la hibernació de la mare. Aquestes neixen gairebé calbes, pesant tot just 500 g, cegues i sense dents. Quan surten a l'exterior estan ja totalment cobertes de pèl i mostren un característic collaret de pèl blanquet que desapareix amb el temps.

Als tres mesos i mig deixen de dependre exclusivament de la llet materna i poden rebre altres tipus d'aliments. El moment definitiu que es deixa d'alletar es dona a l'any de vida. El desenvolupament dels osalls és ràpid i abandonen l'ossera a finals de la primavera. Estaran amb la seva mare fins als 18 o 22 mesos de vida, quan aquesta els abandonarà. Ells romandran junts durant més o menys un any.

2.3.1.8.- Genètica

Els óssos del Pirineu i els Cantàbrics pertanyen al llinatge ibèric. Els genèticament més propers a aquests són els de dos nuclis situats al sud-oest de Noruega, i a Dalarna, al centre de Suècia (anàlisi d'ADN de disset poblacions europees, *Pierre Taberlet i Jean Bouvet*)

A Europa distingim dos grups:

- **Oriental:** grans poblacions de Romania i Rússia (s'estira fins a Finlàndia i Lapònia)
- **Occidental:** la resta. Subdividida en dos conjunts genètics:
  - Dos nuclis ibèrics i els del centre i sud de Noruega i Suècia.
  - Óssos del Trentí, els dels Abruzzos, tots els balcànics – d'Eslovènia a Grècia i també els d'Eslovàquia i Polònia.

Aquest fet s'explica perquè durant la quarta glaciació, els óssos ibèrics no podien accedir a l'Europa oriental degut a la immensa barrera glaçada dels Alps. Els de la part occidental tampoc i així es van mantenir les poblacions separades.

Característiques de l'ós bru

Alçada	150-250 cm. Alçada a la creu: 90 a 120 cm
Edat	25-30 anys en llibertat. 47 anys registrats en captivitat
Pes	Mascles de 80 a 350 kg. i femelles de 65 a 220 kg.
Sentits	Oïda i olfacte molt desenvolupats, vista deficient.
Pelatge	Llarg, gruixut, generalment bru però el color varia entre crema, marró o quasi negre.
Alimentació	Omnívor (75-80% vegetals, 8% d'insectes, 7% de carnyona i 7% de bestiar) Considerat hipocarnívor: està preparat per a la caça i és carnyoner, però la seva dieta és essencialment vegetariana.
Hàbitat	Bosc de muntanya, però també prats, matollars, camps de conreu i caveres, sempre a grans altituds (generalment entre els 1400 i 1800m).
Hibernació	Comença entre novembre i desembre, i acaba entre febrer i abril, depenent de les condicions climàtiques.
Reproducció	Són polígams. Baixes taxes de natalitat; tres anys entre una ventrada i la següent. Solitaris excepte en el període de zel durant l'estiu. Gestació comença a finals de novembre o principis de desembre i dura de 8 a 10 setmanes. Els ossalls resten amb la mare fins als 18 o 22 mesos de vida.
Gestació	210 a 255 dies
Capacitat d'adaptació	Gran capacitat per adaptar-se als recursos del seu entorn

Intel·ligència	Elevada. Per no ser detectat, intenta de no passar dos dies seguits al mateix bosc. Té identificades cabanes de pastor, sendes de caçadors... També té estudiats els llocs on fugir si hi ha perill, colls de muntanya, barrancs, masses forestals on amagar-se. Es mou de nit per atacar; preferentment vespres sense lluna i quan hi ha brota i tempesta, així augmenta les seves possibilitats d'èxit. Sap on hi ha els animals domèstics.
Memòria	Prodigiosa. Recordarà els incidents desagradables per tota la seva vida i els evitarà
Educació	Molt estricta. Els cadells passen 18 mesos d'aprenentatge amb la mare que són d'una intensitat pedagògica extraordinària. Correctius que les mares apliquen als petits.
Amenaces	El furtivisme, la destrucció de l'hàbitat (incendis, tals, construcció d'infraestructures, pistes d'esquí, augment urbanització), la freqüentació dels boscos.
Bioindicació	La sola presència d'un exemplar és sinònim de qualitat ambiental d'un bosc. És un excel·lent bioindicador de la bona salut de les muntanyes on viu, una garantia de l'equilibri ecològic i del bon estat de conservació de l'entorn.

Taula 1. Resum de les principals característiques de l'*Ursus arctos* .
Font: elaboració pròpia.

2.3.2.- Hàbitat

És important conèixer quin és l'hàbitat en què s'acostuma a moure l'*Ursus arctos* per tal de veure com s'està adaptant a les valls pirinenques.

2.3.2.1.- Zona o entorn

La persecució de l'home i la falta de zones tranquil·les han fet que avui dia l'únic hàbitat viable siguin els grans boscos caducifolis del nord espanyol: la Serralada Cantàbrica i els Pirineus.

L'ós bru s'ha adaptat a viure en hàbitats molt diversos, des de zones obertes (planes i tundra) fins a àrees boscoses, i des del nivell del mar fins a l'alta muntanya. En els últims anys el nombre d'ossos ha disminuït de manera espectacular per la qual cosa l'àrea de terreny que ocupaven també s'ha reduït força.

Les zones habitades acostumen a ser tranquil·les amb un grau mig d'humanització lligat a activitats rurals tradicionals. No obstant això, el medi que li resulta més favorable és l'ambient forestal, integrat per boscos caducifolis purs o mixtes de roures, avets, faigs, avellaners, pinedes de pi negre i pi roig, alternant aquestes masses forestals amb prats i matolls alpins, subalpins i montans.

Imatge 5: Parc Natural de l'Alt Pirineu (PNAP), ecosistema de l'ós bru. A l'esquerra de la imatge van observar-se amb prismàtics dos óssos vorejant la carena, exactament dos dies abans de prendre aquesta instantània el dia 7 de Maig del 2009. Font: Elaboració pròpia.

Les fagedes són molt freqüentades pels óssos degut sobre tot a la gran extensió que ocupen. Tot i així, quan escasseja l'aliment també l'obtenen dels castanyers donada la seva major regularitat en la fructificació.

Cal dir que aquesta situació pot provocar que alguns óssos s'allunyin grans distàncies de les zones habitualment freqüentades. L'alimentació de l'ós bru (que s'explicarà en el següent apartat) depèn en gran part dels fruits i les parts més

digeribles de les plantes, fet que fa que el seu hàbitat hagi de ser generós en fruits diversos.

L'espai ocupat pels óssos bruns, també ha de conservar àmplies extensions que li permetin moure's i que tinguin espais tranquils i amb refugis on amagar-se durant l'hivern. La superfície de l'hàbitat, doncs, oscil·la entre desenes i milers de quilòmetres quadrats segons el nombre d'individus. Cal puntualitzar que els mascles requereixen un espai major que les femelles.

La franja més freqüentada pels óssos a Espanya és la situada entre els 1.100 i els 1.400 metres, tot i que també hi ha hàbitats favorables per ells des dels 500 metres, i sovint també puguen fins a prats a més de 2.000 metres d'alçada.

Els llocs més escarpats, tranquils i inaccessibles que ofereixin coves rocoses protegides per matolls espessos, constitueixen les zones de refugi hivernal de la espècie, i és el que utilitzen per les osseres.

2.3.2.2.- Osseres

Quan s'apropa l'hivern i les nevades es fan persistents, els óssos bruns busquen un refugi per protegir-se. Aquest refugi és amb freqüència una cova no gaire gran, o a vegades un forat excavat per ell mateix aprofitant els buits existents sota roques o arbres.

Un aspecte important alhora de triar el lloc, és la seguretat que els pugui proporcionar. Per tant, tindran les seves osseres en llocs difícilment accessibles (tal i com s'ha comentat anteriorment), trobant-se, en ocasions, molt properes a les poblacions humanes.

Abans de refugiar-se a les osseres, els individus, s'han d'haver alimentat per augmentar les seves reserves en forma de greix. Un cop comença la hibernació, la seva temperatura corporal descendeix des dels 38°C habituals fins els 33-34°C. Al mateix temps els batecs del cor es redueixen des de 40 pulsacions fins a 10 pulsacions per minut i el ritme respiratori també minva de forma similar.

Imatge 6: Entrada d'una ossera.
Font: Fundació Oso Pardo.

Realment no és una verdadera hibernació (com pot ser la dels ratpenats (*Chiroptera*) o el liró gris (*Glis glis*), sinó que s'assembla més al son nocturn dels humans, és a dir, una son profunda, en la qual ni orinen ni defequen.

Dins de les osseres les condicions són relativament agradables. Al ser de mida reduïda (acostumen a ser aproximadament d'uns 4,50 metres de longitud, 1,30 metres d'alçada i 1,40 metres d'amplada), a més, a l'haver-hi introduït en elles fullaraca, molsa i branques per confeccionar el llit, s'aconsegueixen bones condicions d'aïllament tèrmic que, juntament amb el calor generat pel propi cos de l'animal, fan que la temperatura es mantingui dins d'uns límits tolerables.

El temps de permanència a les osseres acostuma a ser entre un i dos mesos, essent més llarg en climes més freds. Les osses amb cries recent nascudes romanen en l'interior prop de quatre mesos.

2.3.2.3.- Els voltants de l'ós (els veïns de l'ós)

On hi ha un ésser viu, es pot afirmar que també n'hi ha d'altres, ja que existeix una dependència entre ells per a la seva supervivència. Al lloc on viu una planta o un animal se l'anomena hàbitat. En el cas de l'ós bru el seu hàbitat presenta diverses zones amb característiques similars però no iguals.

En cadascun d'aquests llocs existeix una flora i fauna característica, que conforma l'entorn de l'ós bru. Però aquesta convivència fa que els problemes que poden afectar una espècie ho facin també sobre les altres. Un d'aquests problemes és, per exemple, la degradació progressiva de l'hàbitat.

Al bosc, quan l'ós bru recorre a la recerca d'aliment, es pot trobar amb aus com el Gall Fer (*Tetrao urogallus*), el Picot Negre (*Dryocopus martius*) o si és de nit, amb el Gamarús (*Strix aluco*).

Es pot trobar també amb grans animals com el porc senglar (*Sus scrofa*) o el Cabriol (*Capreolus capreolus*), però alhora, amb espècies més menudes com el ratolí de bosc (*Apodemus sylvaticus*) o el Liró gris (*Glis glis*).

A mesura que va abandonant el bosc es troba amb la presència dels voltors comuns (*Gyps fulvus*), l'Àguila Reial (*Aquila chrysaetos*), la Perdiu xerra (*Perdix perdix*), el Corb (*Corvus corax*), la Guineu (*Vulpes vulpes*) i la Llebre

(*Lepus europaeus*).

En comptades ocasions l'ós surt del bosc cap a les zones baixes. Ho acostuma a fer atret pel seu menjar preferit, la mel, que es troba als ruscs de les abelles.

2.3.3.- Alimentació

L'ós bru pertany a l'ordre dels carnívors, és a dir, animals adaptats a la captura de preses, essent una alimentació rica en proteïnes animals i pobre en matèria vegetal.

Malgrat això, l'ós s'ha anat adaptant a poc a poc a una alimentació gairebé vegetal adquirint algunes característiques dels herbívors, tot i que al ser una espècie de recent aparició a la Terra, manté caràcters del seu grup ancestral (els carnívors). Per tant l'ós bru és una espècie omnívora, considerat com a hipocarnívor, preparat per a la caça i carronyer, encara que la seva dieta és essencialment vegetariana.

La qüestió alimentària és el que més condiciona el seu lloc de residència. Tenen enormes variacions de pes al llarg de l'any, depenent de la collita de fruits i de l'abundància o escassetat de menjar.

Com anteriorment s'ha esmentat, quasi un 90% de la seva dieta és matèria vegetal, malgrat tenir encara una part de la dentició pròpia dels carnívors i un sistema digestiu poc especialitzat; malgrat aquest fet, l'ós bru s'alimenta principalment dels fruits i les parts més digeribles de les plantes (brots i fulles tendres). Per això, és essencial que el seu hàbitat sigui generós en fruits de tot tipus.

L'activitat principal de l'ós és la recerca d'aliments, factor que el pot fer desplaçar grans distàncies per aprofitar els recursos naturals de diferents zones. Aquest fet fa que a vegades s'acosti molt a zones més antropitzades per tal d'alimentar-se dels fruiterars o els ruscs plens de mel.

La vida i l'alimentació de l'ós està marcada pel cicle de les estacions:

Durant la primavera s'afegeix la reproducció i la cria dels nounats a les tasques d'alimentació. Quan els óssos es desperten de la hibernada cap a principis de primavera, l'aliment és escàs i es dediquen a recórrer grans extensions per aprofitar al màxim els recursos disponibles.

Pel que fa al menjar, l'estiu és l'estació de més abundància. En aquest període estival miraran d'assolir el seu percentatge de carn que necessiten per tal de passar el llarg hivern. A més, és una època de pastura per molts ramats del tipus oví, boví i equí d'alta muntanya. Aquest és l'aport que els óssos necessitaran per a completar aquesta dieta omnívora que consisteix en:

- 75-80% vegetals: fruits, herba, tubercles, part comestibles dels troncs de certs arbres, etcètera.
- 8% d'insectes.
- 7% de carronya, micromamífers, ungulats salvatges.

- 7% de bestiar.

Aquest 7% de bestiar que suposa la dieta de l'ós comporta un rebuig per part de la població humana que ha intentat conviure amb el risc que això suposa mirant de controlar i protegir els ramats.

Durant la tardor, l'ós necessitarà acumular reserves suficients per a subsistir durant l'hivern, ja que durant la hibernació poden arribar a perdre fins a un 40% del seu pes. Per tant, les femelles hauran de suplementar la seva dieta per poder afrontar la gestació i la lactació de les cries. És importantíssim doncs acumular les reserves suficients per a la supervivència i la procreació. Tal com s'explica a la revista (*Natura* número 264) on la supervivència dels pocs ósos bruns depèn de la seva correcta alimentació.

També de la seva vida sexual i amorosa. Els estudis del FAPAS (Fondo Para la Protección de Animales Salvajes) revelen que, si no hi ha menjar, no s'entreguen a la procreació. L'alimentació de l'animal pot condicionar la reproducció fins al punt que en depengui tant l'edat del primer zel de les ósses, el tamany o el número de cries de la camada i l'interval entre els propis parts.

En recents informes del FAPAS relatius a la utilització de carronyes per part de la fauna salvatge a Astúries durant la temporada 2004 i 2005, confirma la condició omnívora de l'ós bru i sobretot la d'oportunista, constatant la importància que tenen les carronyes en els períodes denominats d'estrès alimentari, és a dir, les èpoques post-hivernal i pre-hivernal, que venen a coincidir amb la sortida de les osseres a Febrer-Abril i amb els moments d'entrada a les mateixes a la tardor o principis d'hivern, especialment quan els fruits silvestres escassegen per culpa de la climatologia.

La hibernació es produeix per l'escasseig d'aliment propi de l'hivern dels boscos caducifolis del nord d'Espanya. Just després d'abandonar la ossera cap al Març o l'Abril, miraran de buscar inclús sota la neu, carronyes d'ungulats despenyats o morts durant l'hivern i el seu petit menú primaveral quedarà complementat per formigues i per les primeres gramínies que emergiran del sòl anunciant la fi del desgel, així com brots tendres de plantes. Per accedir als formiguers són capaços d'aixecar pedres de fins a 80 kilos, sobretot en vessants i a favor de pendent.

Imatge 7: Construcció tradicionals que evita que els ósos entrin a menjar-se la mel
Font: revista *Natura* número 245 Març-Abril 2004

A mesura que va avançant la primavera, a la majoria d'ungulats silvestres i domèstics els arriba el temps dels parts, i els ósos l'hora de començar a omplir els estómacs de veritat. Placentes, recentals morts i inclús alguna aventura de caça de cervatells per a començar a guanyar uns quilos de més. És el temps també de l'exquisida mel que torna bojos als ósos. Seran capaços d'apropar-se als

ruscs pròxims als pobles per afartar-se de tan ric menjar.

Aniran buscant també en aquesta època, les parts més tendres de plantes herbàcies de gran port, ja que el seu estómac no està preparat per digerir matèria vegetal més elaborada.

Un altre menjar preferit són unes umbel·líferes de fulles grans que buscaran amb afany i als llocs més ombrívols quan la calor de l'estiu comenci a assecar les pastures més fresques.

En aquesta època també s'atreveixen fins i tot a abatre alguna ovella o cria de vaca o si no s'atipen de les larves dels xilòfags que extreuen dels troncs en descomposició després de destrossar-los. Aquest és un típic indicatiu de la presència del plantígrad al bosc. També cacen algun rosegador o au, així com ous i tubercles que desenterren a finals d'estiu i tardor.

Arribaran primer les cireres i a mesura que la tardor vagi empal·lidint les fulles de roures, faigs i castanyers, començaran a aparèixer els primers glans, les castanyes, les pomes i les peres silvestres; les saboroses avellanes, les exquisides maduixes i móres; els nabius i els gerdons.

Com ja s'ha dit, els estòmacs dels óssos no estan tan ben adaptats a la digestió de la matèria vegetal com ho estan els herbívors estrictes i per això tenen que limitar-se a les parts més tendres dels vegetals i als fruits, que són les porcions de les plantes més fàcils de digerir. També entren en la dieta de l'ós en aquesta època de l'any els bolets, incloses les trufes que el seu desenvolupat sentit de l'olfacte permet detectar-les.

Imatge 8: Els excrements reflexen la dieta de l'ós. S'observen closques de fruits secs.
Font: Gran fauna Ibèrica e insular

Un altre fet a tenir en compte són les batudes de senglar (*Sus scrofa*) que dificulten l'ós a l'hora d'alimentar-se. A més, el senglar també competirà pel que fa als recursos naturals de la zona.

Amb quan als excrements d'ós ens ofereixen pistes de tot allò que han menjat. No tenen una olor tan desagradable com la d'altres espècies i són molt grans comparats amb els d'altres animals (fins a 6 centímetres de diàmetre) i molt variables depenent de l'època de l'any. Durant la primavera tenen molts pèls i ossos, a l'estiu contenen a més nombroses restes d'insectes i llavors. A la tardor, degut a la

ingestió de grans quantitats de fruits, són molt menys consistents i a vegades pràcticament líquids.

2.3.4.- Amenaces ambientals i/o socials

La caça de l'ós sempre ha format part de la vida tradicional dels Pirineus i d'allà on habitava l'espècie. Aquesta caça no es practicava com esport, ni de forma individual, encara que hi hagués individus especialitzats en ella. Avui en dia la caça de l'ós està prohibida, però aquesta espècie continua tenint moltes amenaces tant socials com ambientalment.

Les amenaces a les quals l'ós bru s'enfronta són variades i totes, directa o indirectament, provocades per l'home: el canvi climàtic, la destrucció de l'hàbitat, la caça furtiva, la caça accidental (amb trampes) o l'augment de la pressió sobre l'hàbitat en són alguns exemples, de les quals el furtivisme i la destrucció de l'hàbitat són les principals.

La humanització del seu entorn i la desaparició del tapís vegetal per sobreexplotació, canvis en l'ús del territori i la construcció d'infraestructures, conjuntament amb les trampes i armes del furtivisme, suposen molts problemes per la conservació de l'ós bru i el seu hàbitat.

La pèrdua d'espai vital obliga a nombroses poblacions d'óssos a entrar en contacte amb la humanitat i els seus animals domèstics, provocant conflictes que deriven en batudes il·legals i en la col·locació dels esmentats ceps i verins (utilitzats per caçar els porcs senglars i els llops).

Les alteracions i pèrdues de l'hàbitat inclouen, sobretot, desforestació per extracció de fusta i obertura de pistes forestals, incendis, conversió de boscos en terrenys agrícoles o ramaders, mineria a cel obert, construcció de carreteres, pistes d'esquí, embassaments, urbanitzacions, etcètera.

La parcel·lació dels boscos, per dur a terme les anteriors activitats, crea barreres artificials que impedeixen el lliure desplaçament de les poblacions d'óssos, aïllant-les entre si i reduint les possibilitats d'aparellaments i reproducció.

A part, els incendis forestals destrueixen els seus ecosistemes vitals i a l'hora de repoblar l'ecosistema s'introdueixen espècies forànies, que poden empobrir el sòl, destruir la vegetació autòctona i alterar els hàbitats.

A més a més de la pèrdua del seu hàbitat, en els últims anys l'ós bru es veu amenaçat per l'increment del turisme verd, cada cop més massiu.

Certes comunitats (com Cantàbria), han anat creant i aprovant plans de recuperació per garantir la conservació de l'espècie, amb mesures de lluita contra el furtivisme, la conservació dels hàbitats naturals i la recuperació dels que n'estan degradats, l'augment de projectes d'investigació i la millora dels programes de sensibilització.

BLOC III:
**EVOLUCIÓ HISTÒRICA, REINTRODUCCIÓ I
MOBILITAT**

3.1.- Evolució històrica de la població l'ós bru

En aquest apartat, es definirà l'evolució de la distribució de l'ós bru durant els últims segles fins a l'actual situació dins del món. Amb això, es podrà observar la difícil situació demogràfica que ha patit la seva població i el gran retrocés que ha experimentat al llarg dels últims segles.

L'ós bru, durant molt de temps ha estat una peça de caça molt valuosa. Ja en el segle XV, a la Península Ibèrica, la cort d'Alfons V (1417 i 1418), va voler conservar aquesta espècie, pel seu propi benefici, a les zones del Pre-Pirineu i Pirineu, i el propi Ferran el Catòlic (1490), va dirigir-se al Consell de Sevilla per tal de que evitessin la caça de l'ós entre d'altres espècies en el coto de caça de Lomo de Grullas, situat entre Doñana i aquesta ciutat.

Però també, ha representat una amenaça o molèstia dins de les activitats tradicionals de la població que ha conviscut dins el mateix territori amb el plantígrad.

Es farà l'anàlisi de la situació actual d'aquesta població, que avui dia presenta dos importants nuclis dins la Península Ibèrica. El nucli Cantàbric i el nucli Pirenaic, aquest últim, subdividits en tres nuclis. L'ós és una espècie cinegètica amenaçada per molts factors antropogènics però ha demostrat tenir una gran capacitat de supervivència important.

3.1.1.- Distribució actual al món. Amèrica, Àsia i Europa.

En el gènere *Ursus*, trobem tres línies evolutives, la primera va ser la que es va establir a Europa que va donar lloc a l'ós de les cavernes (*Ursus spelaeus*). Les dos línies evolutives que avui dia són existents són l'ós bru (*Ursus arctos*) i l'ós negre americà (*Ursus americanus*).

L'ós de les cavernes era un animal de gran tamany i omnívor. Fa aproximadament 20.000 anys que aquest gènere es va extingir, és llavors quan l'ós bru va començar a colonitzar la seva distribució europea.

També va acabar ocupant l'hàbitat de l'*Ursus simus*, l'ós de morro curt, extingit fa 12.000 anys (HÄNNI et al., 1994). Aquest va ser un altre gènere que habitava al continent americà, va ser l'ós més carnívor i possiblement el més gran de tots els coneguts.

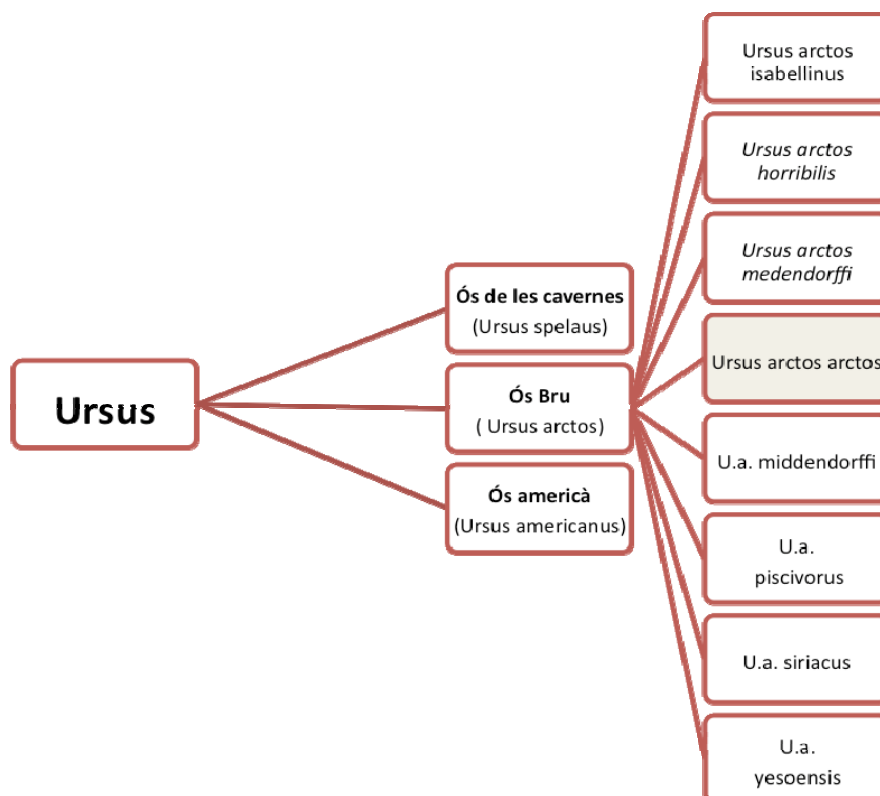
La distribució actual de l'ós bru es troba per tota la ecozona holàrtica, s'estén per gran part dels continents americà i eurasiàtic, que originàriament van acollir la seva presència dels óssos més primitius, com s'ha vist anteriorment.

En el continent nord-americà l'ós bru viu a Canadà, Alaska i als estats de Wyoming, Montana, Idaho i Washington, dels Estats Units. Ocupa diversos hàbitats, des de tundra i boscos, fins a muntanyes subalpines.

Seguint en aquest continent, l'*Ursus arctos*, es va diversificar en dos subespècies, l'ós grizzly (*Ursus arctos horribilis*) que es troba per tot el

continent nord-americà i l'*Ursus arctos medendorffi*, l'ós de Kodiak . Aquest últim es troba en les illes de Kodiak, Afognak , Shuyak i també a Alaska.

Esquema 4: Distribució de l'evolució de l'*Ursus*.
Font: Elaboració pròpia.

L'ós bru americà va patir una notable reducció, tant en la seva distribució com en la seva població. Durant els últims cent anys, s'ha reduït a la meitat el nombre d'exemplars a tot el continent.

Des de 1922 va començar a patir una fragmentació del seu hàbitat com també la persecució per les activitats de caça, la qual cosa va provocar l'extinció en moltes parts del continent fins a la situació actual.

La concentració d'ossos bruns es troba actualment dins el mateix continent a Alaska i a l'oest de Canadà, on és una espècie cinegètica. 1.000 exemplars (ROWE, 2001) es troben en poblacions aïllades de Wyoming, Idaho, Montana i Washington.

Els científics *Taberlet i Bouvet* al 1994 van estudiar la genètica dels óssos bruns del continent Eurasiàtic, amb la qual van relacionar i elaborar una teoria.

Aquesta teoria apunta que, al continent eurasiàtic, trobem dos llinatges (RYDER. 1986), l'occidental i l'oriental. Aquest últim està subdividit per dos

clades⁵, això va ser degut per la separació geogràfica provocada per les glaceres de l'època del Quaternari Superior (fa 850.000 anys).

El llinatge oriental comprèn les poblacions de Rússia, en els seus boscos de taigà i tundra, les regions dels límits de Corea, Xina i Mongòlia. També es troben poblacions aïllades en diferents punts del continent asiàtic. Aquestes petites poblacions es troben a Turquia, Xina central, Índia, Pakistan, Irak, Iran, Japó i Síria.

La població més nombrosa la trobem a Rússia, 120.000 exemplars (ROWE, 2001). Encara que cada any es cacen milers d'exemplars de forma legal i il·legal.

El llinatge occidental el trobem al continent europeu. Aquest es va dividir en dos clades. Un d'ells és la població pirinenca, cantàbrica i del sud de Suècia i Noruega. Aquestes poblacions provindrien d'un primitiu refugi ibèric de l'època glacial (850.000 a.). Aquesta, a través de baixes latituds i amb les condicions de l'època de l'últim escalfament glacial, van ocupar els territoris fins arribar als escandinaus.

És per això, que podem dir, que l'ós bru pirinenc està lligat genèticament a la població escandinava actual, més estretament que amb les poblacions actuals de l'est europeu. Però a l'hora d'escollir els exemplars introduïts, s'han escollit els provinents d'Eslovènia ja que les condicions ambientals són les més semblants a les del propi Pirineu.

El segon clade és el que va donar lloc a les poblacions compreses a Grècia, Arbuzos, Trentins, Eslovènia, Croàcia, Bulgària i Bòsnia. Aquestes provenien d'un refugi glacial dels Balcans, ja que quedaven aïllades pels gels. Les grans barreres glaçades dels Alps van fer que aquesta població primitiva s'expandís cap als territoris de l'est i no arribés al nord ni a l'oest per aquesta serralada gelada alpina.

La població occidental va patir una gran regressió en els últims segles. A Dinamarca es van extingir fa més de 3.000 anys, a Gran Bretanya al segle X, a Alemanya al segle XVIII, a Bavaria al segle XIX i a Suïssa i a tots els Alps al XX.

A Itàlia es troben dos petites poblacions als Alps Trentins, amb 5 o 10 exemplars i als Apenins, dins el Parc Nacional dels Abruzzos, uns 70-80 exemplars.

A Grècia, la població ha patit una gran regressió durant els últims dos segles. Actualment hi ha dos poblacions que estan separades per uns 200 km, i es troben al nord-est, 15-20 exemplars i al nord-oest amb 95-110 exemplars.

Les poblacions de plantígrads de Bòsnia, Sèrbia i Croàcia es connecten entre sí. La població de Croàcia es connecta a l'oest amb Bòsnia i a l'est amb Sèrbia. La població de tota aquesta zona s'estima que és d'aproximadament

---

⁵ Clade: En biologia, Grup de classificació taxonòmica constituït pels éssers vius amb un antecessor comú que comparteixen caràcters morfològics, fisiològics o bioquímics homòlegs exclusius.

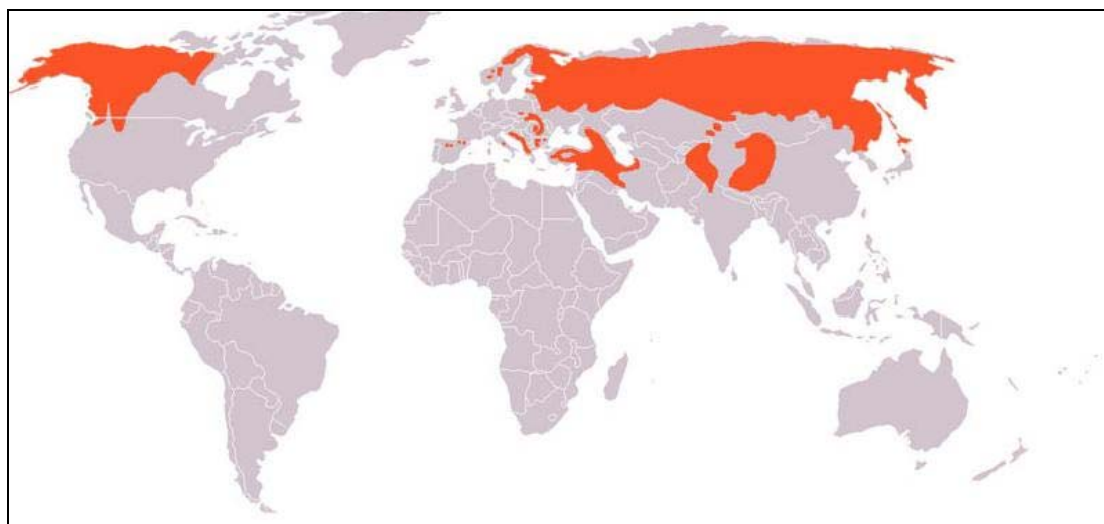

1.200 óssos. La guerra que ha patit aquest territori juntament amb la caça, van provocar la disminució considerable de la població.

Les poblacions d'altres territoris d'Europa són: Eslovènia (400 exemplars), Àustria (25), Albània (500), Noruega (20), Suècia (600), Finlàndia (400), Eslovàquia (600), Polònia (80) i Bulgària (700 exemplars), (ROWE, 2001).

La població de Suècia, de la línia evolutiva occidental, està patint una introgressió genètica ja que les poblacions de Finlàndia i Rússia, de la línia oriental, estan començant a introduir-se a la població sueca.

Això provoca l'alteració de les característiques genètiques primitives d'aquesta línia evolutiva. Cal dir, que aquest fet ha estat afavorit per la regressió i fragmentació que va patir la població sueca durant el segle XIX, que malgrat es va fer una política per afavorir la seva unió, no ha pogut impedir aquest fenomen.

Mapa 1: Distribució actual de Ursus arctos mundial.
Font: Depana

3.1.2.- L'ós a la Península Ibèrica, història d'una regressió.

En el següent text, s'analitzarà l'evolució de la distribució de la població d'ós bru a la península Ibèrica en els segles anteriors. S'ha pres com a base el document editat pel Ministeri de Medi Ambient sobre l'evolució històrica de l'ós bru a la península, "Distribució Històrica del oso pardo en la Península Ibèrica" (NORES i NAVES, ed.1993) .

Aquest document, detalla i analitza a partir de documents, informacions i mencions trobades al llarg del temps, les poblacions dels plantígrads. Aquest estudi presenta dificultats a l'hora d'aportar dades concretes sobre el nombre d'individus de les poblacions al llarg d'aquests segles, ja que no es va realitzar mai amb exactitud un estudi d'aquestes característiques, excepte en aquest darrer segle.

Però amb tot això, es pot fer una petita aproximació a la situació de l'ós a la península al segle XIV i XV com també en els següents segles XVI, XVII, XVIII, XIX i XX .

3.1.2.1.- Segles XIV i XV

El *Libro de Montería*, encarregat pel Rei de Castella Alfons XI, al segle XIV, reflecteix de forma més o menys exacta la distribució de l'ós dins de la Península Ibèrica.

Aquest document pretenia definir i descriure la distribució de la fauna muntanyenca que era idònia per la caça. Quedava reflectida la abundant caça d'exemplars de porcs senglars i óssos. Cal esmentar que aquest llibre no recull algunes zones de la pròpia península. Aquestes són els territoris del regne d'Aragó, de Navarra i el País Basc que no són mencionats de forma contundent ja que no estaven sota la jurisdicció del regnat de Castella (*Nores i Naves*, 1993).

Al segle XIV, la distribució de les poblacions ursines era molt extensa. En la zona cantàbrica era molt abundant, encara que quan s'apropava cap a Galícia aquesta presentava una població quasi inexistent amb alguns nuclis aïllats que es pot deduir per l'aparició en el *Libro de Montería* d'alguns topònims, com el topònim d'Oseiro (municipi d'Arteixo), a la costa de La Corunya.

Aquesta absència, es dedueix perquè no hi ha cap menció en el document sobre la caça d'ós i sí de porc senglar. En els altres punts de la península podem trobar que la distribució de plantígrads s'expandia de manera diversa.

Al Sistema Ibèric existia un nucli (Burgos, Soria i la Rioja) aquest no estava connectat amb el del sistema central, encara que NORES i NAVES (1993) suposen que hi havia una continuïtat entre el sistema Central i el Cantàbric.

Al Sistema Central, la presència ursina era des de la Serra de la Penya fins la Serra d' Ayllón. També estan inclosos la serra d'Albarracín i la Serra de Conca.

Si ens endinséssim al sud, ens trobaríem amb poblacions dins de l'arc format per la Serra de Guadalupe, Monts de Toledo prolongant- se per Serra Morena Occidental fins la Serra d' Aracena.

No hi ha cap menció però, de presència d'ós a la zona central de serra Morena, encara que dos segles després ens trobéssim amb óssos en aquesta zona.

A les zones del Sistema Subètic, que la conformen serres com la de Alcaraz, Segura i l'oest d'Espunya, les poblacions que es troben són nuclis aïllats de les anteriors. També es mencionen petites extensions al Sistema

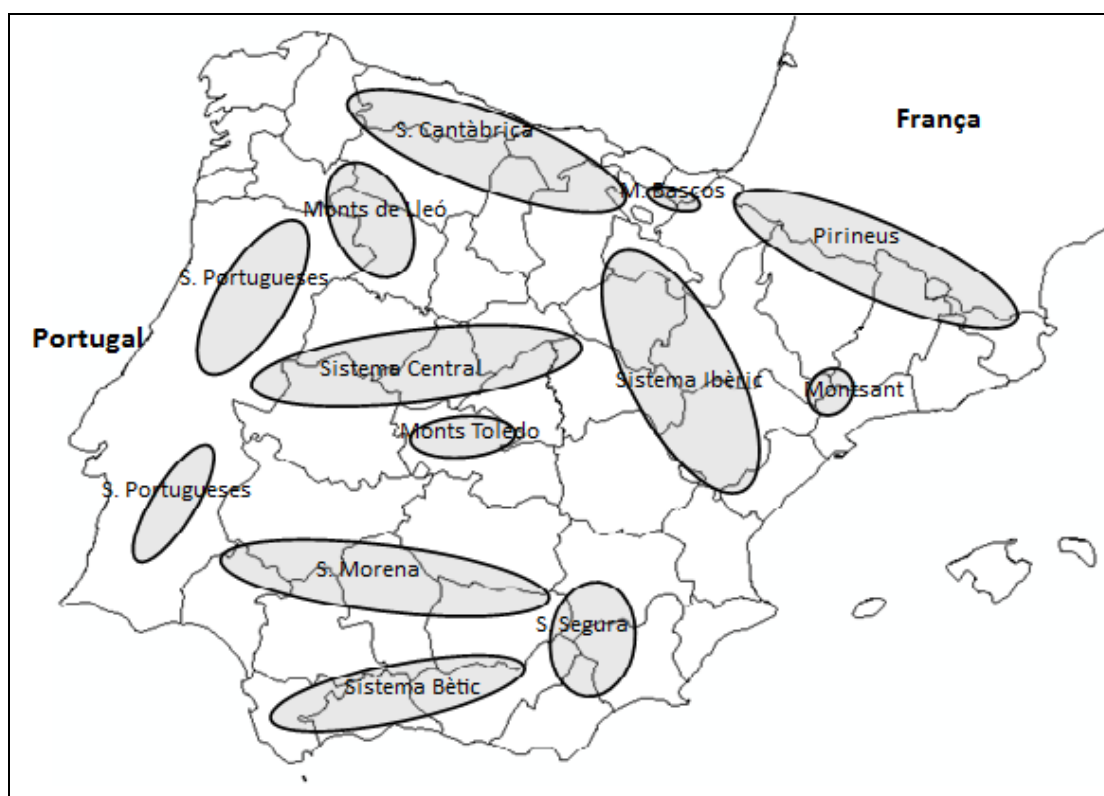
Bètic, més concretament a les zones de la Província de Cadis, a Tarifa i Alcalà de los Gazules (NORES i NAVES, 1993).

A Portugal també hi havia presència d'òssos (NEVES, 1967) que estaven en dos nuclis. El primer estava situat des del riu Tajo fins a Galícia i el segon, des de l'altre vessant del riu Tajo fins a les zones de la regió de l'Algarve.

Com s'ha explicat anteriorment, les altres zones que no formaven part del Regne de Castella, no mencionaven molt detalladament la situació de la distribució d'òssos.

Cal dir però, que hi ha algunes petites al·lusions intuïnt que l'ós es trobava a la majoria dels territoris a l'actual Catalunya, fins i tot es trobava a partir del port de Besseït (Sud de Tarragona) fins als Pirineus. Aquesta es veu reforçada per l'ordre d' Alfons V de conservar l'espècie per la caça de la pròpia cort en els territoris dels Pre-Pirineus i Pirineus.

Dins de Cantàbria, País Basc i Navarra també es podia observar la presència d'òssos com a la serra d' Aralar, Andía i Urbasa.

Mapa 2: Distribució Població d' *Ursus arctos* en el segle XIV i XV a la Península Ibèrica.
Font: Elaboració pròpia.

3.1.2.2.- Segle XVI

Després de l'aparició del *Libro de Montería* al segle XV no es troba un document que sigui tan útil com l'anterior. Però els autors *NORES i NAVES* es basen en la relació de pobles que va ordenar el Rei Felip II, al 1574 i 1578.

Cal mencionar que d'aquests documents només es conserva una petita porció de pobles del regne. D'aquests, trobem mencions sobre la presència de l'ós a 35 pobles de les 714 relacions existents.

Segons aquestes, trobaríem una discontinuïtat de nuclis entre els Monts de Toledo i el sistema Central. Dins de Serra Morena trobem que la distribució pugui ser discontinua per les diferents mencions que es poden trobar indicant-ne aquest fet o bé la continuïtat de la població per la manca de població antròpica dins d'aquesta zona, facilitant la continuïtat de la població ursina (*NORES i NAVES*, 1993).

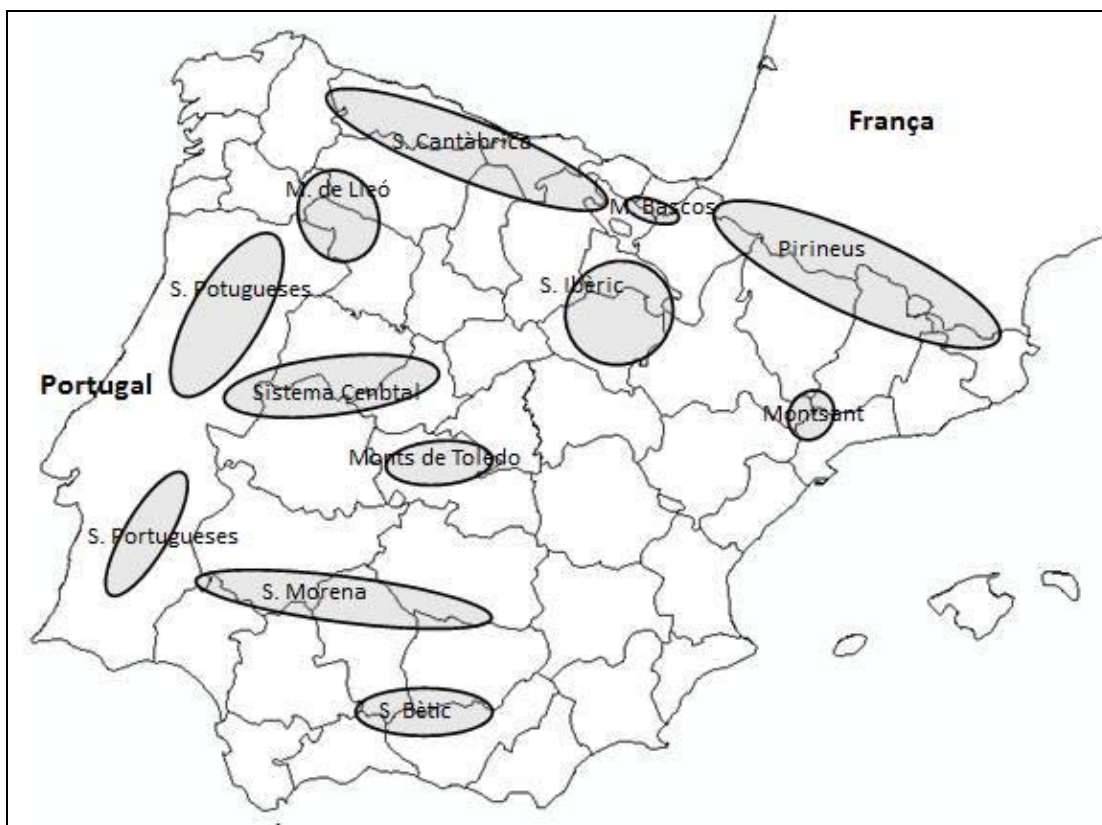
No es troba cap menció a les serres d' Albarracín i de les proximitats de Múrcia.

Dins de la província de Madrid, capital del Regne, no es troba cap tipus d'índex de presència d'óssos. Aquest fet, pot ser degut a la pràctica massiva de la caça de l'ós que es va estendre per tota la Cort del Regne.

Però l'escassetat de l'ós conjuntament amb el canvi de gustos sobre la caça que va arribar a la cort dels Àustries, va provocar que el cérvol rellevés a l'ós com a peça pels caçadors d'estima i de més notorietat. Amb tot això, el poder real va donar la raó als camperols donant llum verda a la caça dels óssos "per tal de desfer-se de les amenaces de les feres".

És llavors, quan la caça de l'ós va passar a ser més per als camperols i la població rural. Cal dir però, que en els diferents regnes peninsulars la caça de l'ós es mostra contradictòria, ja que hi ha diferents ordenacions i costums amb quan a la seva caça.

L'aparició de les armes de foc per la pràctica de la caça, va iniciar la reducció de les poblacions ursines.

Mapa 3: Distribució Població d' *Ursus arctos* en el segle XVI a la Península Ibèrica.
Font: Elaboració pròpia.

3.1.2.3.- Segles XVII i XVIII

En aquesta època, la desaparició de l'ós comença a agafar més força. Aquest fet resulta reforçat per les dades obtingudes al segle XVII “... hi ha alguns óssos als Monts de Toledo i Serra Morena, i molts altres a Castella...” (PEDRAZA, ed. 1986). Amb això es pot deduir que ja no hi havia óssos al Sistema Central i en altres punts concrets de la península.

L'autor MARTÍNEZ ESPINAR, 1644, no menciona a l'ós com una peça de munteria, és a dir, que l'ós ja no es caça entre la societat rellevant de l'època.

La separació de la població d'óssos cantàbrica-pirenaica es va escindir en aquesta època. Encara que hi ha documents com els dels autors ISASTI (1850), LABAYRU (1995) i LASA (1958), que senyalen la presència de l'ós en serres com la de Gorbea, Elguea i Aralar. Això comporta que hi hagués una continuïtat en l'eix de la població cantàbrica i pirenaica.

Però analitzant sobre el trencament de la distribució de la població en els dos nuclis anteriors, NORES i NAVES (1993) senyalen llavors que es va produir al llarg dels segles XVII i XVIII “podemos concluir que la separación de los osos de las dos grandes cadenas se debió producir entre los siglos XVII y XVIII, ya que eran raros a finales del siglo XVIII,... y a principios del siglo XIX se cazaron los últimos ejemplares en la Sierra de Gorbea”.

Mapa 4: Distribució Població d' *Ursus arctos* després dels segle XVII i XVIII a la Península Ibèrica en el s. XIX.

Font: Elaboració pròpia.

3.1.2.4.- Segle XIX

En aquest segle l'ós es troba en un estat de retrocés. En la descripció següent, s'ha de tenir en compte possibles poblacions i exemplars relictos que podrien haver existit a la península. Aquest fet pot ser deduït per informacions aparegudes en alguns documents de l'època "...Hay constancia de un oso visto en Mañaria, cerca de Durango, desde 1869, hasta que fue abatido en 1871..." (CHACÓN, 1990).

La base de dades provinents tant del *Diccionario de MADDOZ* (1846-1850) com del *Diccionario de la Real Academia de la Historia* (1802) defineixen com a nuclis únics de població ursina l'eix cantàbric-pirenaic. El nucli Cantàbric s'estenia des del nord de Lleó fins Andaroso (Riello) i els monts de Bembire, i descendia per Galícia a través dels Ancares i les serres de Oribio i Caurel.

El nucli Pirenaic presentava en aquesta època una distribució contínua des de Navarra fins a la província de Lleida. Però des de la ruptura de l'eix cantàbric – pirenaic en els darrers segles, es va produir, en aquesta població, una forta regressió de l'extrem occidental de l'àrea de distribució, on ja a principis de segle es va establitzar a la vall del Roncal (deduït per les dades obtingues per NORES i NAVES en *Diccionario de la Real Academia de la Historia*, 1802).

Dins el Pirineu de Lleida, les poblacions es limitaven pràcticament a la Vall d'Aran, i a les seves immediacions, fins Isil. També hi havia algunes

poblacions aïllades en les zones més altes de la Serra del Cadí (MADOZ, 1850).

Ja a la segona meitat del segle XIX, les poblacions d'óssos del Pirineu Oriental d'Osca van anant desapareixent, des de Benasc (1860), San Juan de Plan i Monte Perdido (1897), i posteriorment, ja al segle XX, a Viñamala i Ordesa.

És aquí on es produiria la primera gran escissió. En aquest buit creat dins la població pirenaica, reapareixeran alguns óssos esporàdicament en dècades posteriors (NORES i NAVES, 1993).

3.1.2.5.- Primera meitat del S. XX

En aquest segle, la distribució de l'ós a la península no sembla que patís un gran canvi des del punt de vista qualitatiu a la serralada Cantàbrica.

A Astúries els óssos desconnectats dels grans nuclis varen ser els primers en desaparèixer. A la primera dècada sembla que van desaparèixer a Cabrales, encara que en algunes informacions la mantindrien fins als anys 50 (ANÒNIM, 1956-1961).

A la zona Lleonesa dels Pics d'Europa, els óssos es mantenen estables fins als anys 40, com també a la zona d'Astúries, on la caça d'aquests va provocar la seva disminució cap als anys 40.

Ja als anys 50, segons les dades del *Diccionario Geográfico de España* (ANÒNIM, 1956-1962), la desaparició de l'ós es va produir a la meitat oriental d'Astúries, entre Pajares i els Pics d'Europa.

Cap a la zona lleonesa l'ós podria ser més esporàdic, però la absència d'informació fora del nucli de Somiedo, on hi havia una població molt important, no permet precisar l'extinció de l'ós en aquesta meitat oriental.

El que si es pot deduir és l'aïllament dels dos nuclis actuals cap aquestes dècades. “...La major part de les evidències semblen indicar que és en la primera meitat de segle quan s'aïllen els actuals nuclis d'óssos, l'occidental i oriental de la serralada cantàbrica” (NORES i NAVES, 1993).

Encara que es produís aquesta regressió a la part oriental, no es van produir grans variacions en els seus límits.

A port de Pajares com a via molt transitada per aquella època, es va produir un augment de l'activitat humana. Això va comportar que hi hagués més destruccions d'hàbitats, com també altres amenaces molt perjudicials per a la vida de l'ós.

A la zona sud, segons el *Diccionario Geográfico de España*, no difereix molt de la situació actual (CAMPO, 1984). A la província de Palència es produeix una certa recolonització que acabarà anys més tard.

A Galícia, als anys 20 sembla ser que van desaparèixer els ósos existents, que estaven a la serra dels Ancares, com també als Ancares lleonesos.

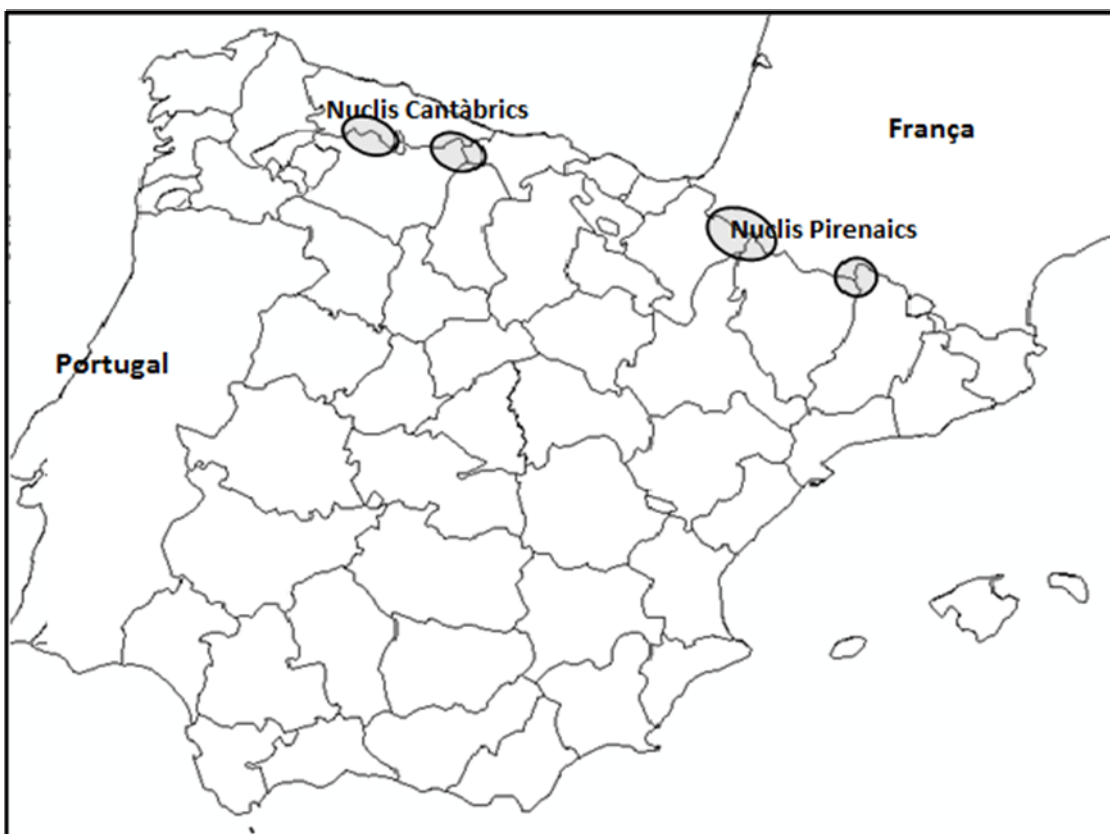
Als Pirineus també es produeix una disminució semblant a la cantàbrica (NORES i NAVES, 1993), ja amb la desaparició del nucli central de la població pirinenca del passat segle, es produeix una reducció del nucli occidental.

Durant les dues primeres dècades del segle, es produeixen enverinaments per estricnina i es cacen ósos als límits de l'actual Reserva Nacional del Alt Pallars-Aran (Parc Nacional d'aigües Tortes i Estanys de Sant Maurici), un triangle format per Port de la Bonaigua, Bonabé (Isil) i Esterri d'Àneu.

L'últim ós que es té constància que es va caçar va ser al 1945 a la Ribera de Cardós. A l'est d'Andorra, no es té gaire informació sobre l'extinció de l'ós però senyalen que va ser extint cap a finals del segle passat, tan a Andorra, com a la Cerdanya.

Després es sumarien altres zones en les següents èpoques. Però COURTIER (1954) senyala que hi havia menys població d'ósos a la vessant sud espanyola que a la francesa, malgrat existir una continua mobilitat d'exemplars entre les fronteres.

A la part francesa va començar una disminució entre els anys 1940 i 1947 per l'ocupació alemanya. Això va provocar la ruptura de la població ursina dels Pirineus entre les valls de la Neste d'Aure i d'Ossau.

Mapa 5: Distribució Població d' *Ursus arctos* a la Península Ibèrica a finals de la primera meitat del segle XX.

Font : Elaboració pròpia.

3.1.2.6.- Segona meitat de S.XX, cap a la protecció legal

En aquesta època sembla ser que hi havia un futur incert per la població de l'ós. Aquestes estaven amenaçades cada cop més pel furtivisme, les opinions contràries publicades per la premsa, i la pressió d'interessos contraris a la vida de l'ós.

Un exemple eren els caçadors, en les dues zones, la cantàbrica i pirinenca, van incidir en l'obertura de la veda cap aquest animal. L'espècie cada vegada patia més la pressió i la destrucció del seu hàbitat provocat per les activitats humanes.

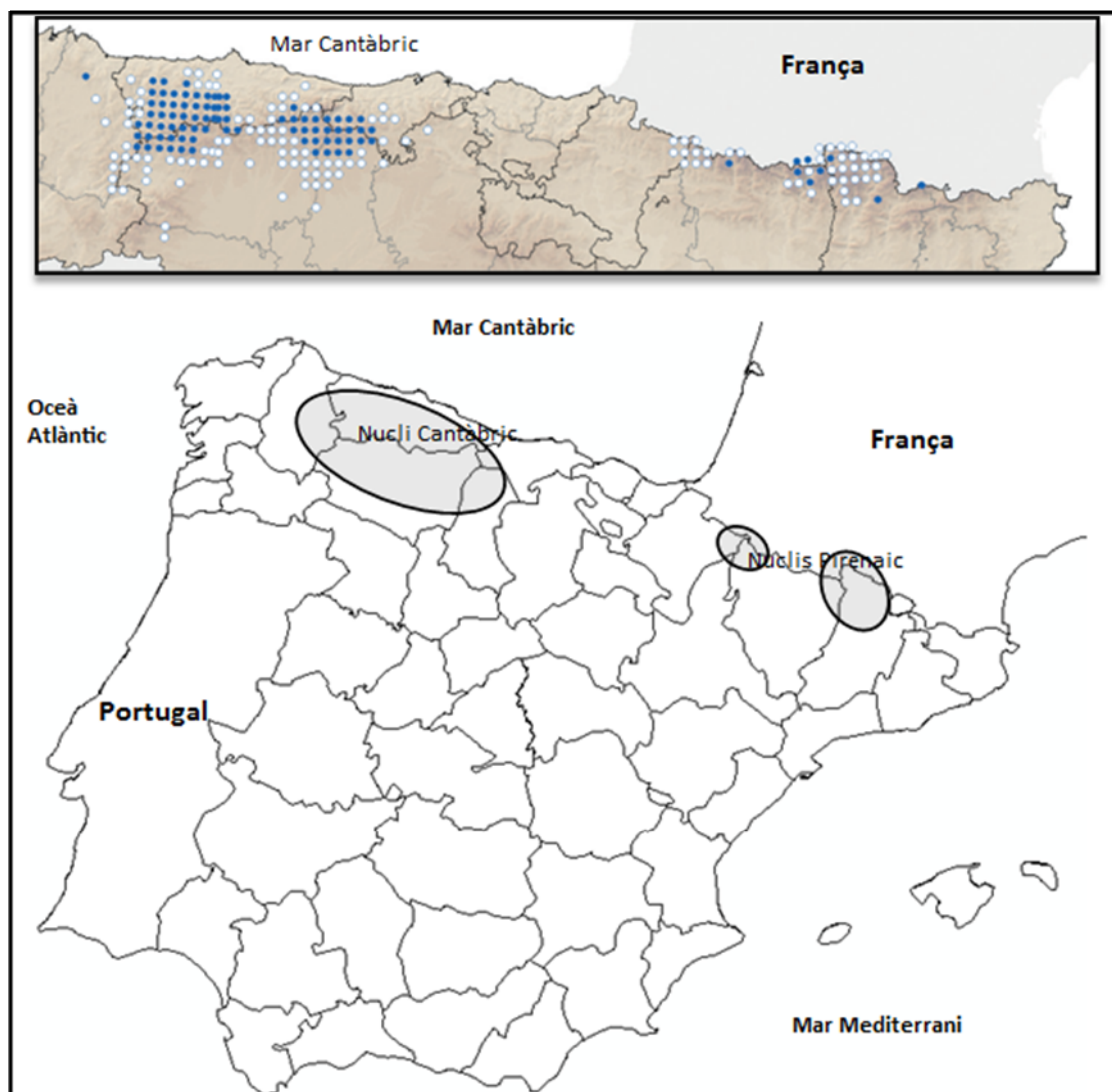
Però a la província de Santander, el sector de caçadors preocupats per l'extinció d'aquesta espècie va pressionar per restringir la caça d'aquest, aconseguint-ho al 1949.

Aquesta mesura es va estendre per tot l'estat el 1952, durant cinc anys. Però l'efectivitat d'aquesta mesura va ser mínima, ja que hi havia una escassa compensació econòmica sobre els danys provocats per l'ós.

El 1968 hi va haver una sentència judicial en contra de l'Ordre Ministerial. Això va afavorir a la veda i al propi furtivisme.

Les Reserves Nacionals, creades al 1966, amb la seva Guàrdia permanent van resultar ser les més efectives per a la protecció de l'espècie degut a la restricció de la caça (1967). No va ser fins el 1973 quan es va produir la seva protecció definitiva.

Als Pirineus, la presència de l'ós va continuar disminuint i cada vegada era més esporàdica. Això estava relacionat amb la disminució, cada cop més notable, de la població francesa. El nucli occidental es va fragmentar en dos poblacions petites i aïllades, mentre que el petit nucli oriental era més dens i estable.

Mapa 6: Distribució Població d' *Ursus arctos* actualment.
Font: Elaboració pròpia.

3.1.3.- L'ós Bru als Pirineus, l'evolució cap a la desaparició

Com s'ha esmentat abans, els únics documents importants sobre la distribució de l'ós a la Península Ibèrica fou el *Libro de Montería*. Però els territoris fora de la Corona de Castella, com era la Corona d'Aragó i Navarra queden exemptes de descripcions detallades sobre la distribució dels plantígrads en els seus territoris.

MARC ALONSO i LLUÍS-XAVIER TOLDRA (1993) van descriure la possible distribució de l'ós bru a Catalunya. Aquest document fou editat pel Ministeri de Medi Ambient amb el títol "*El Oso Pardo En Catalunya*".

Amb aquest document s'ha basat aquesta petita descripció sobre la distribució i evolució de l'*Ursus Arctos* dins del territori català. Amb la recopilació d'informació sobre referències bibliogràfiques i toponímiques s'ha pogut indicar que la presència de l'ós es distribuïa per totes les àrees forestals del territori.

A Catalunya podem trobar molt topònims de llocs que fan referència a la presència de l'ós:

Font de l'Onso (la Sènia), canals i barrancs de l'ós (Montsià), la cova i el comellar de l'ós (Priorat), la cova de l'ós (Baix Penedès), el pla de l'ós (Anoia), el pla dels sots d'óssos i la coma de Valldossera (Garraf), el mateix topònim també el trobem a les comarques de Conca de Barberà i Alt Camp, el Sot dels Óssos i el Collet de l'ós (Vallès Occidental) i La cova dels Onsos a les Garrigues (CASANOVA, *L'ós del Pirineu, Crònica d'un Extermini*, ed.1997.).

Aquests posen de manifest que l'ós vivia a molts llocs repartits per tota la geografia del país. Ocupant la gran varietat d'hàbitats que presentava Catalunya.

Fins el segle XVII l'ós representava una molèstia per a la gent del Pirineu. Aquesta població, molt més gran en aquella època que en l'actual, havia de conviure amb un animal que representava una amenaça per a ells. L'ós provocava molèsties i diversos problemes en la seva economia de subsistència: danys al bestiar, als cultius, a les arnes, etc. (ALONSO i TOLDRA, 1993)

Però cal dir que l'ós era una font de recursos. Molta gent caçava l'animal per extreure molts profits, com eren la pell, el greix i fins i tot la seva carn.

Es per tot això, que l'ós va ser caçat i perseguit sistemàticament durant tots aquests últims segles. En els segles XVI fins el XX es van caçar 3.000 óssos en tots els Pirineus (BOUCHET, 1989).

Ja en el segle XIX només es troba esmentat a les comarques catalanes de Pirineu Central i Andorra. I en punts aïllats de la serra del Cadí, Vall de Núria i al Puig-Neulós (Jonquera) (ALONSO i TOLDRA, 1993).

Al segle XX, la població d'óssos va patir una gran regressió, encara que va començar el segle amb una població densa als llocs de les comarques del Pirineu central. Tant la caça descontrolada, com el seguiment sistemàtic de l'espècie va portar a un procés erràtic per a la supervivència.

Durant aquest segle, la població de plantígrads es va reduir a les comarques de pirinenques de la Vall d'Aran, els Pallars, l'Alta Ribagorça i a les valls d'Andorra. També podien creuar fins a la Cerdanya.

A principis d'aquest segle la població d'óssos era de 200 exemplars (COUTURIER,1954), però aquesta xifra va començar a reduir-se significativament. Els enverinaments, molts d'ells amb estricnina, com la caça desmesurada van ser els principals factors d'aquesta davallada.

A mitjans dels anys cinquanta, només quedaven 70 óssos a la vessant nord del Pirineu (COUTURIER, *op.cit.*). Al nucli central sobreviuen uns 20-30 exemplars, encara que es seguien caçant.

Els últims exemplars caçats en aquesta zona van ser sobre les dècades de la meitat de segle: 1949, a la Vallferrera; 1950, Alt Àneu i 1962 a la Vall d'Aran.

Al 1972, França va declarar a l'ós bru com a espècie protegida, un any més tard ho va fer Espanya. Però això no va ser suficient per a millorar l'agonia de l'espècie.

Hi ha hagut molts factor que han portat l'espècie al límit de l'extinció. A més a més de la caça descontrolada i els enverinaments, la destrucció de l'hàbitat, la desaparició de les activitats rurals que afavorien al propi ós, una política forestal poc afortunada, l'obertura de pistes d'accés motoritzat, la pressió urbanística, etcètera.

Imatge 9: Matí Bringué, va matar l'últim ós al Pallars al 1948.
Font/Fotografia: Patricio Simon

Amb aquestes condicions gens favorables per a la continuïtat de l'espècie, hem d'esperar conèixer quina serà la capacitat de sobreviure de la mateixa. Haurà de saber evolucionar i adaptar-se a les noves condicions actuals. Encara que la distribució històrica de l'ós restarà molt llunyana de la actual situació.

3.1.4.- La Població actual de l'ós bru al Pirineu:

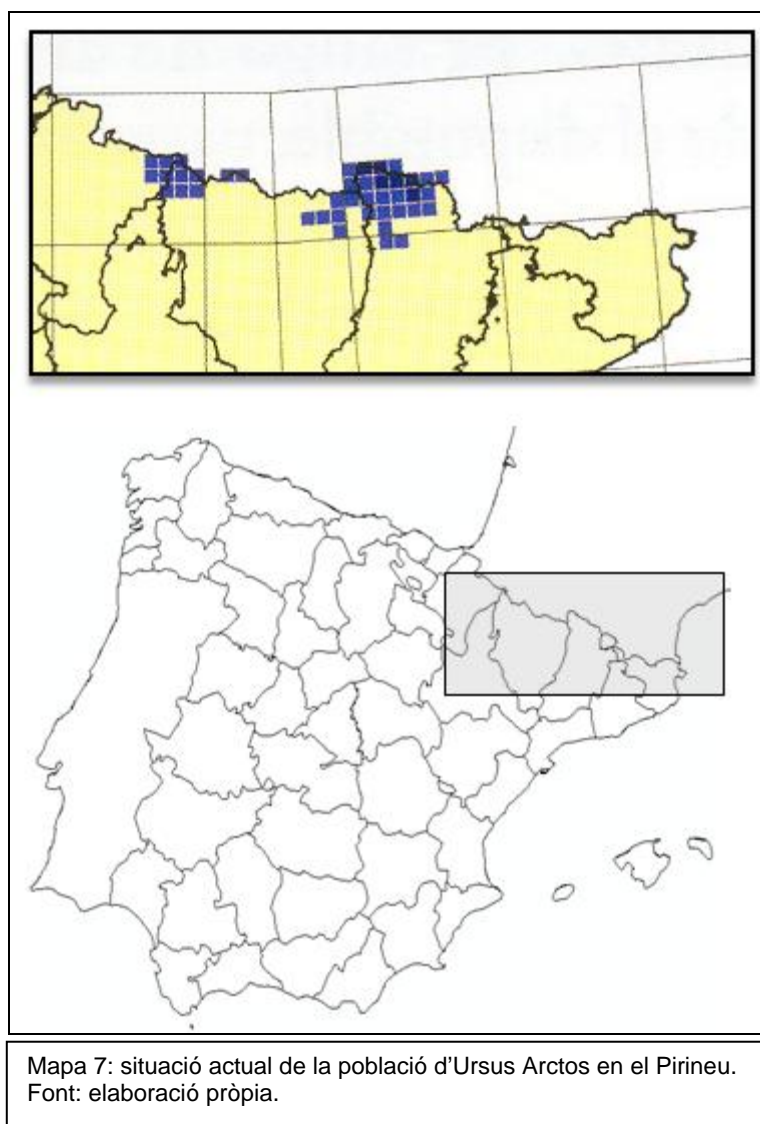
El departament de Medi Ambient, com el *Ministere de Enviornement de França i el Conselh de la Vall d'Aran*, han estat observant l'evolució de la població dels plantígrads, des de que es van alliberar els primers exemplars d'òssos provinents d'Eslovènia l'any 1996.

Aquest seguiment ha estat mitjançant la telemetria, la trobada d'animals atacats per l'ós i la recerca d'indícis de la seva presència. Això va proporcionar un complet estudi dels moviments, costums i comportaments, tant dels 3 exemplars alliberats (Ziva, Pyros i Mellba) com dels seus cadells.

L'any 1998 va començar a fallar aquest seguiment per esgotament de la bateria del collar teletransmissor, i també alguna la pèrdua d'aquest. A partir de llavors, es va limitar el seguiment i estudi a través de la recerca d'indícis, depredacions, rastres i altres observacions. Aquest tipus de seguiment va proporcionar informació menys detallada.

Durant els últims anys han començat a utilitzar els paranys fotogràfics i també rastres de pèls. Amb tot això es van elaborar informes sobre possibles localitzacions, hàbitats, dieta, etcètera.

3.1.5.- La situació Actual:

Actualment, segons el departament de Medi ambient de la Generalitat de Catalunya, apunta que hi ha uns 22-25 óssos als Pirineus (PALAZÓN. S. 2009). Aquests tenen dos procedències: els óssos autòctons del Pirineu i els procedents d'Eslovènia.

- **Població autòctona Pirinenca:** Aquesta es troba als Pirineus Atlàntics, Nord-est de Navarra, Nord-oest d'Osca i el sud del Departament francès dels Pirineus Atlàntics. Aquesta està composta per un cadell de 4 anys i 2 mascles.

Població provinent d'Eslovènia (1996-1997): Composta per exemplars de diverses edats i pels propis óssos alliberats en la primera reintroducció. Aquesta, es troba als Pirineus Orientals i Centrals, gran part d'aquesta població es troba dins de Catalunya.

- **Població provinent d'Eslovènia (2006):** Composta per exemplars alliberats en la última introducció i els seus descendents. Aquests es troben en el Pirineu Centrals i es mouen entre Catalunya i França.

Per tant, podem distingir tres nuclis importants de població:

- **Nucli central:** compost per 15-18 óssos, entre aquests exemplars trobem a Ziva, Hvala, Caramelles, Sarousse, Pyros, etc.
- **Nucli occidental:** compost per 4 mascles, 3 d'ells són: Camille, Aspe, Nere.
- **Nucli oriental:** compost per 3 exemplars mascles.

3.2- El programa de reintroducció

A principis dels anys noranta, vist l'estat de conservació de la població d'ós als Pirineus, només un reforçament permetia entreveure la protecció de l'espècie.

3.2.1- La primera reintroducció (1996-1997)

La població no havia deixat de disminuir durant el segle XX per acabar solament amb 7-8 individus en aquest període. En aquest context, es va decidir, d'acord amb les autoritats espanyoles interessades, realitzar un primer temps (3 anys), una experiència de reintroducció de tres ossos bruns.

3.2.1.1- Estudis previs i elecció del país d'origen

Es van realitzar alguns estudis amb la finalitat de determinar la viabilitat d'una operació de reintroducció als Pirineus Centrals (ALONSO i TOLDRA 1988, PARDE et al. 1989, RAPAPORT, 1990).

Aquests treballs examinaven la capacitat de recepció del medi tenint en compte les característiques ecològiques i humanes. Es van dur a terme sobre el conjunt dels territoris freqüentats pels últims ossos autòctons del nucli dels Pirineus centrals dels anys 1980.

Es van realitzar també alguns anàlisis genètics amb la finalitat d'estudiar la variabilitat genètica de la població d'ós dels Pirineus i de comparar-la amb la d'altres poblacions d'Europa (TABERLET i BOUVET 1992,1994). L'anàlisi de l'elecció de la població d'origen es va establir a partir de criteris genètics, ecològics, etològics, sanitaris, lògics i político-administratius.

Sobre els quatre països d'origen escollits al principi (Suècia, Bulgària, Eslovènia i Eslovàquia), Eslovènia representava el millor compromís entre els diferents criteris.

Va realitzar-se un peritatge sanitari a Eslovènia a partir d'ossos morts per caça (examen relatiu a la presència d'agents patògens, paràsits). Es va concloure l'absència d'epizoòtia sobre la població d'ossos eslovens. Les patologies presents a la fauna salvatge en el seu conjunt eren idèntiques a les trobades a l'Europa Occidental.

El projecte de reforçament va rebre l'ajut financer d'Europa en el marc d'un programa LIFE. Durant tota la duració del programa, van tenir lloc intercanvis d'experiències entre els diferents projectes de reintroducció d'ós bru a Europa (Àustria, Espanya, Itàlia, Grècia) i la comissió Europea.

La reintroducció Pirinenca es va realitzar segons normes formulades pel Consell nacional de protecció de la natura en un col·loqui subjecte a Saint-Jean-du-Gard al 1988 (LECOMTE, BIGAN & BARRE - 1990).

3.2.1.2- L'operació de reforç

Els objectius del programa de reintroducció experimental eren:

- Determinar, amb les poblacions locals, com els óssos podien ser acceptats; aquest aspecte es basa en la instauració de mesures per al manteniment de les activitats tradicionals en zones de presència d'ós, en particular la ramaderia.

- Analitzar la capacitat dels óssos posats en llibertat a mantenir-se en un nou ambient:

- Anàlisi de la dinàmica del comportament espacial per a cada individu deixat en llibertat

- Anàlisi de la utilització i de la selecció de l'hàbitat

- Anàlisi del règim alimentari

- Anàlisi de la cronologia del comportament d'hibernació

- Seguiment de la mortalitat i de la reproducció

Es van capturar tres ossos a Eslovènia a la reserva de caça de Medved situada al sud de la capital Ljubljana i es van deixar anar a França, sobre el municipi de Mezclada, a l'Haute-Garonne.

Per la captura a Eslovènia, es van instal·lar trampes a cordó de tipus Aldrich sobre llocs de cria que incloïen blat de moro i carcasses de bovins. En la captura, sobre cada individu s'efectuaven les operacions següents: mesura del pes i mesures morfomètriques de l'animal, exacció d'una dent per a determinar-ne l'edat, exaccions pels anàlisis genètics i sanitaris, examen

sanitari extern, desparasitatge, col·locació del coll emissor VHF i d'una marca xifrada de color sobre cada orella.

Els óssos van introduir-los en una gàbia cilíndrica, instal·lada en un furgó i van ser transportats unes 24 hores fins al punt de l'alliberament, situat prop de 1.600 Km de distància. Es van deixar anar, localitzats sobre el municipi de Mezclada: dues femelles al 1996 (Ziva el 16 de Maig i Melba el 6 de Juny) i més endavant un mascle (Pyros el 2 de Maig de 1997).

Immediatament després de l'alliberació, cada ós va ser seguit de forma intensiva, durant almenys 48 hores. Després i en la mesura del possible, es va realitzar una localització per dia durant tota la durada de vida dels emissors.

3.2.1.3 - Resultats biològics

Cal conèixer quins resultats s'estan obtenint dels exemplars reintroduts per tal de saber també la seva adaptació al nou medi.

3.2.1.3.1 - Comportament espacial

Els óssos adults reintroduts van ser molt mòbils però es van establir ràpidament en un territori donat. Aquest tipus de comportament s'observa en el cas de processos de trasllat d'individus (exemples d'Àustria i Itàlia): les femelles i els mascles reintroduts dintre d'un nou hàbitat tenen desplaçaments d'una amplitud similar durant els mesos següents a l'alliberació.

Imatge 10. Fils ferro enganxats a l'escorça del tronc d'un avet. D'aquesta forma els tècnics del PNAP que fan el seguiment de l'ós bru, saben si algun individu si ha refregat i hi ha deixat part de pèls com a rastre. Font: pròpia.

Quan es superposen les zones ocupades pels óssos reintroduts i les dels últims óssos autòctons dels Pirineus centrals, es constata que coincideixen molt. A més, els passos que utilitzen els óssos reintroduts per anar d'una vall a l'altre corresponen als passos que utilitzaven els óssos autòctons en els seus desplaçaments.

Quan es superposen les zones ocupades pels óssos reintroduts i les dels últims óssos autòctons dels Pirineus centrals, es constata que coincideixen molt. A més, els passos que utilitzen els óssos reintroduts per anar d'una vall a l'altre corresponen als passos que utilitzaven els óssos autòctons en els seus desplaçaments.

Així doncs, el comportament espacial dels óssos reintroduts coincideix en gran part amb el dels antics óssos pirenaics.

3.2.1.3.2- Utilització de l'hàbitat

Generalment, els óssos eviten les zones agrícoles situades al fons de les valls a prop dels habitatges humans i les zones rocoses. Prefereixen els coberts forestals on troben refugi i protecció i eviten els ambients oberts (prats, zones rocoses). Aquests resultats són similars als registrats en altres poblacions d'ós bru a Europa com al Parc Nacional dels Abruzos a Itàlia i a la Serralada Cantàbrica.

3.2.1.3.3 - Comportament d'hivernació

L'elecció dels caus per a passar l'hivern i la cronologia de la inactivitat hivernal són similars a les observacions efectuades sobre els últims ossos autòctons dels Pirineus i en d'altres poblacions d'Europa.

Els ossos de soca Eslovena tenen un comportament alimentari idèntic al dels ossos de soca Pirinenca. Els resultats són igualment comparables als obtinguts amb els estudis efectuats sobre altres poblacions d'ós bru a França i Europa (Itàlia parcs del Trentí i dels Abruzos, Espanya al Cantàbric i Grècia als Arcturos).

El nombre mitjà d'animals matats o ferits per atac és el mateix per als ossos autòctons que pels ossos resultants de la reintroducció de 1996-97 (aproximadament 1,5 animals per atac). Tot i això, el nombre d'atacs efectuats per aquests últims són globalment més importants que els referits als ossos autòctons presents al Béarn (Pirineus Atlàntics).

Això pot ser degut en part al sistema de ramaderia ovina molt diferent entre les valls d'Aspe i Ossau (Pirineus Atlàntics) on són presents els ossos autòctons (ramaderia per fer el formatge d'ovella que implica generalment la presència d'un pastor permanent i la reagrupació del ramat a la nit) i les muntanyes dels Pirineus situades més a l'est (ramaderia extensiva amb ramats de pastoreig lliure i sovint amb absència d'un pastor permanent sobre el pasturatge de muntanya a l'estiu).

Cal senyalar que un ós autòcton que arriba en una zona on no es protegeixen els ramats comet danys importants. Al 1998, quan l'ós autòcton Camille oscil·lava sobre la vessant espanyola, els danys van ser nombrosos. El mateix fenomen va constatar-se amb la instal·lació de l'óssa autòctona Papillon al 2003 sobre el sector de Luz-Saint-Sauveur dins la part francesa dels Alts Pirineus, on els ramats pasturaven lliurement.

Contràriament, l'ós Néré, d'origen eslovè, responsable el 2000 de grans danys sobre els ramats no protegits del sector Estibète (a la frontera entre els Alts Pirineus francesos i els Pirineus Atlàntics), no va implicar un augment significatiu dels danys als ramats lleters del Béarn des de la seva arribada al 2001.

Malgrat tot, altres factors podrien intervenir també en l'explicació d'aquestes diferències, com per exemple: diferències entre individus, modificació del comportament individual després d'una fase d'adaptació en el cas dels individus alliberats en un hàbitat desconegut...

3.2.1.3.4 - Dinàmica de la població i reproducció

Els ossos reintroduïts tenen per terme mitjà de 2 a 3 ossalls per part. La taxa de supervivència és elevada donat que és superior al 50%. Els joves tenen un molt bon creixement ponderal així com també una bona condició física. En resum, l'edat precoç de la reproducció d'una femella indica que els Pirineus constitueixen un hàbitat favorable a l'ós.

3.2.2 – La segona reintroducció. El reforçament (2006)

Després de realitzar una primera reintroducció amb els exemplars eslovens, calia fer-ne una altre per a reforçar la població i augmentar-ne el nombre d'individus.

3.2.2.1- Assegurar que el reforçament serà eficaç: estudis previs

El reforçament de la població ursina als Pirineus amb una contribució de cinc ossos es va dur a terme durant el període primavera-estiu del 2006. La distribució efectiva dels individus es va definir tenint en compte els diferents escenaris possibles i el context local: 4 femelles i un mascle van ser alliberats als Pirineus centrals.

Van realitzar-se estudis a fi de determinar la fiabilitat d'una operació de reintroducció dintre els Pirineus centrals prèviament a la primera operació del 1996-97. Van realitzar-se anàlisis genètiques amb la finalitat d'estudiar la variabilitat genètica de la població i de comparar-la amb d'altres poblacions d'Europa.

Els resultats de l'experiència de reintroducció de 1996-1997 donen prova d'un balanç científic i tècnic globalment positiu: els óssos reintroduïts i els seus descendents es van adaptar correctament al seu nou ambient i els Pirineus constitueixen un hàbitat favorable que respon a les necessitats de l'espècie.

Als Pirineus Atlàntics, els estudis realitzats també mostren una qualitat en el medi. A més, s'ha de tenir en compte que els últims óssos autòctons i viuen.

3.2.2.2- Garantir la proximitat genètica i l'estat sanitari dels óssos

Un reforç requereix la contribució d'individus exògens. No és possible servir-se d'óssos en captiveri, ja que aquests van perdre la seva naturalesa salvatge i presentarien forts riscos de tenir un comportament anormal. És necessari doncs agafar els animals d'un altre país, el país d'origen on les característiques s'assemblin més a la dels nostres óssos autòctons.

La comparació d'ADN de diferents poblacions europees d'ós bru mostra dues races diferents: la raça oest present des d'Espanya fins al sud de Suècia passant per França, Itàlia, Eslovènia i Croàcia; la línia est a Àsia, Europa Central i del nord.

Des del punt de vista de la proximitat genètica, tots els països de la línia occidental són acceptables com a països d'origen a reintroduir. Suècia i Espanya són els països que tenen les poblacions més properes genèticament de la soca pirenaica, ja que aquestes tres poblacions formen part del refugi ibèric que s'estén des del sud de Suècia a Espanya.

En el marc del reforçament als Pirineus centrals de 1996-1997, l'anàlisi de l'elecció de la població d'origen va establir-se a partir de criteris genètics, ecològics, etiològics, sanitaris, logístics i político-administratius.

La possibilitat de prendre individus de la població espanyola dels Sistemes Cantàbrics va descartar-se per les administracions espanyoles degut a la fragilitat d'aquesta població. Sobre els 4 països d'origen potencials (Suècia, Bulgària, Eslovènia i Eslovàquia), Eslovènia representava el millor compromís entre els diferents criteris.

No es va triar Suècia ja que els hàbitats naturals utilitzats pels óssos suecs són molt diferents dels trobats als Pirineus (baixa altitud, boscos de coníferes essencialment...) a més, aquests óssos presenten un diferent comportament dels óssos autòctons, amb enormes àmbits vitals.

En el projecte de reforç del nucli occidental al 1998, que no va tenir èxit, es va escollir Croàcia com a país d'origen. Es tractava de la mateixa població d'ós bru que la que presentava Eslovènia i que s'havia repartit per una part i l'altre de la frontera. Aquesta elecció va orientar-se pel temor que la presència de l'àrea d'alimentació amb carn a Eslovènia impliqués un comportament més predador dels óssos.

L'anàlisi del comportament dels óssos resultants de la reintroducció del 1996-97, no confirmen aquest temor, el comportament alimentari dels óssos resultants de la reintroducció és idèntic al dels óssos autòctons. A més s'indica que actualment, les àrees d'alimentació d'Eslovènia no comporten més carn.

Pel present reforçament, en vista d'aquest anàlisi, tres països d'origen potencials (Espanya, Eslovènia, Croàcia) van ser contactats a partir del final de l'any 2004 pel govern francès per conèixer la seva posició.

El Ministeri de medi ambient Espanyol va respondre una carta del 3 de Febrer de 2005 comentant que la situació de les dues petites poblacions dels Sistemes Cantàbrics eren encara massa precàries. I que no permetia el subministrament de cap ós, i en particular de les femelles, de les quals en gran part en depenia la dinàmica poblacional.

Per altra banda, la presència de ràbia a Croàcia, implicaria un risc sanitari per França que l'Estat no volia assumir. Això va conduir a preferir Eslovènia com a país pel reforçament.

Jon E. Swenson (UICN), vicepresident per Euràsia de l'Associació internacional per a la recerca i la gestió de l'ós, co-president del comitè d'experts pels óssos bruns europeus del grup d'especialistes de l'ós de la UICN, i cap del projecte de recerca Escandinava sobre l'ós bru, emet una opinió favorable a aquesta elecció i recomana, per a garantir una major diversitat genètica, que les femelles no estiguin capturades al mateix lloc que

els óssos que ja van ser reintroduïts el 1996-97 i que siguin agafades al menys a dos indrets separats per almenys 20-40 quilòmetres. Dos llocs de captura estan doncs previstos: un dintre de la reserva de Medved, regió de Kocevje, i l'altre a la de Jelen, regió de Notranjska.

El govern Eslovè va respondre favorablement a la sol·licitud francesa. Es va firmar un acord de cooperació entre França i aquest país el 30 de Setembre de 2005. Els dos governs, Eslovè i Francès, desitgen la instauració d'una forta associació, basada en intercanvis regulars.

Al Març i Abril de 2005, dos trobades, entre les administracions a càrrec d'aquest expedient, van tenir lloc a Eslovènia amb la finalitat de preparar les modalitats tècniques de les captures. Es va rebre una delegació eslovena als Pirineus, el juny de 2005, per tal de presentar in situ el projecte de reforç.

3.2.2.3- Les recomanacions sanitàries

A França, l'article L. 236-1 del codi rural preveu que la introducció en el territori francès d'animals està subjecta a exigències establertes pel Ministeri d'Agricultura. Han de permetre garantir que només s'introduiran alguns animals en bon estat de salut general i sense expressar cap senyal clínica de malaltia, en particular de ràbia.

D'acord amb les recomanacions formulades, el risc sanitari associat als desplaçaments d'óssos eslovens i croats ha estat examinat pels veterinaris de l'oficina nacional de caça i fauna salvatge (ONCFS). Aquesta es va beneficiar de l'ajut científic i tècnic de l'agència francesa de seguretat sanitària dels aliments (AFSSA). El risc es va avaluar acuradament a partir de tres principals eixos:

- Minimitzar el risc d'introducció de zoonosis exòtiques (malalties transmissibles a l'home) als Pirineus.
- Minimitzar el risc d'introducció de malalties exòtiques que presenten un risc per altres espècies animals, i molt especialment que puguin amenaçar l'economia de les ramaderies i la salut de la fauna salvatge
- Minimitzar el risc d'introducció de patologies que puguin amenaçar la salut de l'ós pirinenc i maximitzar les possibilitats de supervivència dels óssos reintroduïts.

Es va procedir al cens de les patologies susceptibles de ser agafades pels úrsids i d'amenaçar la salut de l'home, i d'altres espècies domèstiques o salvatges.

Aleshores es van tenir en compte els estatus sanitaris dels països en qüestió (França, Eslovènia i Croàcia) front a aquestes patologies, de tal forma que es pogués estimar el risc d'introducció de patologies exòtiques per l'ós als Pirineus.

És en particular degut a un millor estatus sanitari respecte a la ràbia que es va escollir Eslovènia preferencialment abans que Croàcia. Les dades epidemiològiques disponibles de l'oficina internacional d'epizoòties indiquen que en efecte, la ràbia està present a Eslovènia en la fauna salvatge (guineus) però en una zona molt limitada, mentre que a Croàcia ho és de manera més abundant.

L'ós que viu en llibertat a Eslovènia o Croàcia és un animal robust i poc propens a les malalties. L'anàlisi efectuat posa de manifest clarament que el risc sanitari vinculat a l'operació de reforç és escàs.

A més l'aplicació de mesures simples fa que no ens haguem de preocupar per aquest risc: les principals mesures preventives o curatives abans de deixar anar els animals al Pirineu consisteixen en tractaments pesticides externs i interns (no hi ha vacunacions preconitzades). Aquest anàlisi va permetre l'elaboració d'un protocol sanitari que serà respectat en la captura dels animals; el protocol inclou tractaments de pesticides que s'efectuaran de manera sistemàtica. El respecte de les exigències sanitàries serà certificat per un certificat establert per un veterinari oficial del país d'origen.

Exàmens complementaris i tests-diagnòstics seran també realitzats en la presa en mà dels animals, amb la finalitat de millorar el coneixement de l'estatus sanitari de l'ós en aquestes regions, i un protocol d'autòpsia en cas que algun individu es mori durant el desplaçament.

Finalment, s'ha redactat una guia de prevenció de zoonosis per a les persones que han de participar en les captures i desplaçaments amb els óssos.

Un certificat sanitari, el model del qual es va definir pel ministeri encarregat d'agricultura i certificant el bon estat sanitari dels animals, acompanyarà als óssos en la seva transferència d'Eslovènia cap a França, via Itàlia. Un veterinari eslovè establirà aquest certificat oficial.

L'alliberament es realitzarà en presència d'un agent de la direcció departamental dels serveis veterinaris del departament de la zona d'alliberament.

S'efectuarà una vigilància regular durant un període de sis mesos després de l'alliberament en el medi natural. Durant aquest període:

- Un informe relatiu de l'estat de salut de l'animal establert per un veterinari, o a partir d'una observació directa, o per anàlisi (femtes, orina) o qualsevol altre mètode convenient es transmetrà al director departamental dels serveis veterinaris del lloc de recepció al final de cada mes;

- Tot comportament sospitós que pugui suposar l'aparició d'una patologia, i en particular la ràbia, serà immediatament objecte d'informar al director departamental dels serveis veterinaris del lloc de recepció.

3.2.2.4- Els mètodes de captura i transport

En el país d'origen, els llocs de caça amb parany es trien en zones habitualment freqüentades per óssos. S'intenta atreure els animals instal·lant trampes amb (carn, blat de moro). Es pot també caçar a l'aguait, quan es visiti regularment un lloc. L'anestèsia directa de l'animal lliure amb ajuda d'un fusell hipodèrmic pot considerar-se en condicions particulars (bona visibilitat, absència de fort vent, etcètera).

La captura a partir d'una trampa amb un cordó connectat a una alarma de ràdio és el més habitual. Els llocs han de triar-se al bosc, segons criteris d'accessibilitat i de seguretat estrictes. La intervenció sobre l'animal atrapat ha de ser molt ràpida, amb la finalitat de reduir els riscos de ferides de l'animal.

Una vegada anestesiats l'ós pres en el parany, s'efectuen diferents operacions: mesures de l'animal i examen clínic general; exaccions de sang, pell, pèls, d'una dent (per a determinar la seva edat) i de femta; marcatge de l'animal per tatuatge, marques auriculars de color, micro-processador auricular, emissor intraabdominal i collar; realització de cures veterinàries.

Després es transporta amb ajuda d'una llitera, a la gàbia instal·lada al camió. La gàbia és cilíndrica per evitar que l'animal es fereixi. Es proveeix d'un sistema de vídeo-vigilància que permet al personal present a la cabina de supervisar el comportament de l'animal durant tot el trajecte.

El transport per carretera és el mètode més adaptat ja que es té disponibilitat del vehicle permanentment i el temps de trajecte és el correcte. El transport aeri és més difícil d'aplicar, ja que requereix de reservar, sobre un període que pot arribar a ser llarg (període de la captura), un lloc per al transport de la gàbia de l'animal. Implica també nombroses manipulacions de la gàbia i canvis de medis que són estressants per l'animal (transport al camió - aeroport, embarcament - desembarcament de l'avió).

3.2.2.5- Sexe dels animals alliberats, llocs i zones d'alliberament

Independentment de l'escenari de reintroducció decidit, sembla indispensable alliberar, als Pirineus centrals, un mascle adult capaç de participar en la reproducció. En efecte, les anàlisis genètiques realitzades després de 1999 pel laboratori de genètica de les poblacions del CNRS Grenoble, posen de manifest que la majoria de joves nascuts als Pirineus centrals, són resultants del mateix pare, Pyros.

Així doncs, sobre el conjunt dels 9 genotips definits fins ara als Pirineus centrals des de 1997 (on dos ossalls morts al primer any), només un ós (Néré, cas de multiparternitat) és incompatible amb Pyros com a pare. A més, el mascle Pyros va ajuntar-se dues vegades amb la seva filla Caramelles.

Aquesta és la raó per la qual es va prendre la decisió d'efectuar el trasllat de quatre femelles i un mascle d'Eslovènia cap als Pirineus. Aquests individus seran alliberats als Pirineus centrals en el territori dels següents municipis pirinencs:

- Arbas a l' Haute-Garonne (el municipi va proposar la seva candidatura per deliberació de la seva comissió de govern el 10 d'octubre de 2004).

- Bagnères de Bigorre als Alts Pirineus (el municipi va proposar la seva candidatura per deliberació de la seva comissió de govern el 30 de gener de 2006).

- Burgalays a l'Haute-Garonne (el municipi va proposar la seva candidatura per deliberació de la seva comissió de govern el 18 de març de 2005).

- Luchon a l'Haute-Garonne (el municipi va proposar la seva candidatura per deliberació de la seva comissió de govern el 6 de juny de 2005).

La comunitat de municipis de Saint Béat, de la qual pertany el municipi de Burgalays, va deliberar a favor d'alliberar óssos en el seu territori el 24 de febrer de 2005. La comunitat de municipis de l'Haute-Bigorre, de la qual pertany el municipi de Bagnères de Bigorre, va deliberar l' 1 de febrer de 2006. Els municipis de Arbas, Burgalays i de Luchon estan adherits a l'associació País de l'ós - ADET, on el consell d'administració va deliberar el 9 de setembre de 2004.

Els llocs d'alliberament implicaran un medi (2-3 quilòmetres) de zones amb refugis molt tranquils que permetran a l'ós recuperar-se amb calma durant els dies que segueixi l'alliberament. Seran accessibles per pista per a facilitar el transport de la gàbia amb el vehicle.

3.2.2.6- Óssos en llibertat i gestió de retirades

Els óssos alliberats seran, com els óssos ja presents, lliures de circular pels Pirineus. Als Pirineus sempre hi ha hagut óssos salvatges, lliures del seu moviment. Això procedeix fins i tot d'una determinada idea que els pirinencs es van fer dels seus territoris: un mitjà ric, alhora salvatge i administrat pels homes. Crear un parc per als óssos equivaldria a crear un gran zoològic, fet que està en contradicció amb la idea mateixa del patrimoni natural.

Reserves a l'ós presentarien d'altra banda l'inconvenient d'excloure aquestes superfícies de qualsevol altra utilització de l'espai natural, i seria difícil combinar-ho amb altres activitats. En canvi, complementant la presència dels óssos en estat salvatge, la instauració de parcs que presentin óssos en captivitat no ha d'excloure's, si aquesta té unes finalitats pedagògiques i turístiques.

Els óssos presents actualment als Pirineus, com els que seran alliberats en el marc del reforçament, seran lliures dels seus desplaçaments. En efecte, controlar els desplaçaments dels óssos plantejaria un problema ètic en termes de conservació de la naturalesa i de problemes tècnics insolubles.

Si no es poden controlar els seus desplaçaments, intervencions puntuals amb la finalitat de millorar la cohabitació amb l'home no s' han d'excloure ja que les muntanyes pirinenques són medis que acullen nombroses activitats humanes.

Retirar un ós en el cas que s'observi un comportament predador o massa familiar està previst en el marc del protocol de gestió d'un ós problemàtic. El seu equipament telemètric, permetent una localització més fàcil, pot considerar-se per a facilitar l'exercici d'aquesta retirada i millorar-ne l'eficàcia.

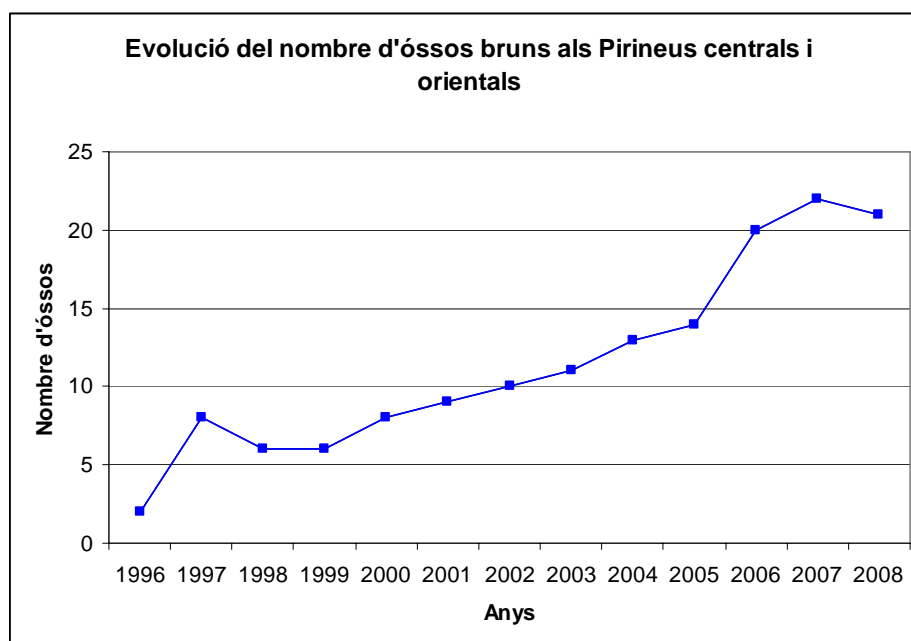
Si, malgrat els dispositius de protecció dels ramats, l'ós persisteix a adoptar comportaments excessivament depredadors o fins i tot perillosos per a l'home, llavors s'aplicarà la gestió de l'individu per a una retirada pura i simple, i un nou individu serà alliberat in situ per a substituir-lo.

La població d'óssos no té vocació a ser objecte d'un seguiment telemètric complet, continu i permanent. L'equipament d'un ós pot considerar-se a títol provisional i excepcional i no s'inscriu en una plantejament general d'equipament de tots els óssos presents als Pirineus sinó que respon a una demanda particular en un context ben precís de reforçament..

Finalment, en el marc d'aquesta segona reintroducció, els óssos alliberats s'equiparan d'un emissor telemètric, això per un període de temps temporal de 2 a 3 anys (que correspon a la durada de vida de les piles de l'emissor).

3.2.3- Evolució del nombre d'óssos durant el període de reintroduccions

En el següent gràfic s'observa una clara tendència a l'augment del nombre d'óssos, però més concretament es perceben dos increments més sobtats durant els períodes 96-97 corresponents a la primera reintroducció, i l'altre a partir de l'any 2006 que es correspon amb el reforçament poblacional.

Gràfic 1: Evolució de la població.
Font: elaboració pròpia en base a dades de DEPANA.

3.3.- Mobilitat i desplaçament

L'ós és un animal que té una gran capacitat de moviment dins de la seva àrea de distribució. Aquest fet s'ha pogut comprovar científicament i amb les referències que la població del territori ha donat. Per tal de definir aquest comportament del plantígrad, l'anàlisi, s'ha basat en un estudi dels moviments dels primers exemplars alliberats al Pirineu en els anys 1996 i 1997 ^(X). En aquest sentit es va poder determinar i observar la seva àrea vital i de moviment.

Els primers exemplars alliberats van ser: Mellva i Ziva (femelles, alliberades en 1996) i Pyros (mascle, alliberat en 1997). Els moviments i el seu seguiment per part dels agents i tècnics rurals es va basar en el radio seguiment que, prèviament es van col·locar uns radiotransmissors als exemplars.

L'àrea de seguiment era de 1.770 km² que era la superfície estimada per a la mobilitat dels exemplars. I el territori que es va estudiar més va ser als Pirineus Centrals, entre França, lloc del alliberament, i la Vall d'Arán i P. Sobirà. Els resultats obtinguts en l'estudi van ser els següents.

Àrees de campejar i moviments

La grandària de les àrees de campejar i de les àrees d'utilització preferent es mostren a la figura 1. En les dues femelles, els territoris van ser molt grans durant el primer any (1996). L'àrea de campejar de la femella Ziva del segon i tercer any es van trobar incloses dins l'àrea vital del primer any.

El mascle Pyros va moure's per una zona de grans dimensions durant els dos primers anys, encara que al segon (1998) es va ampliar direcció sud. Durant les quatre primeres setmanes, Melba i Ziva van explorar respectivament el 93% i el 53% de l'àrea de campejar del primer any i no es va produir solapament entre els respectius exemplars. En el mateix temps, Pyros va explorar el 53% de l'àrea de campejar del primer any.

Durant el 1997, l'àrea vital de Ziva va trobar-se dintre de l'àrea de Pyros, arribant a coincidir en llocs molt pròxims durant tres dies. Ziva es trobava amb les dues cries de l'any.(fig.x) Durant el 1998, es va produir un petit solapament espacial però no temporal entre aquests dos exemplars.

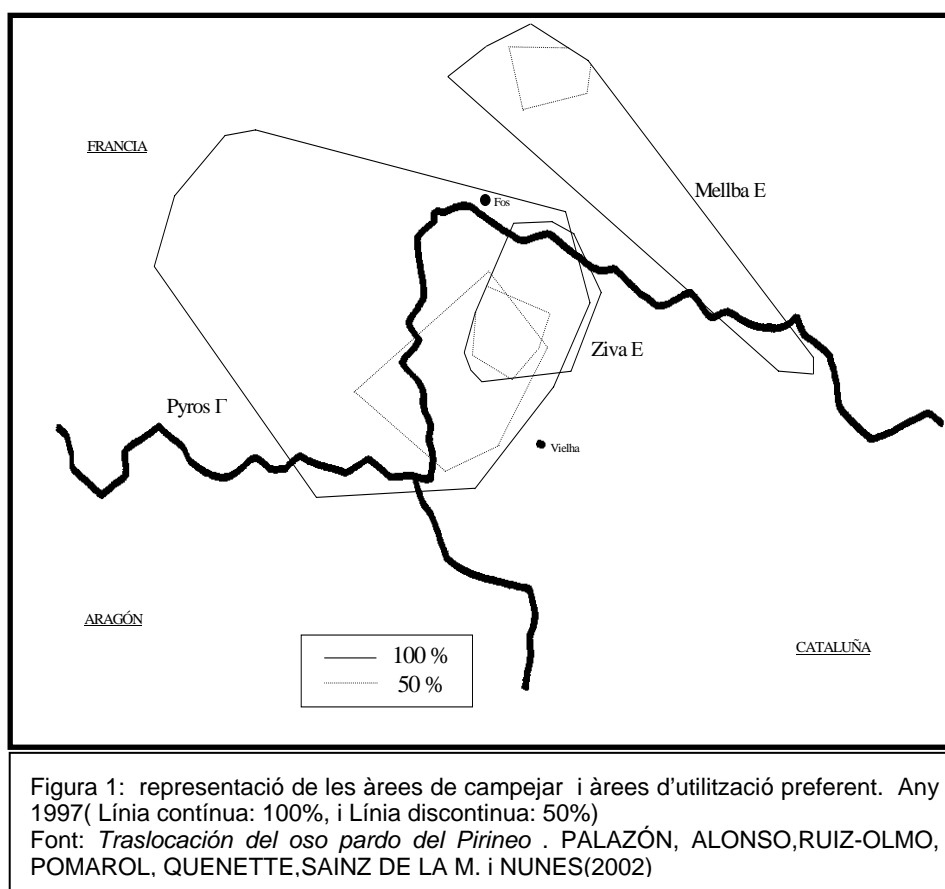
L'anàlisi amb el mètode adaptatiu de Kernel mostra la presència de dues àrees d'utilització preferent per a les ósses en els anys 1996, 1997 i 1998 (en aquest tercer, només dades de Ziva).

En canvi, el mascle Pyros va presentar àrees d'utilització preferent durant el primer any (1997), que van anar convertint-se en una única àrea nucli – les muntanyes frontereres entre França i l'oest de la Vall d'Aran- en els següents anys (1998 i 1999).

Durant l'any que es van alliberar, es van observar els majors desplaçaments diaris en els tres óssos estudiats. El segon any, degut a la presència de cries de l'any, les dues femelles van realitzar desplaçaments més curts. Pyros realitzava desplaçaments diaris més llargs que Ziva.

Es van produir importants diferències de moviments en els diferents mesos de l'any. Ziva va realitzar desplaçaments més llargs durant el mes de Juny, i més curts al Març. Amb quan a Pyros, el mes de Juny va representar el de moviments més llargs i el Novembre, el dels més curts.

Ús de l'hàbitat

La selecció de l'hàbitat que van realitzar els óssos a Catalunya mostra que els van utilitzar altituds compreses entre els 801 i els 2.300 metres, seleccionant positivament el rang de 1.301-1.800m d'altitud, i negativament els de menys de 800 m i de més de 2.300.

Durant la primavera van preferir cotes més baixes (801-1.300m) i evitaven les cotes per damunt dels 1.800m. També van seleccionar positivament les orientacions nord i nord-est, mentre que les orientacions sud, van evitar-les. Les pendents pronunciades, entre 30 i 60 graus van ser seleccionades positivament, tot al contrari que les zones amb poca pendent (<20°) (Taula 2).

Pel què fa a la vegetació, els óssos van seleccionar positivament les rouredes, les fagedes i les avetoses. A la primavera van afegir-se a aquests boscos, les avellanedes i a la tardor, els boscos de pi negre. En canvi, van seleccionar negativament les pastures, els cultius, les zones urbanes i les zones rocoses alpines.

Les zones que ofereixen una alimentació en base a fruits secs (fages i glans) van ser seleccionats positivament, especialment a la tardor. En canvi, van mostrar una tendència positiva cap a les zones rocoses no alpines durant la tardor (Taula 3).

Si es parla de la distància a les zones urbanes, es van seleccionar positivament les distàncies de 1.000 a 2.500 m, evitant les menors a 1.000 m seleccionades com a negatives. Respecte a les vies de comunicació, van seleccionar positivament distàncies d'entre 100 i 1.000 m a pistes forestals i, d'entre 500 i 3.000m a carreteres, evitant les de menys de 500 m amb quan a aquestes últimes (Taula 4).

Altitud (m)	Selecció	Orientació	Selecció	Pendent (%)	Selecció
801-1.300	+	Nord	+	0-10	-
1.301-1.800	++	Nord-est	+	10-20	-
1.801-2.300	-	Sud-est	-	30-40	+
2.301-2.800	--	Sud	-	40-60	+
		Sud-oest	-		

Taula 2. Ús del hàbitat, en condicions de relleu, selecció dels exemplars. (+: selecció positiva, -: selecció negativa)

Font: *Trasllocación del oso pardo del Pirineo*. PALAZÓN, ALONSO, RUIZ-OLMO, POMAROL, QUENETTE, SAINZ DE LA M i NUNES(2002)

Vegetació	Selecció
Rouredes humites	+
Fagedes	+
Avetoses	++
Matollars	-
Prats	-
Cultius i zones urbanes	-
Zones rocoses no alpines	-

Taula 3: Selecció de l'hàbitat en condicions de vegetació.(+: selecció positiva, -: selecció negativa)

Font: *Trasllocación del oso pardo del Pirineo*. PALAZÓN, ALONSO, RUIZ-OLMO, POMAROL, QUENETTE, SAINZ DE LA M i NUNES(2002)

Distància a zones urbanes(m)	Selecció	Distància a carreteres(m)	Selecció	Distància a pistes forestals (m)	Selecció
0-1.000	--	0-500	-	0-100	=
1.000-2.500	+	500-1.000	+	100-500	+
		1.000-2.000	++	500-1.000	+
		2.000-3.000	+	1.000-1.500	=
		>3.000	--	>1.500	--

Taula 4: Ús de l'hàbitat, distància a zones urbanes i vies de comunicació (metres) (+: selecció positiva, -: selecció negativa)
 Font: *Traslocación del oso pardo del Pirineo*. PALAZÓN, ALONSO, RUIZ-OLMO, POMAROL, QUENETTE, SAINZ DE LA M I NUNES(2002)

Per tant, com es pot observar i seguint amb l'estudi dels tres exemplars alliberats a l'any 1996-97, els ossos segueixen utilitzant l'espai de forma similar a altres experiències de reintroducció o translocació d'ossos bruns i grizzlies.

Durant la primera temporada després de la seva alliberació, van realitzar una intensa exploració del seu nou territori, amb unes extenses àrees vitals (Fig. 1).

Posteriorment van assentar-se i explotar intensament àrees menors de campejar. La distància dels moviments realitzats dependrà del any que s'ha alliberat (més gran els primers anys per a l'exploració del territori) i de la reproducció del exemplar (més petita en època de cria i més alta en època de zel).

L'altitud seleccionada pot variar a la primavera, després de la hibernació. Ja que hi ha encara neu a les cotes altes i la aparició de herba tendre als prats menys elevats, seleccionant positivament les cotes més baixes que les altes.

Els ossos tenen presenten una preferència cap als boscos amb una potent cobertura vegetal, però també van aprofitar les zones despoblades de vegetació (prats, barrancs, bosc baix, etcètera) principalment per a alimentar-se i desplaçar-se. Aquest boscos no són uniformes sinó que presenten una gran homogeneïtat i són del tipus mixta.

L'escassetat de boscos, representen per a l'espècie una menor protecció i font d'aliments, com també la probabilitat de trobar-se amb persones, pot influir a l'hora de seleccionar negativament aquest tipus de paisatge i condicions d'algunes zones del territori.

El comportament dels exemplars no són anòmals en comparació amb altres poblacions d'altres zones. Cal dir també que la situació del Pirineu Central és troba en molt bones condicions per al seu hàbitat i per tant per a la seva supervivència.

BLOC IV:
IMPACTE I PERCEPCIÓ SOCIAL

4.1.- Impacte social de la presència de l'ós bru al Pirineu

S'ha creat una sèrie de preguntes referents al comportament de l'ós bru, sobre la reintroducció, sobre la participació i inquietud social i respecte el futur de l'ós, per tal de dur a terme i aconseguir contundents entrevistes de diversos actors socials.

Aquest apartat, doncs, ha requerit la cerca del màxim nombre d'actors socials possibles tant residents al Pirineu com a la resta de Catalunya, actors implícits en el tema des del punt de vista físic o teòric com fins i tot professional, polítics i representants de la FOP, DEPANA i de Lo Pi Negre.

Seguidament es mostra un mapa del nombre d'actors entrevistats segons l'àmbit al qual pertanyen:

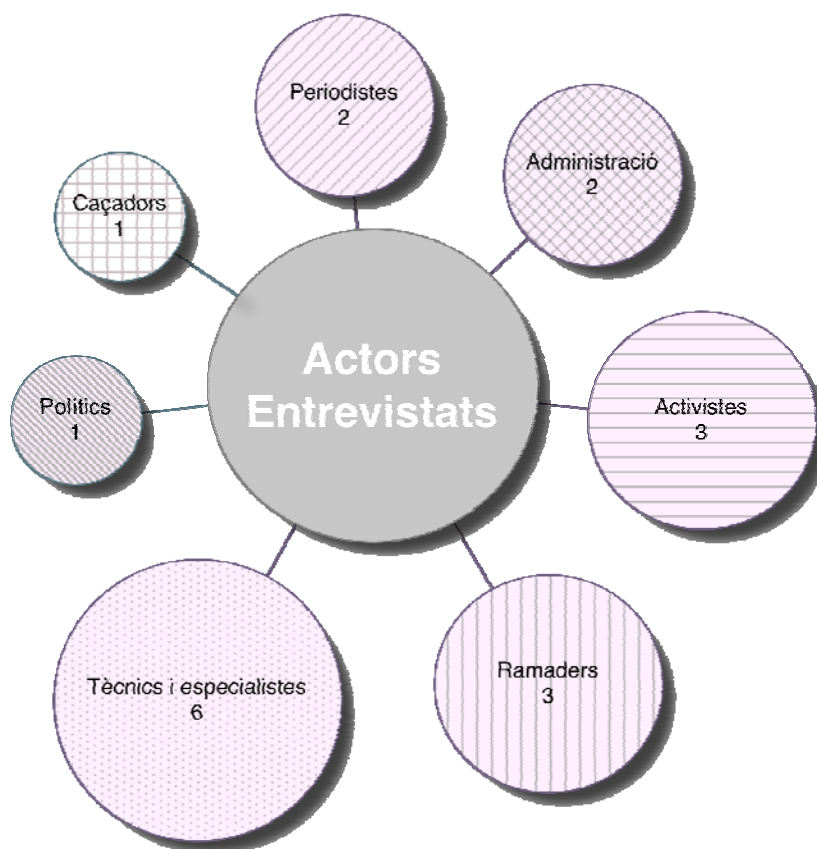

Figura 2: Mapa d'actors socials entrevistats. S'indica numèricament el nombre d'actors entrevistats de cada àmbit.
Font: Elaboració pròpia.

Cal fer un petit incís en el fet de que l'univers de mostreig és a l'atzar, tot i que s'han entrevistat a molts i diversos actors. Però per obtenir uns resultats més representatius de la població i més exactes n'hagués calgut entrevistar-ne més i per cada àmbit el mateix nombre. Aquest fet no ha estat possible ja que s'ha disposat d'un temps limitat.

Acomplir aquesta tasca ha requerit un gran esforç en quant a temps, desplaçaments, planificació i paciència (sobretot alhora de transcriure les entrevistes).

Un cop entrevistats tots els actors socials establerts, s'ha procedit a transcriure i analitzar totes les entrevistes per tal d'establir de la millor manera possible l'impacte que provoca socialment la presència de l'ós al Pirineu.

Per tractar acuradament i profundament aquest apartat, s'estudiarà l'impacte social que hi ha present des de dos vessants, una primera vessant seria la població ursina a la Vall d'Aran, i una segona vessant la població d'óssos bruns al Parc Natural de l'Alt Pirineu.

Alhora també es tindran en compte les opinions dels entrevistats segons la tasca o la professió que tinguin els actors (segons l'àmbit), ja que la visió de cadascun d'ells dependrà, en gran part, d'aquesta característica.

També s'ha cregut convenient fer un repàs sobre la situació política en la que es troben els diferents territoris on hi es present l'ós bru.

4.1.1.- Mapa Polític del territori ursí,

La reintroducció de l'ós bru i la seva conservació ha de ser subjectiva. No ha de dependre del color polític de la zona, província o comunitat autònoma que acull la població del plantígrad. Per aquest motiu, molt cops la temàtica d'aquest animal ha estat objecte de polítics en la carrera cap al poder. Això provoca que la seva conservació pugui ser erràtica i objecte d'intercanvi de moneda entre l'electorat i el poder polític. Però l'ós no entén de política.

Els països que acullen la població pirenaica de plantígrads són França, Andorra i Espanya, aquest últim amb les seves comunitats autònomes: Aragó, Navarra i Catalunya.

A França, no hi ha una gran escissió d'opinions i competències sobre la reintroducció de l'ós bru. És un estat centralista i això afavoreix que les polítiques que es decideixin en el govern central es portin de manera homogènia a tot el territori francès. Es per això, que el govern Francès va decidir executar el programa LIFE i no hi ha hagut cap tipus de contra posició en els territoris del Pirineu francès envers a aquesta decisió del govern central.

Andorra, s'ha mostrat sempre en contra de la reintroducció de l'ós bru i no es va adherir en cap moment a programa LIFE. La qual cosa no ha portat a terme cap tipus d'acció a favor de la reintroducció com també per a beneficiar la supervivència de l'espècie.

Dins de Catalunya, hi ha una altra subdivisió administrativa, el Conselh Generau de la Vall d'Aran, el qual té les competències sobre els recursos naturals i el Medi ambient. En quant a la gestió i seguiment dels óssos s'encarrega el Conselh Generau quan aquests estan en el seu territori, el departament de Medi Ambient, no se'n fa càrrec fins que els exemplars es

troben a les comarques del Pallars Sobirà o Alta Ribagorça, limítrofes a la Vall d'Arán.

En aquest territori, la reintroducció de l'ós ha estat molt versàtil i controvertida i és un tema molt present en la política d'aquesta vall. El 18 de juny de 2007, Josep Lluís Boya i Alós, va ser nomenat síndic fins a l'actualitat, dins del partit U.A. (Unitat d'Aran). Aquest polític s'ha mostrat en moltes ocasions, en contra de la reintroducció del plantígrad. Actualment, la vall es mostra molt reticent en aquesta reintroducció.

A Catalunya, també trobem que hi ha una gran diversificació de posicions envers a aquest tema. Fins i tot, dins dels propis partits, encara que de moment no afecta a la execució del projecte. En el moment en que es va decidir portar endavant la reintroducció, la Generalitat estava presidida per CIU, i va ser el partit que va impulsar i es va adherir al projecte LIFE de la Unió Europea, ja que s'obtenia una gran inversió des de la UE per tal de gestionar i millorar espècies en perill d'extinció.

La continuïtat d'aquest procés de reintroducció que va començar en el 1996 va seguir endavant, tot i el canvi de govern pertinent, en el 2003, amb l'entrada al govern dels partits de ERC-PSC-ICV. L'ens encarregat de la gestió de la reintroducció de l'ós bru a Catalunya, és el servei de Fauna Salvatge i Domèstica del el Departament de Medi ambient i Habitatge de la Generalitat.

En la comunitat d'Aragó la situació política va canviar a l'any 2003, que des de 1995 va estar governada pel Partit Popular (PP). A l'abril de 1998, el parlament, va aprovar un dictamen sobre la recuperació de l'ós bru. Aquesta comunitat però no ha aprovat cap tipus de programa especial sobre la qüestió. Tot i així, juntament amb França i Navarra s'han portat endavant estudis sobre la reintroducció i la vida de l'ós bru als Pirineus.

A Navarra, el tema de la reintroducció no ha creat cap tipus de polèmica, i el govern, d' UPN ha respectat i impulsat la reintroducció de l'ós bru com també iniciatives que afavoreixen la supervivència dels plantígrads.

En el següent mapa es mostra de manera visual la situació explicada.

Mapa 8: Posicionament dels territoris enfront a la reintroducció de l'ós. (Verd: a favor; Vermell: en contra; Taronja: neutre). La Vall d'Arán s'ha assenyalat com un altre territori, ja que es mostra com a contrària de la reintroducció, tot i formar part de Catalunya.
Font: Elaboració pròpia.

4.1.2- Anàlisi de les entrevistes

Per facilitar la comprensió d'aquest punt i contrastar millor els punts de vista dels actors s'ha considerat convenient estructurar les preguntes de la entrevista en blocs⁶ i amb les respostes concises, a més a més de separar les dues zones estudiades, com s'ha comentat anteriorment.

S'ha seguit una estructura en forma de taula en la qual al final de cada bloc es farà una petita conclusió de cap a on tendeix la opinió i la visió dels actors, visualment el format utilitzat seria el següent:

BLOC
Preguntes:
-
-
-
Entrevistes:
Tècnics i especialistes (TE)
Activistes (A)
Administració (Ad)
Ramaders (R)
Polítics (Po)
Periodistes (P)
Conclusions:
Taula 5: Mostra visual de l'estructura seguida per l'anàlisi de les entrevistes. Font: elaboració pròpia.

4.1.2.1.- Vall d'Aran⁷

BLOC I: L'ós com a espècie
Preguntes:
a) Què en saps de l'ós?
b) El considera perillós?
c) Creu que la presència de l'ós al Pirineu pot ser beneficiosa o perjudicial?

⁶ Al separar les preguntes de les entrevistes comporta que la entrevista dels actors no estigui completa, a l'annex es troben totes les entrevistes sense resumir i completes.

⁷ Com a actors socials només s'han pogut entrevistar a un tècnic i a una periodista de la Vall d'Aran.

Entrevistes:
Tècnics i especialistes (TE)
TE.1: Marc Alonso
a)

[...] tots els animals però tenen una por molt gran a la humanitat, especialment a la Vall d'Aran que aquí es caça set dies a la setmana i molt.

[...] És un animal que sempre havia existit, ara el van introduir, mitjançant el programa LIFE, la procedència del óssos introduïts és d'Eslovènia. Puc dir que des del punt de vista biològic s'han adaptat perfectament al nou medi.

La bona notícia biològica, és que els óssos, en el Pirineu en general, o més aviat en el central, doncs encara té un bon hàbitat per acollir aquesta espècie, encara es manté en bones condicions. S'han adaptat perfectament.

b)

No. Bé, tot ve pel famós ataca de l'any passat. Realment va ser un atac dels caçadors a la ossa, el que passa que se li ha donat la volta a aquest fet. Si hagués estat un atac, l'afectat no ho hagués explicat. "Aviam", els óssos són animals que fugen de nosaltres, el que passa que és una espècie potencialment perillosa, potencialment com pugui ser un elefant, no fan res, però potencialment si et passen per sobre, clar, no és el mateix que una llebre [...].

Els óssos el que fan es fer una càrrega d'advertència, no atacar, i molta gent això no ho sap [...].

Tots els atacs d'óssos que hi ha hagut ha estat a caçadors, fet curiós, ja que ni als biòlegs ni la gent que va a buscar bolets han estat atacats per l'ós. Això doncs fa que sigui una mica sospitós [...].

[...]amb els ramats, doncs és el mateix, és un tema de gestió, l'any passat que es van reagrupar els ramats amb un sol pastor, etcètera, van desaparèixer moltes. Aquí la majoria de la gent no es dedica a la ramaderia com activitat principal, si no que es secundari, el 90% no. Molts tenen les ovelles soltes a la muntanya [...].

A veure, tenir l'ós es tenir problemes, igual que tenir el llop o qualsevol altre predador, sempre hi hauran conflictes, la qüestió es minimitzar-los.

c)

Home és una gran notícia recuperar l'ós no? Biològicament és molt important la recuperació d'una espècie ja que també implica la bona conservació de l'hàbitat. Però per exemple, a la Vall d'Aran no hi ha cap espai protegit, ja que ells es neguen a tenir-lo, i clar es que aquí es caça els set dies a la setmana [...].

Periodistes (P)

P.1: Meritxell Centeno

a)

Aquí en aquest poble són anti-ós, i jo de l'ós no en parlo, haig de ser prudent. A més si sóc de fora, abans primer per això s'ha d'escoltar.

Amb el seguiment que van fer i amb el contacte amb rurals, ells tenen la tesi Tan el Lluís Toldrà com el Marc Alonso que l'ós bru no es va extingir mai del Pirineu Central sinó que es va extingir de la memòria de les persones perquè algun ós encara rondava, van trobar alguns rastres, allà hi ha gent que ho nega, els anti-óssos diuen que no. Però ells creuen que sí que continuaven havent-hi alguns óssos, a més, l'ós bru es mou bastant.

b)

[...] Actualment alguna vegada, algun atac hi ha, però no són tampoc la quantitat d'atacs com perquè s'amoïni la gent [...].

Un animal quan té gana fa el que pot. Aleshores, un ós si té gana i resulta que no troba amb facilitat, les fruites que li agraden, el peix, etc. El que si que fa l'ós bru, i he sentit que tothom coincideix, és que la majoria de mamífers miren fugir de l'ésser humà [...].

c)

En el cas de l'ós el que tenim és un problema polític.

Conclusions:

- L'ós no es va arribar a extingir mai, s'havia extingit de la ment de les persones, però encara quedaven exemplars.
- Els nouvinguts s'han adaptat perfectament al territori.
- L'ós no es considera perillós, fuig dels humans.
- Principalment ataquen si tenen cries i/o es veuen amenaçats.
- Els atacs han estat principalment a caçadors.
- La presència de l'ós és molt beneficiosa biològicament i ecològicament, però políticament hi ha molts problemes, ja que domina el grup social dels caçadors.

BLOC II: reintroducció

Preguntes:

- d) Com va anar la reintroducció?
- e) Quins són els objectius de la reintroducció? Creu que es poden complir? Creu que s'han complert?
- f) Mantindries el programa que s'ha desplegat?
- g) S'ha realitzat un procés de participació ciutadana?

Entrevistes:**Tècnics i especialistes (TE)****TE.1: Marc Alonso****d)**

“Aviam” us explico una mica la història de l'ós a Catalunya. Durant els anys 50 sobretot va ser quan es van matar, diguem de manera pública, els últims óssos. A partir d'aquest moment el món universitari, van passar pàgina, es donava per extingit d'alguna manera, però continuaven existint algun exemplar, és a dir, el catedràtic al seu despatx va afirmar que s'havien extingit però no era cert, si era cert que quedava molt poca densitat. Als anys 80, quan un company i jo vam fer un projecte sobre l'ós a Catalunya, i vam demostrar que encara quedaven óssos autòctons, al Pirineu Central, a partir d'aquí això va donar peu a que si es volia que la població fos viable doncs calia portar individus de fora, ja que a més a més els individus que quedaven eren mascles. Llavors es va buscar quines poblacions eren més adients, tant genèticament com en qüestió d'hàbitat i que les poblacions fossin sanes, per tant es va optar per les poblacions d'Eslovènia.

La comunitat europea va donar suport al projecte, i van estar implicats França, Navarra, Aragó i Catalunya, totes les administracions que tenen frontera amb els Pirineus.

e)

Els objectius eren demostrar, des d'un punt de vista biològic, que si els óssos es podien adaptar al nou hàbitat i era viable i un segon objectiu seria que al cap d'un temps la població ursina ja es desenvolupés per si mateixa sense ajuda humana.

Pensar en què la població d'óssos pot créixer fins el punt que l'hàbitat se'ls hi quedi reduït, es pensar molt enllà i això no ho veurem mai, perquè un dels motius es que la població d'óssos per ella mateixa es va regulant.

f)

A veure no serveix de res engegar els óssos al Pirineu sense tenir informació del tema. En el cas de França diguem que el cas se'l prenen més seriosament, aquí no hi ha seguiment... no hi ha res, campen al seu aire, etcètera. Abans però hi havia un equip de seguiment, però ha desaparegut.

Primer hauries de tenir informació del què fan els óssos, els problemes, els conflictes, etcètera, i després plantejar-te bé el tema. Després pel que fa a l'equip de seguiment era jo sol (queda malament que ho digui però és així...). Aquí no s'han pres mai el tema seriosament, quan millor estava l'ós es quan ningú en parlava, quan no sortia als diaris.

g)

Home, alguna cosa es va fer, evidentment no va ser suficient [...]. De totes maneres la Vall d'Aran s'ha negat sempre a qualsevol curs de formació pels caçadors, o a rebre un centim del programa LIFE, s'han tancat sempre i l'administració no ha tingut prou esmena per afrontar el conflicte, d'alguna manera es pot dir que fuig dels conflictes.

Periodistes (P)

P.1: Meritxell Centeno

d)

[...] Des del punt de vista polític, els aranesos sobretot el que diuen és que l'ós no el teníem i nosaltres vivíem tranquils. Van amb la intranquil·litat de trobar-se l'ós si van per la muntanya. Amb ells els hi van arribar un dia, i els hi van dir, s'engega un projecte Life que és a nivell Europeu, França va consultar amb Espanya, els anti-ós et diuen, clar uns quants tècnics, han estat vivint del tema de la reintroducció. Són diners per l'Estat també perquè el Ministerio en rep.

El Consell general d'Aran des de finals dels vuitanta i els 90 tenen competències de medi ambient, que jo sàpiga, pràcticament en tot. Gestiona en tot el territori Aranès.

Vall d'Aran té un ambient excel·lent per l'ós, el tipus de bosc, al Parc Nacional no hi va l'ós bru.

En aquella època el president [...] els interessos que tenia a part de ser caçador, són interessos urbanístics, ell i els seus amics i la gent que representa políticament, interessos que passaven per a fer més urbanitzacions i certs projectes.

El senyor Barrera, el que no volia era ni l'ós bru ni cap espècie que pogués significar una major protecció del medi natural Aranès [...].

En aquella època el que estava a l'oposició, l'actual Síndic d'Aran, Paco Boya, no estava en contra de l'ós, [...] El que passa és que hi ha 60 famílies grans propietàries a la Vall d'Aran, i tenen molt de pes, són regidors, són alcaldes, són caçadors, etc. Aleshores quan hi va haver l'atac l'any passat, va ser una mica la gota que va fer vessar el got, molts sabem que el senyor Boya segur que haurà tingut pressions de dir prou; amb això ja es demostra que és perillós [...].

e)

[...] era reforçar la població perquè es tornés a recuperar la població. Aquests objectius es marcaven amb una sèrie d'anys que arribéssim a una població que és l'actual entre 15 i 20 óssos.

Ara es veu que poden començar a produir-se problemes de consanguinitat i que per tant seria bo que si fes falta se'n alliberessin algun més, de fet França o va fer fa un parell d'anys, al 2006. Ara s'espera que com a passat a Cantàbria, algun dia es trobin la població que està més a l'oest i la central. A nivell de que tingui èxit.

f)

Ara el que cal és molt diàleg, si s'ha de continuar, les administracions han d'explicar a la població local què estan fent i què no estan fent. Una de les coses que està demanant el Francesc Boya al Ministeri de Medi Ambient és si pensen fer brigades de seguiment per saber on està Hvala en cada moment. La gent d'allà també ho voldrien [...].

g)

L'ós bru pels aranesos es converteix en un problema perquè pensen, és una decisió política i un altre cop han passat de nosaltres. Catalunya França i

Espanya han passat i a més ens limita a aquesta prosperitat de tot el turisme de muntanya sobretot els esports de neu que comporten pistes com Baquèira [...].

Conclusions:

- Segons la població i políticament l'ós estava extingit, però experts i tècnics s'havien que no.
- La reintroducció es va donar perquè es volia que els pocs individus que quedaven poguessin arribar a ser una població viable.
- Els individus més viables genèticament eren els procedents d'Eslovènia.
- Hi va haver suport de la Comunitat Europea amb el programa LIFE, i hi va intervenir França, Aragó, Navarra i Catalunya.
- Es mantindria el programa desplegat si s'informés adequadament i s'establís el diàleg amb tots els grups socials.
- S'ha realitzat molt poca participació ciutadana, i en el cas dels caçadors s'han negat a col·laborar amb aquest tema.

BLOC III: Percepció social

Preguntes:

- h) Com veu la percepció que tenen els diferents actors socials implicats sobre el tema?
- i) Quin impacte social ha generat aquesta reintroducció?
- j) Li sembla compatible la coexistència de l'ós amb l'activitat humana com en el cas de la Serralada Cantàbrica?
- k) Creus que seria interessant un grup de treball per tal d'incorporar tots els agents locals, en la millora de la relació de l'ós?

Entrevistes:

Tècnics i especialistes (TE)

TE.1: Marc Alonso

h)

Hi ha un grup ecologista, per exemple , a l'Aran, però que ara al "líder" han fotut a la presó, per extorsió, era però un grup ecologista impresentable [...].

La gent del poble realment passa del tema, però clar si cada dia agafes el diari i només llegeixes notícies negatives sobre l'ós doncs a la gent li influeix, a més els polítics d'aquí només diuen que barbaritats. En general la gent no està ni a favor ni en contra.

i)

Els tècnics de medi ambient de la Generalitat no poden entrar aquí a la Vall d'Aran, els hi prohibeixen, i clar, no saps el què passa aquí dins, però hi ha una gran oposició, com ja us he comentat per part dels caçadors. I tampoc és un tema que del qual se'n parli cada dia pel carrer.

Aquí hi ha un furtivisme molt gran, la caça és el que mana, i llavors clar,

tenen por de l'ós perquè aquest comportarà a dur a terme una conservació de la natura, conseqüentment no podran caçar, etcètera [...].

Hi ha una majoria que passa una mica del tema, però una minoria molt sorollosa en contra. A més algú que pugui estar a favor no ho diu mai en públic.

j)

Hauria de ser-ho, [...] les versions que donen des del Conselh Generau són molt poc creïbles i creen molta alarma socials ja que totes són negatives.

Clar i aquí l'equip que hi ha ara de seguiment són anti-ós, clar això deixa molt que desitjar, a més no tenen formació ni interès i a favor dels caçadors [...].

No han volgut tenir mai espais com per exemple la "casa del oso" o la "senda del oso" que hi ha a Cantàbria per exemple, no volen, no s'inclinen gaire a aquestes coses i no es pot fer res. I no només amb l'ós sinó amb la natura en general [...].

k)

Si, establir patrulles, això ja és el que es vol fer aquí, el que passa que la Vall d'Aran s'oposa perquè reclamen que hi hagi patrulles però les volen fer ells, és a dir, que els hi donin els diners, però per fer ells el que el que vulguin, no que les patrulles les pugui formar el ministeri amb biòlegs, tècnics, professionals, etcètera, sinó amb gent de la comarca i prou encara que n'entenguin del tema.

Periodistes (P)

P.1: Mertixell Centeno

h)

Jo reivindico el que molta gent, saber què fer si et trobes amb un ós, perquè si ets excursionista i vas sovint a la muntanya doncs que no et trobi desprevingut.

Entre els caçadors hi ha molt de nerviosisme.

i)

Es va fer una manifestació que era anti-ós, el lema que van treure però, era que els que vivim aquí tenim dret a decidir sobre el nostre territori. Van ajuntar-se moltes persones, i per un territori tant petit és molta gent.

Els mitjans de comunicació fan molt mal. La via ha de ser el diàleg i que pels mitjans de comunicació no sigui tant sucós treure aquesta mena de notícies alarmants i enganyoses.

j)

[...] Veig dos grans diferències entre la zona del Pallars i la zona d'Aran i la zona d'Astúries:

- Una, que la ramaderia a la zona d'Astúries són vaques, difícilment un ós ataca a una vaca, pot passar, però és una presa massa gran per ell, en canvi les ovelles els hi és més fàcil, perquè a més són una mica més aturades. Al Pallars sempre veure-ho ovelles i cabres.

- Segona, que a Astúries hi ha molta més extensió no humanitzada. Clar a la Vall d'Aran els excursionistes que ens movem, anem per tots els racons, no hi ha lloc de la Vall d'Aran que no hi hagi anat ningú.

[...] El grau d'acceptació de la població també és molt important.

k) (Lligada amb la resposta l).

Conclusions:

- L'impacte social de l'ós bru ha causat molt nerviosisme als caçadors de la Vall d'Aran i ha causat una oposició molt forta d'aquest col·lectiu, ja que temen a que es prohibeixi la caça.
- La preocupació sobre la població en general no és elevada, ja que només en parlen si se sent cap notícia pels mitjans de comunicació.
- Els mitjans de comunicació, però, han influït negativament en l'opinió de la població, ja que les notícies s'exageren o són molt alarmants.
- La coexistència es possible però és molt difícil en el cas de la població aranesa, degut a la forta imposició dels caçadors. S'ha de tenir en compte que hi ha més àrea humanitzada i la ramaderia principal és ovina, comparat amb el cas de Cantàbria.
- S'haurien d'establir grups de treball, però amb professionals i tècnics assabentats en el tema i no únicament aranesos.

BLOC IV: Futur de l'ós

Preguntes:

- l) Creus que la presència de l'ós pot actuar com a element d'atracció turística?
- m) Com veu el futur de l'ós al Pirineu? A curt termini? A llarg termini?
- n) Faries alguna proposta de millora en relació a la gestió o en relació a l'educació ambiental?

Entrevistes:

Tècnics i especialistes (TE)

TE.1: Marc Alonso

l)

Per una banda, l'ós pot donar beneficis econòmics, dóna a tot el món menys aquí pràcticament. Pot donar llocs de treball, i a més a més, com atracció turística. A tot el món funciona.

m)

La societat he de canviar, s'ha d'insistir en el tema, la diferència entre el Cantàbric i aquí, es que allà hi ha hagut una sèrie d'organitzacions que són les que han tirat del carro d'alguna manera. Aquí no hi ha una societat civil com allà.

Ho veig, però, complicat, sempre seré optimista, però he viscut la desaparició dels últims óssos autòctons i tornar a recuperar-se i des d'aquest

punt de vista doncs sóc optimista però evidentment s'ha de treballar moltíssim la societat amb campanyes de sensibilització, d'informació [...].

Clar el que no es pot fer es prohibir la caça, ja que aquesta postura no aniria enlloc, el que s'ha de fer es regular i fer-ho compatible [...].

n)

Treballar molt, que és el que no es fa. Establir el tema de les patrulles, educació ambiental a tots els col·lectius (tal com ramaders, caçadors). A més l'ós dóna molts recursos, en comparació amb altres espècies, l'ós és una espècie prioritària per la unió europea, dóna molts diners i pot atraure molta gent.

Periodistes (P)

P.1 Meritxell Centeno

l)

A nivell de turisme a França i altres països es treballa molt amb guies locals, és una manera de que ells es guanyen la vida, i personalment aprendre més a nivell de geografia, ecologia, etcètera, a part de la seguretat que et donen.

m)

A curt termini tot dependrà de com es comporti Hvala. Si la óssa té una trobada amb un caçador o amb qui sigui i aquesta persona es fereix i se sap, segurament els mitjans de comunicació, com sempre, ho posaran en portada i ho faran exagerat. Llavors Conselh Generau dirà que o es retira la óssa Hvala, o correrem el risc de que els caçadors agafin i facin una batuda contra els óssos.

A llarg termini depèn dels passos que es donin, ara però estem en un moment clau. En els últims dos anys hi ha hagut dues trobades, i ara estem en un moment clau, l'administració ha de muntar una estratègia i informar a la població.

La gent del territori estem cansats de no saber el que es fa i el que no es fa.

n)

[...] S'ha de protegir el conjunt del territori amb la seva mesura, i no ens centrem només a l'ós perquè també hi han altres coses.

Una de les coses que vull proposar també és amb Natur cominges, que és un grup local de la zona ossera de França, amb Depana i amb el grup ecologista Lo pi negre del Pallars. Vull proposar fer un comunicat amb les tres entitats que són les que fa més anys que treballen amb el tema de l'ós doncs anem a fer una crida a l'administració perquè d'una vegada ens expliquin a veure quina estratègia tenen pensada, no només amb quan al seguiment de l'ós per saber i per tenir localitzats els que puguin ser conflictius, sinó sobretot també de cara a la informació a la població local.

Altra proposta també que els hi vull fer és que ens assentem amb els caçadors, amb els responsables de les administracions, amb els col·lectius implicats, com turisme d'Aran, per aconsellar la gent aquells llocs on millor que no passin perquè es podrien trobar amb l'ós, també els guardes i els guies de muntanya.

Seria una jornada tècnica o trobada, per a posar damunt de la taula les inquietuds dels col·lectius i de la gent implicada.

I sobretot també de donar una imatge a la població local i als anti-óssos de que es pot aconseguir diàleg [...].

Redactar un comunicat, explicant el paper important que juga l'ós bru com a espècie, introduir-hi estudis i exemples de llocs on la convivència és possible, donar contactes d'experts perquè puguin trucar i informar-se i tenir opinions contrastades...

Conclusions:

- L'ós pot actuar com a element d'atracció turística i alhora crear més llocs de treball i beneficis econòmics.
- El futur de l'ós dependrà sobretot de la informació que es comuniqui a la població i de la sensibilització d'aquesta. També del comportament que tinguin els actuals óssos. Requerirà un gran esforç per part de tots.
- Caldria realitzar un comunicat a l'administració per tal de que d'ara en endavant s'informés de totes les estratègies a seguir.
- Maximitzar el procés d'informació i el diàleg, establint reunions amb tots els col·lectius.

4.2.2.2.- Parc Natural de l'Alt Pirineu (i comarques que hi estan incloses)

BLOC I: L'ós com a espècie

Preguntes:

- a) Què en saps de l'ós?
- b) El considera perillós?
- c) Creu que la presència de l'ós al Pirineu pot ser beneficiosa o perjudicial?

Entrevistes:**Tècnics i especialistes (TE)****TE.2: Jordi Sargatal****a)**

[...] Quan es van alliberar els óssos fa 14 o 15 anys al Pirineu ja vaig començar a contrarestar tota aquella visió negativa que tenen la gent de la Vall d'Aran. Es va fer un petit grup de gent que dona suport i alhora hi havia un llibre molt interessant de l'Eugeni Casanovas "La crònica d'un extermini" [...].

Ara però han canviat les condicions, i a la Vall d'Aran passa que ara deixaven els ramats d'ovelles a la muntanya i ningú se n'havia d'ocupar però clar si hi ha óssos, llops... vol dir que algú se n'ha d'ocupar, fet que ja estan d'acord, perquè els óssos han fet uns 20 o 30 atacs, els góssos salvatges han matat 500 ovelles més o menys cada any! [...].

Els ramaders i els agricultors sempre han produït allò que els hi demana la societat, imagineu que paguessin "per produir óssos", seria veure-ho com una visió més realista, perquè en part si hi ha óssos a la Vall d'Aran, el col·lectiu de pastors gràcies a la seva labor de pastura, deixant una ovella morta com a carronya l'ós també s'alimenta. I llavors si paguéssim al pastor i ramader per petits (cries d'óssos) produïts doncs la situació es veuria diferent [...].

b)

No, no el considero perillós, per exemple l'últim atac que hi va haver, realment no va ser un atac sinó que la ossa va apartar aquell senyor, però realment si et vol matar ho farà i et partirà en quatre tróssos. No va atacar ni de broma, si ho hagués fet aquell senyor no ho hagués explicat.

Hi ha un atac de un ós i ostres se'n fa un rebombori, en canvi, cada cap de setmana hi ha accidents de qualsevol tipus i no se'n fa el mínim cas, jo dic a la gent, que si van per la muntanya i veuen un ós o un llop doncs que el gaudeixin amb respecte i vigilant clar.

Us asseguro que els óssos fa unes generacions que tenen por dels humans, et veuen i foten al camp.

c)

A veure la primera cosa que hauríem de dir es que podem viure sense óssos, no és una cosa imprescindible, però si tornen a haver óssos al Pirineu, evidentment aquest serà molt més viu, perquè si no hi són doncs hi ha una peça en l'ecosistema que falta, de la mateixa manera que falten els llops. I si dic que hi ha de ser l'ós també dic que benvingut el llop i benvingut el linx [...].

TE.3: Toni Batet**a)**

Ha fet el seguiment des que es va reintroduir. L'últim ós que va veure va ser al Maig de l'any passat i el va tenir a tres metres quan anava amb el 4x4.

b)

Ni molt menys, bastant menys perillós que qualsevol gos. El principal responsable de la majoria dels atacs que hi ha a Catalunya són els góssos, no són els animals salvatges.

L'activitat de cacera a l'Estat Espanyol mata cada any a 20 persones, d'això no se'n parla.

c)

A nivell personal penso que pot ser beneficiosa, una altra cosa és com es quantifiquen aquests beneficis [...].

Aquí al Pirineu el turisme que tenim és un altra, és un turisme de massa, un turisme d'apartament i un turisme d'esquí. És molt difícil quantificar realment què representa l'ós pel Pirineu i si ningú guanya diners amb aquest tema, és complicat que la gent l'acabi acceptant. Si l'ós fos una espècie cinegètica i es pogués donar un tan de caça cada any, un ajuntament que cobrés per aquest fet, segur que ho veuria d'una altra manera i estaria totalment d'acord que hi haguessin óssos.

TE.4: Salvador Filella

a)

L'ós és un animal carnívor. El gran carnívor d'Europa, com els lleons i els tigres a l'Àfrica i Àsia ho son. És un animal amb molta força i gran. I com animal es meravellós.

b)

Amb la situació actual als Pirineus, sí que pot arribar a ser perillós. L'ós està en els boscos, on avui dia, la gent hi va d'excursió, d'acampada, etc. Per tant, sí que l'ós seria perillós actualment. I també hem de tenir en compte que el comportament de l'ós, com a espècie amenaçada, no serà la mateixa que si és una espècie recuperada i nombrosa. En aquesta situació podria convertir-se en perillosa ja que els animals es sentirien més còmodes i amb més confiança.

c)

Depèn, ja que pot ser beneficiosa ecològicament i des del punt de vista idíl·lic, però pot ser un factor que sigui controvertit per al seu desenvolupament econòmic.

TE.5: Ecomuseu (són tres entrevistats)

a) TE.5.1= Jordi Abella   TE.5.2: Ignasi   TE.5.3= Cristina

TE.5.1: [...] més que el tema de l'ós en sí com a positiu o negatiu, jo crec que és la mala gestió que s'ha fet del tema de l'ós a les comarques de muntanya. No és que l'ós en si sigui positiu o negatiu, és que des del moment que es va plantejar reintroduir-lo, s'ha fet molt malament, [...] projecte Life, jo crec que va generar una mala expectativa que és la que després s'ha anat, cada cop més, enfortint [...].

TE.5.2: Bé, el sector ramader [...] en general, és un sector que no existeix, llavors, tampoc no tenen força per queixar-se o per muntar oposició. Quan s'ha muntat oposició ha estat perquè els polítics han dit que prou, i bé, als ramaders els van manipulant cap aquí o cap allà, van utilitzant el nom del ramader al meu entendre. [...] Hi haurà excepcions i hi haurà llocs, però el què jo vaig veure a la Vall d'Aran llavors, doncs aquí tres quarts del mateix. No hi ha molts ramaders, n'hi ha pocs, i a temps parcial, l'economia d'aquestes famílies depèn d'altres coses, del turisme, dels taxis, d'hotels, de coses.

TE.5.1: [...] Amb el tema de l'ós jo crec que es surt amb mal peu ja. Si inicialment s'hagués estat més clar, s'hagués estat amb tots els sectors i s'hagués promès simplement allò que es podia prometre, o fer allò que s'havia promès, l'element hagués passat més com a Astúries o aquests llocs en què també l'evolució o la situació ja ha estat diferent.

TE.5.3: On es conviu amb l'ós i no hi ha problema, bé no hi ha problema, no hi ha tant conflicte.

TE.5.1: Aquí com que es va sortir malament del tema, s'ha anat generant cada cop més... I després, bé, també el tema mediàtic.

TE.5.3: Allà, a la Vall d'Aran, si que hi ha sectors de ramaders que s'han enfrontat molt, moltíssim.

b)

TE.5.3: [...] Com a persona que vagis caminant i vingui l'ós no [...].

TE.5.2: Bé, i si baixa fins aquí és que no s'han fet bé les coses, no s'hauran triat bé els exemplars que s'han reintroduït.

TE.5.3: Si baixa fins aquí és que hi ha molta gana, i ara hi ha molt menjar a dalt, tenen molta carronya, perquè hi ha molts cabirols.
[...]

c)

TE.5.1: Jo no et dic ni que sigui bo ni que sigui dolent, no li veig una gran potència, perquè el veus que a més és un recurs que s'està com degradant, no li veus una potència que dius, pot ser un revulsiu econòmic pel territori... Ara el què tampoc faria és anar-lo a caçar ni molt menys.

[...] Quina gestió hem de tenir aquí? Amb un parc natural que s'ha creat fa poc i que no hi ha manera que es desenvolupi, que arrenqui, que té el personal que té i no pot passar de quatre persones de gestió.

TE.5.2: I a Cantàbria funcionarà molt bé però a Castella els atropelles per l'autopista.

TE.5.1: I que els contextos de cada comunitat són diferents. Comparar nous amb faves a vegades... no. Si que és molt fàcil dir "mira a Astúries què bé els hi va".

TE.5.2: Però a Astúries sempre hi ha cregut, no n'han deixat de tenir, hi ha estat sempre, és un grup encara més o menys viable.

TE.5.1: Aquí si el procés hagués anat producte, de reflexió, d'aportació econòmica pel territori, segurament ara no estaríem parlant d'aquest tema, però com que no s'ha fet així, continua sent un "parxe" [...].

TE.6: Guillermo Palomero

a) i b)

Els óssos són animals salvatges, forts i “ben armats” d’arpes i ullals, però habitualment no són agressius; no obstant, no s’ha d’oblidar mai que són animals salvatges i que es necessari evitar les situacions de risc, com no apropar-se a una ossa amb cries, ni a un os que està menjant carronya. En la Serralada Cantàbrica no es coneixen atacs mortals a persones.

c)

Si posem en la balança els perjudicis i els beneficis, pesarien molt més aquests últims.

Activistes (A)

A.1: Frank Capdevila

a)

L'ós bru no ha desaparegut mai del Pirineu, encara que les últimes dades són de l'any 1992-1993. En el llibre de l'Eugeni Casanoves es diu que se'n veuen d'autòctons fins l'any 1995 i les reintroducció comença al 1996. Per tant, sempre hi ha hagut óssos.

L'any 1991 – 1992 en maten un a Les Bordes. Amb aquest projecte es vol ajudar a una espècie al llindar de l'extinció. L'ós bru és l'espècie més amenaçada de Catalunya. La reintroducció era indispensable.

b)

No és perillós, és salvatge i no li pots donar menjar amb la mà. A Cantàbria n'hi ha 130 i no passa res, perquè la gent ho té assumit. Aquí, el caçador va cridar a l'ós i el va atacar.

L'experiència demostra que no és perillós, des de que va començar la reintroducció hi ha avals. No hi ha hagut atacs importants.

c)

L'ós és una espècie paraigua o espècie bioindicadora perquè demostra el bon estat de conservació de l'ecosistema, per tant és positiu.

A.2: Puri Canals

a) i b)

L'ós no és un animal perillós i és important dintre d'un ecosistema ben conservat que per desgràcia a les zones més humanitzades ha anat quedant desplaçat cap a zones amb menys pressió urbana.

De fet en altres zones d'Europa hi ha unes densitats relativament grans i el cas dels Apenins a la zona dels Abruzzos a Itàlia, i en països de més cap a l'est, Eslovènia, Romania, en tots aquests països n'hi ha moltíssims i no hi ha conflicte amb la població. Quan hi ha conflicte és perquè la gent interpreta coses que no són o esbiaixa les informacions o té interessos en els quals l'ós empenya però no perquè de per si sigui una espècie conflictiva.

c)

N'estic convençuda que és beneficiosa d'entrada perquè les espècies que estan al capdamunt de la piràmide tròfica doncs actuen com a indicadors de la qualitat ambiental i la funcionalitat d'aquests ecosistemes {...} però és que a més té valors pel que fa referència a manteniment de temes tradicionals, de costums de les zones en relació a la gestió dels ramats, en relació a la gestió del territori i té un valor addicional més recent com pot ser l'explotació turística [...].

A.3: Jordi Canut

a)

Bé, el que hem diuen els companys que estan fent seguiment, com va la reintroducció i tot això, i poca cosa més. Evidentment crec que l'ós forma part del patrimoni del Pirineu, igual que les flors, que el Gall Fer, que el ramader i

que totes les persones que vivim al Pirineu, no? És un més, igual d'important que un altre, vull dir, i amb el cas de que està tant amenaçat, doncs clar, quantes més polítiques de conservació es faci, millor [...].

b)

No, per a res. De cap manera, és molt més perillós un eixam d'abelles o els gossos assalvatjats, o els accidents de tràfic. Això si que és perillós.

c)

Molt beneficiosa, en molts aspectes perquè primer es recupera una espècie que està virtualment extingida i de fet encara ho és [...].

Administració (Ad)

Ad.1: Santiago Palazón

a)

Com a biòleg especialitzat en el seguiment i gestió de la reintroducció de l'ós bru al Pirineu, Santi sé totes les característiques biològiques, etnològiques i ecològiques sobre l'ós bru.

b)

No, però hem de tenir en compte que l'ós és un depredador, un carnívor, per tant, és un animal que potencialment és perillós [...]. Per tant, dins de la perillositat no és l'animal més perillós que podem trobar en la muntanya.

c)

Sí, el que passa que ha de passar molt de temps perquè aquests beneficis puguin prendre's com a tals. Un d'ells seria en la conservació de la ramaderia, dels prats alpins, dels boscos, etc. També en el turisme, etc.

Ad. 2: Jordi Ruiz

a)

Per la meva feina actual haig de saber-ho tot, no se si amb això et responc, o sigui qualsevol dany, qualsevol dada que es troba a Catalunya, el que sigui a mi m'ha d'arribar perquè he d'estar completament informat, per informar a la directora general, al conseller o al codirector o per si hi ha una demanda de premsa en un moment donat, etcètera. Estic obligat a saber-ho.

b)

A veure, si tu preguntessis als ciutadans hi hauria una gran part que et diria que sí, perquè com que llegeixen els diaris i veuen la televisió, doncs tots "mengem" i fem el que ens diu la televisió, per tant si atenem això l'ós es considera perillós.

[...] l'ós no és, per mi, especialment perillós com animal si ho compar-ho amb un cérvol, amb un porc senglar... una altra cosa és si els homes en la nostra activitat hi ha moments que fem que l'ós pugui ser perillós, però està més a la nostra mà que no a la de l'ós.

Com a naturalesa de l'ós, ell fugirà sempre i ho he vist quan fèiem un seguiment de l'ós pels Pirineus. L'ós es perillós si el provoquem, ja que ells es defensaran.

<p>c) <i>[...] realment l'ós pot ser un revulsiu boníssim, per economia, i si és econòmicament bo, serà socialment bo i ecològicament ja ni ho discuteixo.</i></p>
<p>Ramaders (R)</p>
<p>R.1: Josep Órteu</p> <p>a) i b) <i>No, no he tingut cap atac.</i></p> <p>c) <i>[...] De cara al turisme, no ho sé i de cara al pagès beneficis no en té ja que has de tenir més vigilància. Ara haurem de tornar a fer servir pastors a la muntanya per vigilar els ramats. D'atacs sempre n'hem tingut però no d'òssos, els problemes més aviat els hem tingut amb els góssos, tan els salvatges com els que han abandonat. [...]</i></p> <p>R.2: Jordi Roset</p> <p>a) <i>Bé, el que passa és que l'ós cap a l'agricultura fa mol mal aquí al Pirineu, perquè com que no hi ha pastors, engeguem els cavalls i les vaques a la muntanya i quan hi anem doncs ves a saber el que pot haver passat.</i></p> <p>b) <i>Pot ser perillós, quan té cries penso que sí. Aquí al costat del poble ja hi ha estat, clar que baixen. Segons l'hivern que fa també baixen, tot i que haurien d'estar hivernant, surten i baixen a buscar menjar.</i> <i>No s'han produït gaires atacs. Hi ha colles de caçadors que surten i ni l'han vist. A veure no crec que l'instint de l'home sigui anar a matar l'ós, però sí per exemple, com en el cas de la Vall d'Aran, l'ós et ve a atacar, doncs tu et defensaràs com sigui.</i> <i>Els atacs han estat més de cara als animals, a ramats. Però no són molt sovint, durant l'estiu pot ser hi ha anat dues vegades... però no és només l'atac directe, sinó l'espant que s'enduen els animals que pot derivar a que es morin.</i></p> <p>c) <i>Una cosa es que siguin domesticats, però clar si l'ós és perillós i tu te'n vas un dia al bosc i te'l trobes no saps com reaccionarà, si t'atacarà o no t'atacarà. Penso que per això no es gaire bo de que hi sigui.</i></p> <p>R.3: Jesús Caravaca</p> <p>a) <i>Aquí l'ós, dient-ho amb una expressió castellana ha estat "la gota que colma el vaso". Perquè els ramaders anem prou malament i ja costa tirar endavant aquesta feina, com perquè ara ens imposin un altre problema que requereix més vigilància.</i></p>

<p>b) Hi ha una perillositat real cap als pastors (perquè no s'està portant un control).</p> <p>c) A veure l'ós ataca quan, en el cas d'una óssa, ha de parir, o té cries, si en aquestes condicions te'l trobes t'atacarà. Econòmicament hi ha pèrdues quan aquest ataca, perquè si l'animal està al tercer any de vida (és jove) i mor, doncs si que te'l paguen, però la feina es tornar a criar una altre animal des de petit, si fos gran doncs ja representa que ha fet la seva feina.</p>
--

Polítics (Po)

Po.1: Agustí López

<p>a) <i>L'ós bru va conviure amb l'home fins als anys 50 al Pallars Sobirà. És un animal llegendari, un mite, hi han coves, llegendes, cançons, quantitat de records. [...]</i> <i>Sempre he pensat [...], fer un museu de l'ós, i a partir d'aquí, explicar la seva història. El gran problema va ser firmar un conveni sense consens amb el territori de França, amb Navarra i amb el Pirineu Aragonès.</i></p> <p>b) <i>És un animal que feia mal als ramats, però no conec a cap persona gran que m'hagi dit que l'ós ha matat a cap persona. És evident que va ser el gran enemic del ramader Pirinenc, no hi ha una relació home-ós històricament feliç al Pallars Sobirà sinó que és mítica i d'aniquilació.</i></p> <p>c) <i>Sóc dels que penso que l'ós es pot tenir al Pallars i pot conviure amb projectes turístics del grau que s'està fent en aquests moments i penso que és un projecte cultural però de la manera que s'està fent, m'hi nego rotundament, o hi ha consens o no hi ha repoblació d'ós.</i></p>

Periodistes (P)

P.2: Eugeni Casanova

<p>a) <i>[...] No hi havia gaire informació, a França n'hi havia més, perquè en tema de recerca, França, sempre ha estat un país molt més avançat que Espanya, però a més a més França té poblacions importants a prop del Pirineu o instal·lades al Pirineu, i a Espanya no hi ha poblacions importants al Pirineu [...].</i></p> <p>b) <i>Qui ha conegut l'ós diu que és l'animal més inofensiu de la muntanya i totes elles li tenen un gran respecte, una gran estima [...] és un animal respectat pels pastors, però no temut en absolut, o sigui no hi ha un sol cas al</i></p>

Pirineu d'agressió d'un ós a una persona si no era un ós acorralat o una femella amb cries.

Per exemple a la Vall de Lladorre, un senyor es va trobar amb un ós, i l'ós va preferir tirar barranc avall que topar-se amb ell. O sigui que els óssos tenen una cultura que aprenen de les mares i els óssos del Pirineu estan entrenats a témer als humans, defugien dels humans

c)

Sí, a més la gran tradició cultural basada en el Pirineu és l'ós. Totes les llegendes del Pirineu s'hi refereixen. L'ós sempre hi ha sigut, la gent la recordat.

Caçadors (C)

C.1: Joaquim

a)

L'ós és un animal carnívor, un animal molt emblemàtic. Sóc caçador, d'aus, de conills, de caça major. Óssos no n'he arribat a veure perquè la població és molt reduïda, porcs senglars sí, guineus també. A Espanya l'ós no es caça perquè no hi ha uns màxims, l'animal es manté. És diferent que a Europa, on es caça a molts llocs i a Estats Units també [...].

b)

És un animal salvatge i a més, carnívor que en qualsevol moment o bé per defensar les seves cries pot ser perillós. Hi ha molts casos, no a Europa però si a Estats Units on és abundós, i aquí si que pot ser més perillós.

c)

Rebutjant tot aquest rebuig que hi ha de la gent del territori i així, hi ha una part positiva com a comerç, que és un atractiu, a part dels valors biològics i mediambientals que tingui o com un element de biodiversitat [...].

[...] És diferent que estiguessin els animals estabulats. Un terme en un espai tan gran i tractant-se de tants pocs animals, no és un atractiu, no és un zoo [...].

Aquí l'ós portarà molts beneficis, molts diners amb algú, però al territori en general no.

Si n'hi haguessin molts, hi hauria un conflicte i pot ser s'haurien de treure o començar a caçar. I com més óssos pitjor, perquè necessitaríem més hectàrees, i no podríem anar a passejar o fotografiar, o amb bicicleta, o a fer senderisme o escalada. És que priva molt, i compte perquè el que té la casa allà, ha de marxar, el que té els cavalls, els ha de retirar, el que té les ovelles no pot pasturar, i tota aquesta gent haurà de viure d'alguna cosa.

Conclusions:

Tècnics i especialistes:

- L'ós no es considera perillós, tendeix a fugir dels humans a no ser que se senti amenaçat.
- Hi ha una falta de gestió sobre el tema i el territori, per tant la presència de l'ós seria molt més beneficiosa si la gestió fos la correcta i sense interessos pel mig.

Activistes:

- L'ós no es per a res gens perillós, és un animal salvatge i la gent té una visió molt equivocada sobre aquest.
- La presència de l'ós és molt beneficiosa, perquè a més a més és una marca de qualitat ambiental, entre altres aspectes.
- Reintroducció indispensable perquè no s'extingís l'espècie.

Administració:

- L'ós no es considera perillós, a no ser que es vegi amenaçat.
- La presència de l'ós es molt beneficiosa, si ho és econòmicament ho serà socialment.

Ramaders:

- Preocupació pel bestiar.
- El consideren perillós, tot i que la freqüència d'atacs sigui mínima. Si hi hagués un cert control la situació pot ser canviaria.
- La presència de l'ós no es considera ni beneficiosa ni perjudicial, sinó creació de mals de caps, perquè hauran d'estar més pendents del bestiar a la muntanya ja que no hi ha pastors, això fa que la seva presència no sigui ben rebuda.

Polítics:

- Es considerat perillós de cara al bestiar dels ramaders, no de cara a les persones.
- La presència de l'ós és beneficiosa tant pel turísticament com culturalment.

Periodistes:

- No hi ha gaire informació sobre l'ós, a diferència de França.
- En absolut es considera perillós.
- Culturalment i històricament la presència de l'ós es beneficiosa.

Caçadors:

- Pot arribar a ser perillós si la població va augmentant.
- La presència de l'ós si que és beneficiosa però si estiguessin en un recinte, perquè si augmenta la població i no estan tancats això crearia un conflicte a la població perquè haurien de retirar el que tinguessin a la muntanya.

BLOC II: reintroducció

Preguntes:

- d) Com va anar la reintroducció?
- e) Quins són els objectius de la reintroducció? Creu que es poden complir? Creu que s'han complert?
- f) Mantindries el programa que s'ha desplegat?
- g) S'ha realitzat un procés de participació ciutadana?

Entrevistes:**Tècnics i especialistes (TE)****TE.2: Jordi Sargatal****d)**

Bé, aquí canviaria una cosa, que seria l'estudi de viabilitat i de comunicació a la part catalana.

El fet de la reintroducció no crec que hagi de suposar molt alarmisme perquè els animals es regulen, és a dir, tenen mecanismes perfectes per saber que si els hi mancaran els recursos doncs no s'hauran de reproduir tant i ells mateixos van limitant la població.

e)

Un dels objectius és reconstruir la població d'óssos no? I bé, en certa manera jo crec que si que s'han complert, primer de tot perquè s'ha vist que les osses han criat i estan escampant-se de manera discreta i no han provocat els danys que la gent deia que passarien [...].

Cal dir però que perquè la població sigui viable encara faltarien alguns exemplars, jo crec que valdria la pena deixar-ne anar 8 o 9 més.

f)

Si, el mantindria desplegat perquè veig que és un procés positivíssim. "Aviam" quan vaig estar amb la FOP, doncs vaig anar a veure óssos a l'any 86 al Parc de Somiedo. Gràcies a l'ós, hi ha cases rural, hotels rurals, entre d'altres, perquè la gent no el veu però el respira i la gent allà doncs vol que n'hi hagi més d'óssos perquè Somiedo s'ha salvat de ser una vall que no quedés ningú a ser prospera gràcies a l'ós i a més l'han sabut aprofitar bé, en canvi doncs, a la vall d'Aran això no passava.

Aquests animals per sort, tampoc és allò que diguis que poden ser una plaga, és van autolimitant. Jo, mira, són un enamorat de les reintroduccions, jo n'he seguit i n'estic seguint de diferents animals, i ells mateixos es regulen. Tenen mecanismes que ells mateixos saben que si són masses es moren, no fan com els humans que som estúpids i que anem creixent...

g)

"Per sort" no s'ha demanat opinió. A veure dic per sort perquè si s'arriba a demana no s'hagués fet. Ara s'ha pogut fer i s'ha demostrat que no n'hi havia per tant. Jo no estaria d'acord amb això si sabés que l'ós entra al poble i ataca als nens... però no passa això [...].

Clar els pobles han d'opinar sempre però decidir només en el cas que sigui interès municipal, el tema de l'ós té interès internacional, els aiguamolls igual.

Creç que val molt la pena fer estudis de viabilitat, demanar-ho a la gent però també dir "escolta tu opina el que vulguis que si tots n'estem d'acord doncs no et posis en pla burro de que no vols fer-ho".

Amb la mateixa contundència que dic que "no poden decidir" també dic que els hem d'ajudar. Clar el que no podem fer és dir "mira ara et podem óssos i et fots", per això la mínima molèstia no ha de ser compensada, sinó compensadíssima [...].

Realment però no s'ha fet participació ciutadana, a la banda catalana no, a la banda francesa si, allà ja hi estan més acostumats, aquí encara no [...].

TE.3: Toni Batet

d)

[...] tècnicament va anar bé, ja que l'hàbitat l'accepta, és gran, hi ha menjar,{...}; una altra cosa és socialment. Per la gent de la zona no és una espècie gaire acceptada.

[...] La gent de Barcelona són majoria però en realitat els que viuen aquí són menys. Amb qui s'ha de consensuar aquesta operació és amb la gent del país. Tot i que la gent d'aquí ho rebutja, la generalitat de Catalunya no ha alliberat mai cap ós. La Generalitat va pensar, si ho fan els francesos ja ens està bé i hi han estat d'acord. Però com que l'ós no n'entén de fronteres ha arribat aquí i ha comportat una sèrie de conseqüències que no s'havien previst.

e)

La primera reintroducció que es va fer va ser una prova pilot. Es van alliberar tres exemplars, [...] Es va veure que l'ós tenia hàbitat, [...] podia reproduir-se aquí com a Cantàbria i Eslovènia. [...] un caçador francès es va carregar la Melba.

Es va fer una segona reintroducció [...]. Personalment penso que si no s'alliberen més animals no té futur. Intentar crear una població que sigui viable a partir d'aquests pocs exemplars, a la llarga tindrà problemes de consanguinitat [...].

f)

[...] procuraria que la Generalitat hi intervingués més activament, això significa que si convingués s'alliberessin més óssos. Sempre i quan [...] primer s'ha de preparar la gent.

Sempre hi haurà gent en contra, però personalment crec que s'ha d'estar per tot. [...] Com a opinió personal, si es diu que aquesta ossa no funciona i la matem, els hi estem demostrant als ramaders que estem per les bones i per les dolentes. És a dir, podem portar més animals i que sapiguen que si algun animal es passa de la ratlla el controlarem.

g)

No, ni molt menys.

TE.4: Salvador Filella

d)

Es va fer malament, no ho volien als Pirineus i es va fer per tal de beneficiar-se econòmicament per la inversió que significava aquesta reintroducció de l'ós bru, que es trobava en el programa europeu, LIFE.

e)

Primerament seria retornar un animal als Pirineus, que havia estat anteriorment en aquest territori, però que va desaparèixer com moltes altres espècies, per la pressió de l'activitat humana. No crec que es pugui complir els objectius del programa perquè primerament no hi ha acceptació social i segon perquè no es viable que l'ós pugui ser un animal més dins dels Pirineus, es incompatible amb la societat actual.

f)

No, intentaria fer altres accions en quant a mantenir aquesta espècie. Una de les millors solucions seria fer una espècie de tancat o de àrea restringida on hi hagués un parell d'óssos que visquessin en captivitat. Això no comportaria cap tipus de risc per a la població i pels propis óssos. L'objectiu no ha de ser recuperar una població antiga, si no mantenir i salvaguardar l'espècie, per tal de preservar la biodiversitat.

g)

No, pot ser també ha sigut una raó perquè hi hagués aquest enfrontament social. Ja que ho veuen com una imposició que s'ha fet des de Barcelona, la ciutat, a la població dels Pirineus, la muntanya.

TE.5: Ecomuseu (són tres entrevistats)

TE.5.1: Jordi Abella TE.5.2: Ignasi TE.5.3: Cristina

d)

TE.5.2: Tampoc el vam seguir de tant a prop.

TE.5.3: [...]. Per mi, s'ha fet molt malament, a mi em sembla bé que hi hagi óssos i el que hi hagi d'haver, però has de pensar què vols, vols óssos o vols estacions d'esquí?, vols óssos o vols ramaders?, són compatibles totes aquestes coses? [...] intenta implicar, si cada pastor que queda té un sou com a guarda, segurament ho acceptarà molt millor i li serà més fàcil viure. Si informes a les escoles i a tothom de qui són els óssos, què fan, que si vas a buscar bolets i que és molt difícil que un ós se't mengi [...].

TE.5.2: És més problema pels ramaders, per la sobrepoblació se'ls està fotent els prats, i lo que han d'arribar a fer per mirar de defensar els prats que els óssos.

[...]

TE.5.3: Esta molt enfocat al turisme, tenim ramats de turistes enlloc de ramats d'ovelles i no s'està fent bé.

[...]

TE.5.1: A diferència de França que estan molt ben organitzats, aquí diguem que hi pot haver més conflicte a nivell local, conflicte vol dir, expressió d'aquest conflicte a nivell local, però tampoc va molt més enllà. Del tema de l'ós, també és com una exageració tot plegat, no? Tal com s'està plantejant, és un tema mediàtic. Si s'hagués fet molt discretament des d'un principi, pactant amb qui s'havia de pactar, gestionant com s'havia de gestionar, no estariem en aquests nivells, [...].

TE.5.2: S'utilitza com a plataforma per demanar diners per una altra banda i compensacions per una altra banda, inversions en no sé què [...].

e)

TE.5.2: En absolut.

TE.5.3: És que és absurd, era una qüestió d'imatge, tu per fer viable l'espècie, l'ós, què necessaries? 50 individus de procedències diferents aproximadament per una població que es mantingui. Estan introduint a la muntanya 50 individus? No, per tant, estàs tirant diners. És com una cosa d'imatge, mira que bons que som.

[...]

TE.5.3: I anar-lo a salvar així, amb una idea completament "barcelonauta". Aquí han volgut a preguntar què necessitaves que et salvessin? [...].

TE.5.3: Sobretot veig això, la quantitat d'individus que necessites, tenen l'espai i la possibilitat d'estar? En realitat perquè el volem el terreny del Pirineu? i si el volem per tenir no sé quantes infraestructures, hi caben els óssos? [...].

TE.5.3: Però això és inviable, ja estan criant entre si, hi ha endogàmia, per tant, s'estan tirant els diners, estàs fent una població inviable que t'està costant un dineral.

TE.5.1: [...] el problema no és que el vulguem o no, és que els deixen a França, no els pots posar una barrera perquè no vingui. Una altra cosa és que estiguis d'acord o no.

TE.5.3: El problema és que el Pirineu que és una zona comuna a varies Administracions, no es gestiona de forma comuna, de tal manera que aquells volen els óssos, o fan malament, passen a aquí i ja ho tens.

[...]

f)

TE.5.1: En principi l'ós, reintroduir-lo, ja és una opció que no hagués fet en el seu moment. Ara que hi és, bé, no ho sé, potser el que no faria seria gastar-me molts més diners entorn a reintroduir més, crec que és un producte fracassat [...]. Si hi hagués al darrere un projecte una mica desenvolupat, si veiessis una coherència, potser t'imagines més, però la sensació que tinc, és tant despenjat tot plegat, que anem fent perquè la CE diu que s'ha de fer perquè doncs ara hi ha iniciativa, medi ambient, i doncs sembla que és un tema que a nivell de premsa a Barcelona condeix, "l'ós, qualitat ecològica" [...].

TE.5.3: En un plànol ideal a mi m'encantaria que hi tornessin a haver óssos, llops, no sé què,... Però la gent ha de ser compatible amb tot. Però el problema és que és molta utopia això. No pots protegir els cèrvids d'aquesta manera i no tenir llops o no tenir cacera, i la cacera no és el mateix que els llops, per tant, hi ha un desequilibri flagrant.

[...].

g)

TE.5.1: Si que es van fer sessions, però el que es va decidir i els pactes que es van arribar a fer no es van complir i és el gran problema [...]. I el tema de l'ós va de la mateixa manera, és un tema mediatic, que s'ha fet des de Barcelona, des de l'Administració,...

TE.5.2: [...] El mateix raonament d'un alcalde d'aquí dalt l'han fet a Barcelona. L'ós arribarà igual, doncs agafem els diners. Ara els diners, doncs no es veuen.

TE.5.1: Si, però segurament els haguessis pactat de forma diferent, pactats pot ser que estiguin ben pactats, però invertits d'una altre manera. De tota manera, quina és la situació, és a dir, quina crispació hi ha? Jo no veig cap problema, de tant en tant, surt una petita manifestació, o algun caçador que mata un ós [...].

TE.6: Guillermo Palomero

d)

El reforçament amb óssos bruns procedents d'Eslovènia va ser necessari i des del punt de vista biològic va anar bé i els óssos alliberats es van adaptar perfectament al paisatge pirenaic. En el pla social les coses no van anar tant bé i persisteix un cert rebuig o desconfiança de la població local a la presència d'óssos, i això es degut a que no va haver suficient informació sobre el projecte de reforçament i no es va implicar a la població local en el disseny del programa i en la presa de decisions.

e)

L'objectiu principal es afavorir l'existència d'una població viable i salvatge d'óssos, i a la vista de la qualitat i extensió de l'hàbitat favorable en els Pirineus clar que es pot aconseguir.

Encara no s'han complert del tot però avança, tot i que molt a poc a poc a causa del rebuig social en algunes comarques.

f)

Per suposat, però millorant i ampliant les activitats per afavorir el recolzament de la població local.

g)

Ha estat insuficient.

Activistes (A)

A.1: Frank Capdevila

d)

El programa Life el va firmar Catalunya, Navarra, Aragó i França, però la única administració que s'ho va creure és França i va intentar fer alguna cosa amb els diners i els altres no.

França ho va fer més o menys bé i aquí no s'ha fet bé. Totes les administracions han de protegir totes les espècies, per això es va fer. Però al no fer-se bé, els caçadors (que s'han vist amenaçats), s'han fet sentir.

Està mal fet des de l'administració, però els interessos locals s'ha fet sentir més. L'oposició a l'ós és més gran com menys n'hi ha.

e)

L'objectiu és que l'espècie no desaparegui, 20 óssos no és viable, però aquests objectius s'estan complint.

f)

La reintroducció és imprescindible però cal que l'Administració, sobretot la Catalana, s'ha de creure la conservació, que no es limitin a rebre els diners i prou.

g)

L'únic que s'ha fet és una campanya d'educació ambiental a les escoles des de DEPANA. Falta molt diàleg i acord perquè sinó pot portar problemes per la falta d'acord.

Barrera era el President de la Vall d'Aran i de l'Associació de Caçadors, i sempre va ser molt hostil perquè amb l'ós no poguéssin caçar el que s'ha caçat fins ara. Va posar a l'Associació dels caçadors a un amic seu.

A.2: Puri Canals

d)

La reintroducció va ser un projecte amb finançament Europeu però sobretot promogut des de França en el cas dels Pirineus on hi havia una participació activa, un acord amb el Govern de Catalunya però si bé tècnicament no va tenir problemes el projecte, a nivell social si que va faltar una mica més de treball per implicar sectors que podien ser favorables o podien ser crítics però que el fet de no haver-los incorporat de bon inici, aleshores va provocar algunes reaccions d'insatisfacció amb el projecte.

e)

[...] Un dels requisits que marca o que suggereix la UICN quan es fan reintroduccions és el fet d'estar segurs que aquella espècie estava allí que les característiques genètiques dels individus que s'introduiran no té una gran distància amb els de la població que encara queda, i sobretot que l'hàbitat està amb les condicions adequades com per no ser un obstacle per l'expansió d'aquesta espècie. [...] el que no es va complir tant bé doncs és el requisit de treball amb la societat perquè el projecte fos ben acceptat i no generés controvèrsies.

f)

El mantindria i el reforçaria sobretot el reforçaria en aquest component mediàtic i d'implicació de sectors diversos en les zones on es belluga l'ós.

g)

Molt escassament, crec que ha estat insuficient, de fet un dels pocs programes que s'han dut a terme en algunes de les comarques, en aquest cas, concretament a la Vall d'Aran per aprofundir i afavorir aquesta acceptació de l'ós, doncs l'hem fet des de Depana amb escoles, però institucionalment ha sigut molt flux el treball amb la gent.

A.3: Jordi Canut

d)

El que s'ha fet fins ara ha estat experimental, em consta. Mirar a veure què passava ficant tres o quatre bitxos primer des del punt de vista de com s'adaptaven al medi salvatge, com hi havia l'acceptació de la gent i a veure què passava. Això ha sigut la prova des del 1996.

e)

Jo crec que hauria de continuar perquè s'ha demostrat que l'ós no té cap problema, s'ha adaptat molt bé. El Pirineu sembla ser que està en un estat de conservació millor del que inicialment ens pensàvem perquè és que està funcionant bé i s'hauria de continuar perquè si no tornem a recuperar la població amb el que hi ha no fem res. S'han d'introduir més animals, perquè amb el que hi pugui haver ara 20 o 25 això no va enlloc, es moriran i al final s'hauran de creuar entre ells.

f)

El que faria és demostrar que si des del punt de vista biològic, dels animals i del medi, ha estat del tot correcte perquè els animals s'han reproduït i la cosa va bé i tal, continuar amb aquesta línia, i el que ha fallat que sembla ser que és evident, la implicació de molts col·lectius d'aquí, caçadors, ramaders, doncs tocar-ho més, és a dir que es posi l'administració més en aquest tema. Amb informació, amb el tema de que sigui compatible i que si els ramaders estan amb l'aigua al coll perquè ho estan per altres temes, doncs tenir-los en compte, però evidentment continuant amb el projecte de reintroducció.

I subratllar els errors que hi han hagut, fer campanyes de sensibilització però ben fetes, una cosa com déu mana.

g)

No jo crec que no i aquest ha sigut un error, de totes maneres això és un tema molt relatiu perquè aquí al Pallars també a vegades es fan processos de participació i la gent passa olímpicament de la pel·lícula. Però bé almenys que no puguin dir que no s'ha fet.

Administració (Ad)

Ad.1: Santiago Palazón

d)

Això va sortir com un projecte pilot, en aquest cas amb els óssos, els objectius eren més a llarg termini. Quan els óssos van ser alliberats en la reintroducció nosaltres teníem dos objectius.

e)

El primer era veure si els óssos s'adaptaven al habitat del Pirineu, i l'altre era veure si la població local de la zona permetia la coexistència amb els óssos, es adir, que poguessin desenvolupar les seves activitats tradicionals.

Sí, sí, es poden complir. La nostra estratègia es esperar a que el problema es vagi apagant, es a dir, deixar de fer soroll en els petits problemes que sorgeixen. Impedir que es pugui caçar l' ós [...].

La primera part es va complir, s'ha demostrat que biològicament i ecològicament l'ós s'ha adaptat al Pirineu i que es desenvolupa perfectament. La segona part es on hi has més conflicte, està encara a mitges. Hi ha una part de la població que ho accepta i un altre que no. És aquí on hem de fer més esforç, tan a França com aquí a Catalunya o Andorra. Però hem de tenir en compte que en aquest cas com es tracta d'un depredador gran això es tractaria de molts anys i fins i tot dècades.

f)

Nosaltres estem fent millores, estem redactant el Pla de Recuperació de l'ós, això és una normativa que obligarà a fer una sèrie de coses o de no fer-les [...].

g)

Si, s'està fent, el que passa es que no surt a la premsa. L'any passat teníem un programa d'informació als ramaders, als caçadors, al sector turístic del Pirineu. L'any passat vam fer una sèrie de xerrades amb els ramaders i els del sector turístic. Però justament quan vam començar les xerrades amb els caçadors va passar l'incident de l'ossa Hvala [...].

El problema va ser que el programa Life que hi havia, deia explícitament que nosaltres havíem de fer algun tipus de procés d'informació social abans de que s'alliberessin els óssos. Els óssos en principi s'havien d'alliberar l'any 95, però en aquest any Catalunya l'hi va dir a França que encara no havia fet cap tipus de procés, necessitava més temps. Llavors, es va esperar un any més, però durant aquest anys tampoc es va fer res més. I llavors els Francesos van decidir alliberar els óssos. I els van alliberar, es va informar alguna cosa, però quan es va alliberar la primera ossa no hi havia una gran feina feta sobre aquest tema dins del Pirineu Català.

[...] el tema de la reintroducció va tenir un caire molt polític fins i tot va haver-hi canvis polítics després de les eleccions [...].

Ad. 2: Jordi Ruiz

d)

[...] Hem extingit en un temps raonablement reduït una espècie i l'hem de retornar perquè cadascú té la seva funció dins del sistema, i des d'aquest punt de vista em sembla bé la reintroducció.

e)

L'objectiu principal era per l'espècie, el que passa és que no es pot és fer una reintroducció sense pensar en què hi ha uns ciutadans que conviuen amb l'ós. També com he dit, restaurar la biodiversitat d'un país també és un objectiu clar de la reintroducció.

Una reintroducció perquè sigui exitosa, ha de tenir una població mínima viable a llarg termini, vol dir que han de passar durant cent anys la probabilitat que s'extingeixi ha de ser més petita que el 95%.

[...] Queda, doncs dos objectius per complir, que és que la població sigui viable i que a part la població pugui coexistir amb els humans.

f)

Sí, el milloraria, li posaria més diners, li posaria més persones... tot el que no tenim li posaria, però jo el programa el mantindria. S'ha vist que està anant molt bé, només hi ha hagut un conflicte, el qual es pot resoldre.

g)

[...]. Aquí van dir que com que no hi ha ós no s'hi fa res, però van dir, no no, que els anem a buscar, i es va començar a córrer i aleshores clar, es quan es va fer malament, perquè ja s'havia aprovat, ja s'havia explicat, els francesos ja havien començat a fer la seva explicació de participació i aquí no.

Al 2006, de participació se'n va fer molta més, però amb una institució que venia de l'any 1996, i clar la gent al '96 ja es va enfadar molt, no per l'ós, sinó perquè tenien molts problemes, l'ós és una excusa sempre –no ho perdeu de vista això-, l'ós és un animal mediàtic i s'utilitza -va coincidir quan la Vall d'Aran estava demanant la transferència de les competències, clar i mentre nosaltres anem engegant óssos sense preguntar a ningú-, hi ha una utilització política i mediàtica de l'animal.

[...] Mira a partir de l'any '99 iniciem un programa, que per nosaltres era la cara amable de l'ós, que era que no se'n parlés i ho vam aconseguir. L'ós deixa de ser un problema, des del '99 fins el 2006, totes les notícies eren normalitzades [...].

L'ós es l'altaveu més gran que tenen, i l'ós surt perden sense ser el principal problema.

Ramaders (R)

R.1: Josep Òrteu

d)

Ha estat mal feta, va ser una mena d'imposició, [...] no es va consultar massa amb la gent d'aquí. Tot i això, en general, la gent d'aquí està que no amb tot.

e)

[...] s'ha de reintroduir d'una altra manera. Aquests pobres animals venen aquí i estan perduts perquè encara no tenen un lloc fix a on quedar-se, de moment ells van buscant. [...]. Abans hi havia la cova de l'ós per aquí i per allà, i ara aquests exemplars de moment n'hi han parat de voltar.

f)

Amb quan a la presència, no hi estic ni a favor ni en contra. En contra no hi estic però ara mateix d' avantatges no en tens cap de la manera com ho han plantejat. D'aquí a 10-20 anys, es podran veure els resultats i si aquests que han portat són com els que hi havia, doncs s'adaptaran bé [...]

g)

No, aquí la gent està escarmentada perquè se'ls hi han imposat moltes coses. Em sembla que no ho han explicat gaire a la gent [...].

R.2: Jordi Roset

d)

Penso que no ha sigut gaire bona idea la introducció de l'ós, no ha sigut gaire positiu.

El programa de reintroducció no el veig bé, perquè s'ha passat per damunt de la gent, no s'ha preguntat ni s'han mirat els interessos dels pocs pagesos que queden. Només han volgut introduir l'espècie, ja que és un parc natural, però sembla com si la gent d'aquí no comptés per res.

Crec que està en la manera de com s'ha dut el projecte, es va tirar endavant sense comptar amb la gent.

e) i f)

Jo el programa de reintroducció no el continuaria mantenint, jo el pararia. Al començament portaven els xips, els regulaven via satel·lit, però clar tot això s'acaba, i clar després com els controls... i van criant i aquestes cries ja no les controla ningú.

g)

Bé, aquí es va informar a la gent, però aquí no es va aprovar, però el tenim al costat. L'ós és un animal que es mou i pot venir cap aquí.

R.3: Jesús Caravaca

d), e) i f)

Penso que la reintroducció ha estat un error, perquè pel que es veu compta més el medi ambient (que no dic que no sigui important) que el medi agrícola, a aquest l'estan desplaçant.

Crec que s'han de sospesar les coses, és a dir, que pesa més, l'ós o un ramader o persona?.

g)

Als pastors realment no se'ns ha informat, ha faltat molta informació. No hi ha hagut cap mena de procés de participació.

Polítics (Po)

Po.1: Agustí López

d)

La reintroducció es va produir perquè tres pobles de l'Haute Garonne, tocant a la Vall d'Aran, estaven en recessió i van anar a veure la ministra de

medi ambient; van demanar la reintroducció de l'ós i van aconseguir el programa Life.

Aleshores, Catalunya, Navarra i Aragó van pensar, si igualment tindrem l'ós aquí, signem el programa Life. Però pel govern de la Generalitat, crec que hagués estat millor dir: nosaltres no signem i si passa alguna cosa és una irresponsabilitat de França. [...].

Com a polític, [...], la pitjor manera de fer-ho era reintroduir-lo per decret en aquell moment. [...].

e)

En la primera reintroducció al 1996, jo era president del Consell Comarcal i alcalde de Sort [...]. No entrar al conveni significava que tindríem ós però no tindríem diners, o entràvem al conveni i aleshores aconseguíem diners d'Europa [...].

Aleshores la percepció que té el ramader de muntanya de ramaderia extensiva és que l'estratègia que té el govern de la Generalitat és eliminar-lo, això tan en època CIU, com en època tripartit. Ells es pensen que el cabirol, el cérvol, també els ha enviat el govern [...] i és una estratègia per convertir tot el Pallars i algunes altres comarques de muntanya en grans zoològics eliminant ramaders [...].

En aquella època Sort no era el municipi més afectat. Va mirar de no xocar contra el projecte ni recolzar-lo molt activament pel motiu de que els municipis que havien d'actuar eren els municipis [...] del Pirineu més axial del Pallars Sobirà i penso que reben el 80% de les visites dels óssos al Pirineu català, a part de l'Aran.

f)

Jo crec que es va portar malament, jo el tancaria i iniciaria un procediment molt lent per baix amb una planificació consensuada amb alcaldes i ramaders. [...].

[...] No hi ha repoblació fins que no hi hagi consens, però anem a gestionar per donar confiança a la gent de que la presència de l'ós genera economia, genera tradició, genera personalitat de país; treballem en aquest sentit.

Aquí o comences molt lentament i vas introduint a la gent jove. La qüestió pot ser senzilla, portar xips i tenir-los localitzats i dir, no aneu a tal zona perquè hi ha l'ós [...].

g)

La repoblació s'ha de pactar amb la població, amb els ajuntaments, amb els ramaders, amb els sectors de la neu, amb algú molt intel·ligent que es posi al davant, que sàpiga el recorregut que han de tenir aquests pactes i que les decisions les prenguin tots els col·lectius tot valorant el procés i els beneficis i els costos que té aquest procés.

[...] Crec que es van precipitar, i els ramaders i la gent dels pobles no es van sentir defensats, [...] es van sentir enganyats, no van ser consultats. [...]. En aquest sentit la Generalitat guanyava diners però perdia el consens del territori. I pels diners que eren no valia la pena.

Periodistes (P)

P.2: Eugeni Casanova

d)

Bé, la primera reintroducció es va fer a l'any '96. Hi ha una persona a la Vall d'Aran que és es Síndic, que era president d'una societat de caçadors, i ell tenia una mena de fòbia personal cap a l'ós, llavors des de la seva posició com a president del Conselh Generau va fer tot el possible per aixecar una guerra contra l'ós, i se'n va sortir, però hi ha molta gent a la Vall d'Aran que està a favor de l'ós, el que passa es que han aconseguit que als mitjans només hi surti la banda contraria [...].

Els caçadors a la Vall d'Aran cacen tot l'any, no volen zones protegides i volen actuar absolutament per lliure, i l'ós doncs comporta vigilància a la muntanya, i clar, això els caçadors no ho volen. Per tant hi ha una pressió per part dels caçadors, que són un col·lectiu molt gran a la Vall d'Aran, cap al Síndic actual.

e)

Els objectius són preservar els óssos al Pirineu, i clar si volíem conservar-ho, doncs s'havien de portar exemplars de fora.

Bé jo vaig assistir a la presentació del llibre "El Oso Pardo Cantábrico" aquí a Barcelona, i bé es va dir que la població d'óssos ja estava assegurada, i que ara ningú s'atreveix a matar un ós.

A tot arreu on s'ha volgut salvar l'ós s'ha salvat, aquí però fins l'últim exemplar l'han perseguit i l'han anat "a pelar"! per això s'ha extingit aquí al Pirineu.

f)

A veure s'estan portant óssos d'Eslovènia, suposo que si es vol fer una població viable, això s'ha de mantenir. Tot i que pot ser ja no se'n portaran més perquè amb la població actual hi ha una garantia de supervivència si no els maten, tot i que ara ja no es tant fàcil matar un ós, perquè hi ha judici, es molt difícil mantenir-ho en silenci, etcètera.

g)

No, es va fer molt malament, la Generalitat ho va fer fatal. Es van quedar descaradament els diners del programa LIFE per altres coses que no sabem [...]. De participació ciutadana zero, en la reintroducció del '96 però.

Pel que fa a la última reintroducció actual si que sembla que hi ha hagut més participació, ha sigut tot molt més tranquil. Jo d'això ja no n'estic tant informat [...].

Caçadors (C)

C.1: Joaquim

d)

No fa gaires anys d'això i sabem que va començar per la part Francesa, a part dels convenis que hi puguin haver entre els governs Andorrans i els Catalans.

e)

Surt un neguit, una idea ecologista de voler tenir aquesta biodiversitat, de tornar al territori un animal emblemàtic que havia ocupat la zona i que per diversos motius possiblement doncs va ser perseguit. Les espècies salvatges sempre competeixen amb les persones perquè estan en el mateix territori [...]. Sempre és un conflicte, [...] els interessos dels humans són uns, els dels animals són uns altres

f)

Realment parlant amb la gent del territori és difícil de mantenir, però suposo que hi poden haver acostaments, hi ha d'altres països que ho han aconseguit. És difícil perquè el nostre territori no és tan gran com els altres.

Un territori que ja està ocupat, tirar-lo enrere és complicat, a part que l'administració no sempre compleix amb el pla d'ajudes, i hi ha gent de tot, hi ha mala informació, [...] hi ha uns interessos a vegades molt llunyans del territori. Perquè la mesura pot haver sortit de Barcelona, de molt lluny, o del Ministerio de Medio Ambiente.

I per la gent que viu allà és un conflicte, perquè d'entrada porta privacions en tots els àmbits; [...] Hi ha un rebuig general de la gent del territori i dels caçadors de la zona també perquè no sé si manca informació o és que s'escolten molt a la part contrària.

Quan vaig consultar amb la zona de Lleida, amb els del territori, estan molt crispats perquè a vegades els programes aquests prometen unes ajudes que no arriben, unes indemnitzacions que no són [...].

No sé si era encertat, [...]. Catalunya és de les autonomies més poblades, amb més activitats a la muntanya i fa més temps que s'han extingit una sèrie d'espècies perquè s'ha fet molt ús del territori. Ara per ara, tirar endarrere tota una sèrie d'activitats i començar a eliminar els espais reduint-los, és difícil.

g)

Al no estar dins en el territori, ho desconec. Com que afecta a Catalunya i afecta a Andorra i això ens ve del cantó francès, coordinar tot això, ben bé no sabem com ha anat [...].

Conclusions:

Tècnics i especialistes:

- D'acord amb el procés de reintroducció, però no s'ha portat bé ni socialment ni tècnicament.
- Un dels objectius que s'ha complert ha estat el fet que la població s'ha reproduït (tot i que caldrien més exemplars), socialment no s'han acomplert els objectius i es difereix en si hi ha suficient espai per l'ós o no i els tècnics habitants en PNAP no creuen que es compleixin els objectius.
- No mantindrien el programa desplegat, però si es continués doncs s'hauria de gestionar de manera molt diferent.
- Insuficient el procés de participació ciutadana, quasi no se n'ha fet.

Activistes:

- Aquí, Catalunya, el procés de reintroducció no s'ha portat bé, a diferència de França. Molts problemes a nivell social.

- Si s'ha complert l'objectiu de la reintroducció el qual era que la població anés augmentant, però l'objectiu de la percepció social no s'ha complert.
- Es mantindria el programa, però amb una implicació més adient de l'administració i dialogant amb tots els col·lectius.
- Hi ha hagut una escassa participació social.

Administració:

- A favor de la reintroducció.
- Si que s'han acomplert els objectius biològicament i ecològicament, però socialment no, però es pot arribar a complir.
- Es mantindria el programa desplegat però incorporant bastants millores.
- Si que s'ha fet un cert procés de participació ciutadana però amb retard, a més el tema ha tingut un caire molt polític i mediàtic.

Ramaders:

- En desacord sobre el procés de reintroducció.
- No es continuaria amb el procés de reintroducció perquè ha estat com una imposició.
- El procés de participació ha estat molt escàs i el nivell d'informació també.

Polítics:

- No va ser el millor moment per dur a terme la reintroducció.
- No es mantindria el programa desplegat, es començaria de nou amb un consens amb tots els col·lectius.
- No hi va haver gaire procés de participació ciutadana i com a conseqüència sobretot els ramaders no es van sentir defensats.

Periodistes:

- A la Vall d'Aran hi ha molta oposició per part dels caçadors sobre la reintroducció.
- L'objectiu d'incrementar el nombre d'óssos si que s'ha aconseguit, i si es vol que la població sigui viable doncs s'ha de mantenir el programa.
- A la primera reintroducció no hi va haver gens de participació ciutadana, en aquesta segona s'ha millorat, però en fa falta més.

Caçadors:

- La reintroducció crea cert conflicte perquè hi ha una competència entre els óssos i els humans.
- L'administració no compleix amb el que prometen.
- Falta d'informació en general.

BLOC III: Percepció social

Preguntes:

- h) Com veu la percepció que tenen els diferents actors socials implicats sobre el tema?
- i) Quin impacte social ha generat aquesta reintroducció?
- j) Li sembla compatible la coexistència de l'ós amb l'activitat humana com

<p>en el cas de la Serralada Cantàbrica?</p> <p>k) Creus que seria interessant un grup de treball per tal d'incorporar tots els agents locals, en la millora de la relació de l'ós?</p>
Entrevistes:
Tècnics i especialistes (TE)
<p>TE.2: Jordi Sargatal</p> <p>h)</p> <p><i>[...] cada cop hi ha més consciència ambiental i més estima cap a l'ós. Encara però hi ha gent gran que té la imatge de l'ós com una fera i que s'ha de matar perquè és la història que els hi ha vingut d'anys enrere.</i></p> <p><i>A veure la visió que penso que té part de la gent és lògica, ja que no han estat ben informats, en d'altres la veig mal intencionada [...].</i></p> <p><i>Clar, radere de tot això, hi ha uns interessos. Pot ser també econòmics, perquè bé, allà on estarà l'ós doncs serà una zona protegida i per tant no es podrà construir. Penso que hi ha interessos urbanístics.</i></p> <p>i)</p> <p><i>Cada cop hi ha més consciència ambiental i més gent a favor que torni l'ós al Pirineu. Hi ha una població important d'humans, els que viuen en allà què pensen "ostres ara m'han de fotre l'ensurt", en part s'entén, ja que una cosa és dir vaig a pasturar tranquil i l'altre que et surti un gran ós. Ara bé, si vas a altres països i veus a Somiedo per exemple, els paisans d'allà diuen "ahh! Si el veus és fantàstic, i l'ós s'aparta i no et ve pas a atacar" [...].</i></p> <p><i>O sigui, el que a fet baixar la ramaderia de muntanya, no és pas l'ós ni el llop, és una cosa global que està enfonsant-se.</i></p> <p><i>També s'ha de tenir en compte que aquí a Espanya existia la "Ley de alimañas", i clar passar de premiar als caçadors per matar un ós, una àguila, o el que fos a prohibir-ho, doncs pot ser la gent encara no ho ha assimilat del tot. Ara per sort puja una generació com la vostra que ja és diferent.</i></p> <p>j)</p> <p><i>Si, però el que hi ha d'haver és una reconciliació, projectes de reconciliació, clar i llavors perquè sigui efectiu aquest procés i ha d'haver una comunicació, explicant a la gent que no solament ha de perdre sinó que ha de guanyar, i aquest és el truco.</i></p> <p>k)</p> <p><i>Si, si. Mireu la FOP té 26 persones treballant, són patrulles de gent del país. Jo recordo quan hi vaig anar que era complicat, però ara saben perfectament on estan els óssos.</i></p> <p>TE.3: Toni Batet</p> <p>h)</p> <p><i>En quan als caçadors hi ha de tot perquè quan aquí es fan batudes, en venen molts de fora. Els caçadors locals, que acostumen a ser també ramaders, moltes vegades ho veuen malament i la sensació que tenen és que no s'ha comptat amb ells. [...] a Barcelona hi ha una quantitat de gent que els hi sembla bé, o senzillament els hi és indiferent.</i></p>

Pels ramaders és un mal de cap perquè ha provocat baixes al bestiar domèstic, encara que se l'indemnitzi, no deixa de ser un mal de cap. Si fos molt més àgil el tema de les indemnitzacions [...].

De cara a la gent de la zona, si no es dediquen a la ramaderia els hi és bastant indiferent, una altra cosa, és la Vall d'Aran on hi ha un percentatge molt elevat de caçadors, on representen el 15 % de la població de la Vall [...]. Políticament sempre s'ha vist malament el tema de l'ós però sobretot perquè ha estat una cosa imposada [...].

i)

[...] L'ós no provoca cap mort i provoca molt pocs ferits a la Península Ibèrica amb un any. O cap o un o dos. Però cada any moren 20 persones per culpa de la cacera [...]. I no per això prohibim la cacera. Els gossos domèstics també cada any maten molts caps de bestiar i fins i tot persones.

j)

Totalment, la Generalitat també està prenent mesures

k)

Sí, i que abarqués altres temes, un grup de seguiment específic per a l'espècie, a part d'educació ambiental i dinamitzadors que involucrin a la gent del país.

TE.4: Salvador Filella

h)

Els polítics ho veuen com un posicionament estratègic i polític, és a dir, es posicionen a favor o en contra de la reintroducció. I els caçadors, hotelers, i població en general no volen a l'ós per que ho veuen com un obstacle per a ells, per al seu desenvolupament econòmic.

i)

Els ho tenen clar, tothom té dret a millorar social i econòmicament. Si l'ós està a la muntanya, les seves activitats es veuran limitades i per exemple no podran construir hotels on hi hagi óssos, etc. És per això que no volen aquesta reintroducció, com també que els imposin decisions preses des del món urbà. Ells no volen que es vegi els Pirineus com el jardí de Barcelona.

j)

Tal i com està actualment la situació en els Pirineus, no crec que sigui molt compatible. A la serralada cantàbrica la situació de la població humana no és igual que aquí. La Cantàbrica, està molt poc poblada, i la població d'óssos allà es troba molt allunyada dels nuclis de població. És molt diferent la situació dels Pirineus envers al Cantàbric.

k)

Si, tot aquest tipus de iniciatives estan molt bé. Però no sé fins a quin punt, s'extreu alguna cosa positiva o si s'extreu, si seria constructiva.

TE.5: Ecomuseu (són tres entrevistats)

TE.5.1: Jordi Abella TE.5.2: Ignasi TE.5.3: Cristina

h) i i)

TE.5.3: *De l'ós ni se'n parla.*

TE.5.1: *Es que és un tema mort.*

TE.5.2: *Si, ara que ha sortit a les notícies que l'ós s'ha despertat, que ja fa dies eh!, doncs sí, però, perquè ara hi ha una notícia, però no.*

[...]

TE.5.3: *Si el país funcionés mínimament bé, lo de l'ós hagués funcionat d'una manera o altra, o no s'hagués fet perquè no era viable.*

[...]

TE.5.2: *En algun municipi concret continua havent la polèmica, perquè en el seu moment van dir que era una animalada, i no volien diners perquè era una animalada, i com son els únics que ho van dir, poden continuar parlant, però tots els demés... A la zona de Les, l'alcalde si que va dir que estaven sonats, i a més a més, doncs bé, devien saber que serien els que acabarien rebent.*

TE.5.1: *No s'han fet campanyes, no tant d'explicar sinó per convèncer, però convèncer amb arguments, dir és molt bo ecològicament,... i lo que s'ha explicat, tampoc crec jo que s'ha fonamentat excessivament, i bé, en uns certs entorns si que es van fer jornades de l'ós, amb tècnics de medi ambient que deien que l'ós no era perillós,...*

[...]

TE.5.1: *És un tema que crec que s'ha treballat més amb la imatge que en el contingut.*

TE.5.3: *És un tema més d'aquells que s'ha de morir.*

[...]

TE.5.1: *I la queixa que hi ha amb el tema de l'ós és una queixa global de la situació del sector. Implica una mica, una crítica de tot el sistema que la focalitzés amb el tema de l'ós i també t'ha ajudat a mobilitzar el sector.*

j)

TE.5.3: *Jo penso que la coexistència és possible. O potser penso, és possible si només hi ha ramaders i óssos, si hi ha ramaders, óssos, quads, no sé que,... potser ja no.*

TE.5.1: *Amb un paquet de gestió correcte i ben pactat, sí. S'ha de saber gestionar el territori d'alguna manera, el territori està tant cap a costats molt diferents sense tenir plans de futur pensats, llavors, això implica aquests problemes de convivència.*

k)

TE.5.1: *Si generes un grup de treball, ha de ser un grup mixt, on integres gent del territori, gent amb pressupost d'acció i que no sigui simplement un cop més mediàticament un grup de treball per sortir contents, perquè farem quatre fotos, sortirem a la premsa i posarem pau en aquest tema [...]. Si l'aparició de l'ós ens ha de servir per millorar en infraestructures i millorar país, doncs benvingut sigui.*

TE.6: Guillermo Palomero

h)

En els Pirineus la percepció de la població local no es tan positiva com en la Serralada Cantàbrica, va canviant de manera positiva entre els caçadors, els empresaris de turisme de naturalesa, però la percepció és dolenta entre els criadors d'oví. En els mitjans de comunicació pirinencs es trasllada habitualment una imatge d'animal agressiu i problemàtic que s'allunya molt de la realitat.

i)

Ben valorada en els entorns urbans i amb opinions enfrontades en el medi rural pirinenc.

j)

No en tinc el menor dubte. Humans i óssos poden cohabitar en els Pirineus de la mateixa manera que ho fan els 130 óssos que viuen en la Serralada Cantàbrica.

k)

No sé si un grup de treball... com a mínim però, s'ha d'activar el diàleg i millorar-se la política informativa amb la gent de les zones osseres.

Activistes (A)

A.1: Frank Capdevila

h) & i)

Els caçadors tenen por que se'ls limiti la caça. Hi ha molta desinformació i es pot tenir una opinió negativa de l'espècie.

Els ramaders solen tenir una certa por perquè són els que surten realment perjudicats però ja hi ha compensacions. Encara que si es queixen més reben més compensacions (cosa normal).

j)

Si pot ser a la Serralada Cantàbrica perquè no aquí? A Abruzzo (Itàlia) en el Parc Nacional l'ós és un atractiu (i en tenen 50). Gràcies a això tenen moltes visites.

Als Trantins (als Alps) n'hi ha 30 i tot va bé igual que a Grècia.

Són models semblants que funcionen, llavors, apliquem-los aquí.

k)

És imprescindible però han de passar dues coses: que la Generalitat s'ho cregui i que el Govern de la Vall d'Aran no es deixi influir pels caçadors. Com més s'alluny de la realitat, més objectiu pot ser a l'hora de decidir.

A.2: Puri Canals

h)

Veig que hi ha actors socials que parlen molt i fan molt de soroll, però n'hi ha d'altres que segurament són els que menys els hi molesta i que no tenen massa a dir però que fins i tot podrien ser favorables però que per por a no enfrontar-se en aquests més bel·ligerants, callen. Llavors les úniques veus que sobresurten i fan veure com si parlessin en nom de tothom quan no és cert perquè són petits corpuscles també molt antidemocràtics i que estan acostumats a fer el que els hi ve de gust doncs aquests són els que sentim tot el dia remugar, però no representen més que petits percentatges i a més amb uns interessos molt personals {...}.

Respecte als caçadors s'ho haurien de fer mirar perquè la quantitat d'accidents a l'any que hi ha entre ells mateixos. I ningú se li ha acudit dir que han de deixar de caçar perquè es maten entre ells.

i)

Socialment, l'impacte que ha generat és de molt de debat crispat i això és una pena com a cosa que es veu més, però també està generant moltes reaccions favorables, molt més clarament expressades fora de les comarques on hi ha l'ós que in situ però per una qüestió de pressió social d'aquests grups més bel·ligerants.

També està generant noves oportunitats de negoci per la gent que viu allí que fins ara no hi eren perquè no hem d'oblidar que hi ha molta gent que està aficionada a veure natura i ha voler observar aquests animals, i estan disposats a pagar, ha estar-se allotjats a les zones més properes, a gastar, i això també és una oportunitat pels que viuen allí.

j)

És claríssimament compatible, ho ha estat sempre, el que no és compatible és amb les neures d'alguns individus. Però és que com a el funcionament normal el veig perfectament compatible, no té res d'incompatible {...}. Això és el que molta gent no s'atreveix a dir en veu alta, però és el veritable problema, no és l'ós el problema.

k)

Això no és una cosa molt local, té molts components locals però no un únic ja que és un territori molt ampli. Aleshores no crec que faci falta només un únic grup de treball, crec que fa falta com una mena de xarxa en el que òbviament i poden haver grups de treball a nivell local però és una cosa com més sofisticada en el sentit de que és més complexa, i és un territori més gran. Aleshores si que seria interessant promoure però més potser a nivell local i tenir una mecanisme que permetés a tots els diferents agents anar comunicant-se entre sí.

Alguna cosa a nivell més global que després et permetés anar baixant a nivell local.

A.3: Jordi Canut

h)

Els caçadors per exemple hi ha de tot, és que clar, generalitzar els col·lectius és difícil [...].

Amb quan als ramaders, jo entenc que hi hagi algú que visqui de les ovelles, que tingui les ovelles soltes en règim extensiu i que tingui que preocupar-se de que l'ós no les mati quan abans no tenia aquest problema. Això ho entenc i s'ha d'entendre [...].

Els turistes no han de tenir cap por de l'ós.

i)

L'impacte social ha sigut relatiu, sobretot promogut pel món polític de tots els partits, no exactament dels que hi ha ara. Alhora de la veritat tots els partits aquí dalt han estat en contra de la reintroducció. Perquè aquí s'han queixat més i han cridat més la gent que ha estat en contra que no pas la que ha estat a favor [...].

La premsa local és terrible, el Segre, la màñana, ha estat contaminant informació d'una manera total i absoluta, han anat a buscar allò que no és. A buscar la notícia de dir, un atac. Volien l'acció reacció, la paraula rèplica i és el que els hi va a aquesta premsa local. Des de Lo Pi negre hem mirat d'enviar cartes per mirar d'aturar això i moltes no han sortit ni al Segre ni a la Màñana, [...].

j)

Totalment, s'ha demostrat a la Serralada Cantàbrica, i a tot arreu menys aquí.

k)

(Lligat amb la pregunta l).

Administració (Ad)

Ad.1: Santiago Palazón

h)

Els actors polítics, que estan en contra, i els que parlen sobre que l'ós l'han ficat els de fora, però no tots també no són tots. També hi ha els ramaders, els hostalers o membres del sector turístic, que també estan en contra ja que diuen que l'ós pot ser perjudicial pel turisme ja que el turista pot tenir por a l'ós [...].

Els caçadors no estaven en contra de l'ós, només volien que no hi hagués restriccions en la caça. Però l'error ha vingut amb l'incident amb l'ossa Hvala, ja que havien de tenir una mica més de cura saben que hi havia a prop l'ossa. Igualment aquest incident va ser un cúmul de circumstàncies amb mala sort, primer pel propi caçador i segon per la percepció social de l'ós que ha empitjorat.

i)

Clarament quan fem alguna enquesta urbana, és a dir, els territoris fora del Pirineu, surt majoritàriament a favor de l'ós, de la seva reintroducció (80%), però quan es fa l'enquesta a la Vall d'Arán o als Pallars hi hauria un empat tècnic, entre un (50%-40..%), encara que depèn de la comarca.

Hi ha gent a favor , en contra, o hi ha gent que pensa que l'ós no és un problema que s'hagi de tractar com a real.

També s'ha de dir que majoritàriament surten als mitjans de comunicació les opinions negatives al ós. Perquè quan parles amb la gent de Pirineu molts d'ells estan a favor. Lo més palpable és que hi ha molts diversitat d'opinió al Pirineu. Com també la diversitat d'interessos en la pròpia societat.

j)

Sí, encara que tot això serà amb el temps, allà mateix també va tenir un període d'adaptació, és a dir, que al principi la societat d'allà tampoc volia l'ós després poc a poc s'ha convertit en lo que és avui dia.

k)

No això administrativament no és viable, no podem crear un institució supra-estatal per aquest tema perquè aquí entraria en un conflicte diversos interessos i problemes administratius. Igual que a l'hora normativa també existrien problemes.

Ad. 2: Jordi Ruiz

h)

[...] la gent de Lleida capital i Barcelona estava a favor de l'ós, la gent de la Vall d'Aran i del Pallars Sobirà, estaven tant a favor com en contra, i en canvi els que tenien molta tendència a esta en contra eren els caçadors i ramaders.

Però clar en aquestes comarques cada vegada hi ha més sector terciari i cada vegada hi ha més gent que és més jove... i clar, aquesta comarca de l'any 1996 a ara l'actitud s'ha transformat, els diaris, però segueixen igual, però els periodistes comencen a veure que el perfil del seu lector està canviant.

És a dir, ara els periodistes han tingut més cura alhora d'escriure les notícies, no com al 1996 que degeneraven la notícia, la canviaven.

i)

Com a impacte social, comparant l'any 1996 amb el 2008, és a dir, el suport ciutadà que ha tingut l'óssa Hvala a tots els mitjans de comunicació ha dut a que molts polítics no es posicionessin en contra de l'ós. Tot el canvi d'opinió ciutadà ha modelat tots els estaments polítics, doncs, la bona notícia és aquesta, que hi ha una percepció social molt superior a la que hi havia fa 10 o 11 anys enrere.

j)

Sí. [...] hem passat d'aquests 15-20 caps de bestiar per ós i any (tot i que s'ha incrementat el nombre d'óssos molt a Catalunya) a 1 cap de bestiar per ós i any [...].

Els ramaders estan molt més contents ara.

k)

Sí, sí. Crec que no hi és, i fora bo que existís, que hi hagués un lloc o un grup de treball perquè la gent expressés les seves inquietuds, s'informessin, etcètera.

Ramaders (R)

R.1: Josep Órteu

h)

[...] en general els caçadors no el poden veure. Estan molt en contra diuen que no els feia falta, ells només van a la seva i tampoc es tracta d'això [...].

Allà a la Vall d'Aran, els ramaders estan més espantats potser és perquè han tingut més atacs que aquí [...].

i)

Jo no he anat a cap manifestació, però molta gent hi ha anat i hi estan en contra. A la vall d'Àneu i aquí al Pallars Sobirà també estan en contra de l'ós. L'any passat va haver-hi algun conflicte [...] perquè va matar una ovella amb un pagès i no el volien indemnitzar.

j) i k)

{...} allà està molt potenciat turísticament, i està molt controlat, Crec que aquí al Pirineu també podria arribar a ser compatible. Tot i això, aquí el pagès està en vies d'extinció com l'ós. {...} Jo i més ramaders, no podem viure només d'això, tothom ha de fer una altra cosa. Jo faig també agroturisme {...} Viure només de la ramaderia, no dóna.

R.2: Jordi Roset

h)

La gent, el que es agricultura i ramaderia, no el volen, i clar el que són els altres, doncs no els hi afecta. Pel que fa a hosteleria i turisme, tenen els seus negocis i no els hi afecta, ara bé, el qui viu dels animals doncs si.

i)

Quan hi ha atacs al poble doncs si que se sent parlar de l'ós, però així com així no se'n parla de l'ós, al començament però si que se'n parlava.

j)

No... però és al que tornem... han introduït óssos, i les osses van criant i no se sap qui els controla, no se sap si avui estan aquí i demà allà. No porten un xip per controlar-los. Llavors doncs és molt difícil. Ara ja estan introduïts i no es pot tirar cap a enrere.

Si s'hagués entrat d'una altra manera l'ós de cara a la gent, doncs pot ser si que es podria conviure tots junts. Nosaltres som titulars de la muntanya, hem viscut tota la vida aquí... i això és un fet que ens han implantat a la força, i la gent en certa manera estan rebotats.

k)

Si... però per exemple si volguessin controlar l'ós com els hi poses el xip? els has d'agafar, adormir-los, els has de localitzar, i si no saps la localització no pots...

El problema es que a la muntanya no hi ha pastors, per exemple jo hi vaig cada quinze dies, i si avui i vaig i està tot bé però l'endemà hi ha un atac, al cap de quinze dies que hi tornés doncs l'animal estaria menjat pels voltors,

etcètera, i per tant, com demostro jo que aquell animal ha estat atacat per un ós.

R.3: Jesús Caravaca

h) i i)

Realment es parla d'óssos però no de la ramaderia, no pot ser un en detriment de l'altre.

Si l'ós està a prop es preocupant, i si està lluny també. Socialment la percepció dels actors socials es contraria, i políticament no fan res.

És una situació absurda, no hi ha equilibri.

j)

Bé, compatible, pot ser si. Penso que hi pot haver una coexistència si la població d'óssos estant tancats controlats, perquè clar proliferen molt, així com els cabirols i després els danys no te'ls paguen com hauria de ser.

La coexistència hi hauria de ser, però llavors les indemnitzacions haurien de ser diferents a les actuals.

Estic d'acord en que hi hagi coexistència, convivència, etcètera, però no fer de tot això un circ.

k)

Pot ser si perquè crec que falta que hi hagi una interacció entre la ramaderia i el medi natural.

Polítics (Po)

Po.1: Agustí López

h)

Els pobles petits de muntanya on hi ha una cultura ramadera forta, estan anti ós. {...} Ara bé, si agafes Sort, Pobla de Segur, Esterrí d'Àneu i tens un sector jove que no està lligat a la ramaderia, {...} Els sectors joves desvinculats del sectors primaris del Pallars, {...} et dirien que volen l'ós.

El sector turístic, depèn, els d'esports d'aventura et dirien que sí. En canvi, els hotels que viuen del senderisme, tindrien la por que algun client es trobés l'ós a mitja muntanya; {...}

i)

La primera manifestació del segle XX a Sort és la manifestació contra l'ós a l'any 1996, {...}, s'hi van reunir tots els pagesos de la comarca i alguns polítics. Durant el franquisme no hi havien hagut manifestacions.

j)

Crec que al Cantàbric els óssos estan més separats dels pobles que no pas al Pirineu, estan més aïllats i per tant és més difícil, no podem copiar exactament del model de la serralada Cantàbrica. Jo crec que sí, però el que has de generar és un amor per l'ós, un interès per l'ós en base a una economia turística, al patrimoni natural, {...}.

Els nens i joves del Pallars Sobirà no integren en el seu patrimoni ni en

els seus signes d'identitat la presència de l'ós. {...} Una comarca amb el 82% dels territoris protegits, i cap símbol de la comarca és un element faunístic, algo s'ha fet malament aquí.

Ara seria el moment de consolidar i no fer més creixement urbanístic en pobles petits, centrar el creixement en les petites capitals de la Vall. Aprofitar el moment de la crisi, i buscar riquesa de llarg recorregut com el patrimoni natural {...}.

k)

Si tu agafes la ramaderia extensiva {...} del Pirineu de ponent, potser queden 200 explotacions amb cara i ulls. {...} El país s'ha de creure aquest projecte i hi ha d'haver un polític fort, amb autoritat que sàpiga el que fa i que conegui el tema i {...} no li costaria res aconseguir diners suficients, per defensar, {...} tot el que la gestió de l'ós comportés. Quan s'estan gastant milionades per exemple amb línies de metro, amb el tema de l'ós no es necessiten xifres tan altes. Si hi ha el convenciment a Catalunya que hem de tenir l'ós, aleshores els diners sortiran. Si la voluntat política es basa en el sacrifici dels Pallaresos i dels pirinencs no funcionarà.

Periodistes (P)

P.2: Eugeni Casanova

h) i i)

Es veritat que hi ha una forta oposició a l'ós, però tanta oposició com hi ha, hi ha gent a favor. La cosa està bastant equilibrada, el que passa es que hi ha hagut unes personalitats amb molt de poder al Pirineu, que s'han dedicat a potenciar només una part d'aquestes opinions, l'opinió contrària a l'ós [...]. La gent de muntanya que ha conegut l'ós ningú, ningú, era contrària a l'ós.

j)

[...] n'hi ha molta de muntanya, i els que n'entenen diuen que hi ha territori de sobres per que hi pugui viure l'ós i els humans.

Penso que si, perquè els animals, en aquest cas l'ós, doncs ja hi eren, i el que s'ha de fer doncs és que hi hagi una convivència, els animals tenen el seu lloc i nosaltres el nostre.

k)

Si, si. Això hagués estat ideal des del principi. No s'ha fet, es van embutxacar els diners i no es van destinar a allò que s'havien de destinar.

Caçadors (C)

C.1: Joaquim

h)

Els interessos són diferents, per una banda els polítics els hi diuen que rebran diners, després tens els grups de protecció, després tens la gent del territori que sap que els diners i les indemnitzacions no arriben.

Hi ha muntanyes senceres que tenen amo i això per gestionar-ho és complicat [...].

Els caçadors de la zona de l'Aran es posen una mica al costat dels

pescadors, dels boletaires, de la gent del territori i fan tots com una pinya, i no en voldran sentir a parlar de l'ós. A la Vall d'Aran els caçadors estan constituïts una mica a banda del que és la Federació Catalana de Caça. Fent la gestió per parlar amb ells doncs es van desconnectar. Allà no en volen sentir a parlar del tema.

Entenc que hi hagi gent que no vulgui donar la opinió perquè és un tema molt complex, i a més hi ha males informacions, per la banda d'uns que ho volen protegir i per la banda dels altres, hi ha com un foc creuat.

i)

L'impacte és aquest, hi ha una confusió, una divisió. Això també ho podria portar el llop però en aquest cas seria pitjor, perquè l'ós no es desplaça gaire, els cànids tenen un territori de campetx i de cacera bestial [...].

El problema també és que és un carnívor, [...] estem parlant d'un animal amb molts quilos que a més és depredador. Els que tenen abelles pateixen pels ruscs, els pescadors per les truites, els que tenen cavalls també pateixen. El problema hi és perquè els óssos necessiten molt de territori.

j)

Caldria veure la Serralada Cantàbrica quantes hectàrees té, quina influència hi tenia l'home perquè potser estem parlant de quatre ramaders i ja està. Però clar, Catalunya és més petit, l'àrea és més reduïda, i aleshores possiblement el territori aquí fa més temps que està ocupat o que si fan més activitats. Això s'hauria de sospesar.

Em sembla que a Cantàbria no es van arribar a reintroduir. A Catalunya també hi ha un tràfic de competències i influències perquè són tres governs, Català, Andorrà i Francès.

k)

Mirar els models que funcionen, Amèrica no és extrapolable, a Europa tampoc, possiblement algun reducte sí. Però clar si a Europa s'estan caçant aquests animals perquè hi ha uns màxims, perquè està en el territori i està ben avingut. Ara, posar un animal en un lloc on fa tants anys que es va perdre és una mica mirar al cel. Costa treure la gent de casa seva, i a més amb decisions que venen des de lluny. I la gent pensa, i quines compensacions em donarà l'ós [...].

Conclusions

Tècnics i especialistes:

- Encara hi ha una visió negativa per part dels caçadors, però va canviant.
- Els ramaders estan descontents amb l'administració, no tant per l'ós.
- La població en general no en parla de l'ós.
- Els polítics es posicionen a favor de l'ós segons els seus interessos.
- L'actitud social és negativa en el sentit de que ha estat més aviat una imposició. En la població urbana la visió és més positiva que en la rural.
- Si que hi pot haver una coexistència, però s'ha de tenir en compte que la població dels Pirineus no és la mateixa que la Cantàbrica.
- Totalment d'acord en establir un grup de treball i iniciatives d'aquest tipus.

Activistes:

- Els caçadors tenen por de que se'ls limiti la caça.
- Els ramaders creuen que tindran més atacs i no seran compensats.
- En general la majoria de la població no parla del tema de l'ós, però hi ha una minoria que es fa sentir molt i que s'oposa al tema.
- La coexistència de l'ós amb els humans és totalment compatible.
- Si que caldria establir un grup de treball i si més no connexions entre tots els col·lectius socials.

Administració:

- Els ramaders si que s'oposen més a la presència d'óssos, els caçadors el que volen es que no hi hagi restriccions de caça.
- En general els grups socials del Pirineu estan tant a favor com en contra, en canvi, a la resta de Catalunya s'està més aviat a favor
- Els mitjans de comunicació però acostumen a publicar notícies no gaire favorables cap a l'ós bru.
- Si que és possible la coexistència.
- Si el grup de treball fos a nivell local, és viable, si té caràcter supra-estatal no.

Ramaders:

- Els caçadors estan molt en contra de la presència de l'ós.
- Els ramaders de la Vall d'Aran es posicionen més en contra perquè han tingut més atacs.
- Normalment es parla del tema quan es produeixen atacs, la població en general tendeix a posicionar-se en contra.
- Si que seria possible la coexistència, si no hagués estat una imposició, si només es dediquessin a la vida de pastors i si els óssos estiguessin controlats.
- Veuen dificultat alhora de controlar la població d'óssos i satisfer les necessitats ramaderes.

Polítics:

- La població jove tendeix a ser favorable cap a la presència de l'ós.
- Es possible la coexistència de l'ós però amb una consolidació prèvia.
- Hi ha d'haver polítics seriosos que n'entenguin del tema.

Periodistes:

- Hi ha tanta gent a favor com en contra, situació equilibrada.
- Si és possible la convivència entre l'ós i els humans.
- Des del principi s'haurien d'haver creat grups de treball o similar.

Caçadors:

- Certa oposició a la presència de l'ós, més notable en la Vall d'Aran.
- Els interessos dels diversos col·lectius són molt diferents, per això aquestes contraposicions.
- Confusió en general amb tot el tema de l'ós.
- Per saber si hi pot haver coexistència caldria estudiar el territori català i les competències que té.
- No es poden extrapolar models establerts en un lloc a un altre.

BLOC IV: Futur de l'ós	
Preguntes:	
<p>l) Creus que la presència de l'ós pot actuar com a element d'atracció turística?</p> <p>m) Com veu el futur de l'ós al Pirineu? A curt termini? A llarg termini?</p> <p>n) Faries alguna proposta de millora en relació a la gestió o en relació a l'educació ambiental?</p>	
Entrevistes:	
Tècnics i especialistes (TE)	
TE.2: Jordi Sargatal	
<p>l)</p> <p><i>Si, a més si per exemple a Cantàbria es pot fer, doncs perquè aquí no? El que passa que pot ser des de la Generalitat no s'han engegat gaires programes, i realment és una llàstima, jo m'he queixat sempre. Però no estan gaire al cas, quan hi va haver el "follon" van anar allà i tal, però es baixen el pantalons de seguida. Han d'anar convençuts.</i></p> <p><i>Si utilitzes l'ós com a Abruzzo i Somiedo per pujar l'economia també puja la ramaderia i clar que siguin una mica llestos i pensin, que gràcies a l'ós això pot anar bé i per tant doncs que si, que s'introdueixin óssos. Diferent seria si el fet de tenir óssos suposés que cada any maten a les tres pubilles del poble, però diguem que això no passa.</i></p> <p><i>Per tant és una manera de reconstruir l'ecosistema i clar el que si que hem de fer és buscar solucions.</i></p>	
<p>m)</p> <p><i>{...} sempre dic, que tinc una nova versió: que un ós, d'aquests que hi ha a la Molina per exemple, baixi i vegi el mar i digui ostres, vaig allà a veure què trobo... i estigui a la punt del Cap de Creus i allà contacti la seva mirada amb una foca (que també la estem treballant) i jo mirant-ho ja em podré morir tranquil... aquest és el meu somni.</i></p> <p><i>{...} és a dir, voldria dir que si l'ós va fins al Cap de Creus, doncs vol dir que els humans som capaços de conviure amb l'ós i la foca.</i></p> <p><i>I totalment, veig el futur de l'ós, doncs, viable, deixant anar 809 exemplars més però.</i></p>	
<p>n)</p> <p><i>{...} fer molt bona comunicació en els adults, anar cas per cas i fer una mediació, dient-li que perquè està contra l'ós, com ho podem resoldre? etc. I una part intensiva a tots els joves i infants perquè quan siguin grans tinguin a l'ós com una altra història, això per un cantó.</i></p> <p><i>Fer una política molt eficient d'ajuda, és a dir, si tens danys te'ls paguem, però a més a més, t'ajudem a no tenir danys, com posar góssos, filat elèctric... que se sentin arropats, i que cobrin l'endemà, evidentment, això és importantíssim, i mentrestant anar preparant les bases, però clar tot això costa, hi hauria d'haver alguna persona que anés fent d'aquests píxels vermells fent-los verds.</i></p> <p><i>S'han de fer coses tant senzilles com, per exemple, quan la gent està fent</i></p>	

cua en qualsevol lloc, doncs penjar pòsters, fotografies... perquè fer tríptics també està bé però quan arribes a casa doncs ja no saps on para. En canvi pòsters i cartells doncs els veuran a cada carrer, a cada ajuntament. També fer programes de televisió.

Estaria bé també fer una guia verda de municipis {...}.

TE.3: Toni Batet

l)

Si però el que passa que per aquí, una minoria. La gent de l'estranger que vulgui venir a veure óssos {...}, se'n anirà a Cantàbria, se'n anirà a Astúries, per tant és un dinamitzador molt relatiu. Si hi hagués una població més gran i més coneguda {...} aleshores sí.

m)

A curt termini bé, a llarg termini si no s'alliberen més óssos malament degut als problemes de consanguinitat {...}. El Pirineu podria acollir una població amb uns 200-300 óssos tranquil·lament ja que si amb extensió és més gran que la Serralada Cantàbrica que en té uns 130 aproximadament.

n)

Educació ambiental se'n fa però desconec el tema, no sé si es fa bé o es fa malament, o si es fa a tot arreu on s'hauria de fer. S'ha fet a la Vall d'Aran però ara s'ha tallat perquè no hi han excessives bones relacions amb aquest tema, però que segurament donaria per treballar molt més.

Com a altres propostes, crec que es guanyaria molt si la Generalitat fos més eficient, molt més àgil a l'hora de pagar els danys, a l'hora d'estar pels ramaders, {...}

Ara que es vol fer és agafar ramaders d'aquí i portar-los cap a Astúries perquè vegin com funciona tot el tema de l'ós. {...}

Amb quan al Parc Natural de l'Alt Pirineu fa molt amb els mitjans que té. {...}, faria moltes més coses, però hi ha un tema de pressupost {...} Si depengués d'ells farien moltes més coses.

TE.4: Salvador Filella

l)

No, el turisme que vol el Pirineu és massificat. I no contemplen un turisme de l'ós ja que aquest no seria tant potent com el que estan desenvolupant. Amb les pistes d'esquí, i turisme rural. Però no el veuran mai com a una opció econòmica important.

m)

Doncs, això ha de ser una evolució de la perspectiva de l'ós humana. I això ningú ho vol. La societat del Pirineu ho veu com una cosa externa a ells. Però que hi és dins del territori. I també ho veuen com un impediment envers a la seva evolució econòmica imposada des de la administració de Barcelona. Perquè l'ós sigui acceptat per la gent haurem de canviar el xip de tota la humanitat.

n)

L'única proposta de millora seria intentar canviar el chip de tota la societat, de la humanitat en sí. Un canvi substancial entre la relació i percepció de l'home amb la natura. I això és molt difícil.

TE.5: Ecomuseu (són tres entrevistats)

TE.5.1: Jordi Abella TE.5.2: Ignasi TE.5.3: Cristina

l)

E.5.1: S'ha de plantejar molt bé, el què no pots dir és que perquè hi ha els óssos voltants per aquí dalt és un territori ós. Pot haver-hi algú que fa unes marques, pots utilitzar-lo com a icona, però si no tens un producte pensat, dissenyat i recolzat, què faràs? Dir que tens óssos per aquí? No és com Astúries que saps que tens possibilitat de veure'ls. Aquí no té la potència de producte turístic ben desenvolupat. No pots dir, només per tenir una etiqueta de qualitat mediambiental en un lloc ja vindrà la gent.

m)

TE.5.1: Si no milloren aquests aspectes de gestió serà caòtic...

TE.5.3: Si deixa de ser notícia, ni se'n parlarà.

n)

TE.5.1: Pot ser primer diria arreglar una mica més els sectors concrets implicats en aquest tema [...].

TE.5.3: Realment si no arregles bé el país, tenir óssos és un luxe. S'han de canviar altres coses de base, s'hauria de canviar el món de cap a cap.

TE.5.1: [...]

Parlar-ho amb col·lectius concrets seria una de les propostes, que tinguessin un cert interès amb això, però clar algú ho ha de finançar, de dissenyar, etcètera.

TE.5.3: Implicar pastors, amb un sou, seguretat social i que ells fossin els guardes [...], bé això és una idea, i si fos possible que estiguessin a la muntanya cada dia clar, perquè ara com ara no hi poden estar ja que necessiten un altre treball per poder viure. S'han de sentir part implicada i respectada en això.

TE.6: Guillermo Palomero

l)

Sense cap dubte. La presència d'óssos significa que hi ha un medi natural ric i divers, i això resulta molt atractiu per la cada vegada més població urbana. No s'ha de considerar a l'ós només com una espècie emblemàtica amenaçada d'extinció, també ha de ser vist com un element dinamitzador de les àrees rurals capaç de promocionar activitats turístiques sostenibles i d'afavorir la venda de productes artesanals i locals.

m) *Des de la “Fundación Oso Pardo” estem col·laborant i treballant per a que l'ós tingui futur en els Pirineus, veiem el futur de l'ós amb moltes possibilitats.*

n) *Encara hi ha molta feina per fer en els Pirineus en les dues matèries i per això el llistat de propostes seria llarg.*

Activistes (A)

A.1: Frank Capdevila

l) *L'ós és un atractiu turístic a tot el món menys al Pirineu Català, i aquí no ho serà fins que alguns sectors no canviïn d'actitud i deixin de dir que és perillós.*

m) *Dependrà molt de la voluntat real de les administracions. El dia que els que estan a favor puguin dir-ho serà clau. Que gestionin l'espècie i arribin a acords amb caçadors i ramaders.*

n) *Primer, el diàleg: Les administracions han de dialogar amb totes les parts per solucionar el tema.*

Segon, les patrulles de l'ós (Asturies). Els guardes que s'ocupen del seguiment de l'ós i s'ocupen d'evitar el furtivisme. A més dona feina, la gent s'implica i conserva l'espècie. La Fundación Oso Pardo té 25 guardes.

Tercer, a Asturies, “La casa del oso” serveix per atraure turisme. Si això es pot fer aquí, la gent veurà que és bo.

A.2: Puri Canals

l) *Claríssimament, un sí rotund, per exemple la quantitat de gent que viatja al Canadà per veure óssos. Clar que l'emoció de veure óssos al Pirineu o al Canadà no és comparable perquè aquí ni a menys.*

m) *A curt termini, el futur de l'ós requereix encara d'un cert suport de cara al programa tècnic de seguiment i tot això, però a llarg termini segur que funcionarà sempre i quan en paral·lel fem la feina que hem de fer amb la societat. És molt més fàcil que s'adaptin els óssos als ecosistemes del Pirineu, que no pas que la gent canviï la mentalitat. Per tant, aquí s'hi ha de posar energia, tanta com en els aspectes tècnics {...}.*

n) *En relació a la gestió fa falta fer una gestió molt més integrada del territori per a fer compatibles totes les activitats que s'hi desenvolupen, això inclouria la caça i la ramaderia. Fa falta millorar una mica aquesta visió integrada de tots els components.*

D'altra banda, el seguiment és bo però tot és millorable, [...].

Crec que l'educació i la sensibilització i la comunicació són nivells diferents que han d'anar dirigits a tots els sectors i a tots els nivells de la societat. I aquí si que això no es fa si s'hi posen diners i no es contracten professionals {...}.

A.3: Jordi Canut

l)

Si ben muntat, si i tant. Jo hi crec molt amb el turisme [...]. Es poden fer observacions de moltes maneres, és a dir, no cal fer observacions directes. Es poden fer rutes explicant l'hàbitat, o veure un rastre, o un excrement. La gent que té un mínim de sensibilitat, només amb que vegi un rastre ja en pot tenir prou [...].

m)

Jo espero que la cosa es vagi normalitzant, és a dir, que l'administració miri d'intentar corregir el que s'ha fet malament, que són moltes coses. Si es corregeix el que s'ha fet malament no tindria perquè haver-hi cap problema, [...].

n)

[...] El tema de la premsa és un tema difícil, però el tema de fer reunions directes amb els ramaders, si cal amb els caçadors de la Vall d'Aran també, amb els polítics de la zona i tal, i dir a veure, quin és el problema real, digueu-me quin és el problema.

[...] doncs dotar a nivell pressupostari i financer, de mitjans, per tal que no hi hagin atacs a ovelles, i això es pot fer, és qüestió de diners i de prioritats [...].

Des de Lo pi negre hem fet aquesta campanya d'educació ambiental del Parc Natural que també hi està posat l'ós. Una campanya que s'ha fet de fauna i hàbitats, i això s'ha fet ara fa poc.

[...] Amb la de diners que s'estan gastant per segons quines coses, crec que seria un percentatge mínim de financiació que podrien destinar amb això. I si el que reivindiquen com a crítica no és adient, no volem óssos perquè no volem que ningú ens digui on hem d'anar a caçar, doncs ho sento molt, però tindreu óssos.

Però primer que s'ho creguin els propis polítics [...].

Administració

Ad.1: Santiago Palazón

l)

En el cantàbric ha costat moltíssim, si que avui dia es una realitat però el principi el propi ós anava en declivi, ja que hi havia diversos factors que ho impediien com per exemple els furtius. Ara el veuen allà com un patrimoni natural, com un atractiu turístic, i ara la societat cantàbrica vol l'ós [...].

Aquí a Catalunya només 3 pobles han començat a fer això, però perquè estan a prop de França on si s'està fent aquest tipus de turisme [...] l'ós pot ser un atractiu més, però no el motor del Pirineu si no com una peça més. Hauria de començar a fer-se un turisme basat en la presència de l'ós com a peça

més. Com per exemple, fer itineraris de l'ós, a fer productes amb ramats que convisquin amb l'ós, etcètera, [...].

m)

Sí, veig futur a l'ós, encara que pot passar es que hi hagi gent que es dediqui a matar als óssos que n'hi ha o que hi posin verí. Però això, es complicat i també és un delictes i això no ho consentirem.

L'únic que pot passar és que la població vagi a més, encara que això pot ser molt lent, ja que es reproduïxen de manera lenta, també moren accidentalment, etcètera, i també pot haver-hi més alliberaments. Però en principi tot això es una cosa de molts anys, tan socialment com biològicament.

n)

[...] hem fet diverses campanyes en els col·legis, amb els caçadors, amb els ramaders, amb la gent del propi Pirineu, etc. Un d'ells per exemple es portar un grup de persones que representen el món del turisme, de la caça, la ramaderia i d'altres a veure com es porta aquest tema de l'ós a la zona Cantàbrica, per tal de poder mostrar els la convivència de l'ós amb la societat d'allà.

Ad. 2: Jordi Ruiz

l)

I tant, ho fa a molts llocs, per què aquí no. El problema, com he dit, és econòmic, vull dir, la Vall d'Aran i el Pallars son les dues comarques amb renda per càpita més elevada de Catalunya, [...] el que passa que a la Vall d'Aran en si, els caçadors, els costums, etcètera, està molt arrelat.

m)

Total, pensa que en aquest moment ja estan sobre una trentena d'óssos, que és molt més del que tenia el nucli oriental Cantàbric.

L'ós ha tingut una mà de premsa i política que no es mereixia.

n)

[...] Costa molt perquè [...] no hi ha res més inoperant que intentar solucionar una espècie polititzada.

[...] explicar millor a la gent què és això de l'ós, explicar veritablement els accidents que hi ha de caça, de cotxe, d'atacs per gos a persones i a ramat... intentar-ho explicar millor, posar més temps i més esforç, perquè realment els mitjans ens pinten una cosa que no és.

Falta molta comunicació i informació, però es que clar costa molt entrar a la gent, jo crec que d'aquí 10 anys s'haurà tornat a fer un canvi com el que s'ha produït ara, això és una qüestió de carrera de fons.

Ramaders

R.1: Josep Órteu

l)

Jo em dedico al turisme rural també hi parlo amb els clients i per l'ós de moment no n'he trobat cap d'interessat. Tinc fulletons a casa, els hi dono la informació que ha fet el Parc Natural però no els veig massa interessats.

m)

Crec que han de passar uns 20 anys perquè hi hagi una altra generació perquè hi ha gent que no ho acceptarà mai. [...] Si l'administració dóna prou ajudes per controlar els animals, crec que no hi ha d'haver cap problema [...]

L'any passat vam rebre la primera ajuda per controlar el ramat, una petita ajuda de 600€ a l'any. Quan la persona que els vigila en costa 4000 € l'any. A la Vall d'Aran és diferent, he parlat amb pagesos d'allà i el Consell d'Aran els hi paga el pastor per vigilar el ramat a la muntanya i ja està.

n)

Els afectats que viuen dels ramats, els hi pagaria un pastor i faria una prova pilot de 2-3 anys per saber com conviuen amb el pastor [...].

[...] El 90% dels monts són comunals, és a dir, dels veïns, no són pas dels ajuntaments. Les pastures i tot són nostres. Això és com el cabirol o l'isard, amb quan als pagesos, no n'hi ha cap que se'n beneficiï.

[...] La burocràcia de l'Ajuntament està mal feta.

S'han introduït moltes coses que no s'han consultat tampoc, per exemple el cabirol mateix. La daina, el cérvol, aquest últim ara està entrant molt fort també. Personalment penso que si l'ós està ben explicat no ha de portar problemes.

R.2: Jordi Roset

l)

Jo no crec que sigui possible. Ja ho sabem ara que hi és, però és molt difícil de veure. No se si el turisme vindrà, perquè si hi ha els animals solts i són perillosos, no se si vindrà el turisme...

m)

La població creixerà... perquè clar no hi ha control.

n)

Una de les propostes era fer un tancat de certes hectàrees de terreny, com si fos una reserva, i que estigués allí, que no marxés per tot el Pirineu i així controlar-lo.

Crec que si s'hagués planificat d'una altra manera hagués estat diferent, no pots imposar les coses ni obligar, per aquest motiu la gent també ha estat contrària, perquè clar, és una imposició de cara a les persones que viuen aquí.

Encara que posis molts cartells dient que has de fer davant d'un ós la gent no en fa cas, per exemple, hi ha cartells la Parc Natural que et diuen que deixis les deixalles on toqui i la gent les deixa en el primer lloc que troben...

R.3: Jesús Caravaca

l)

No se si la gent vindria a fer turisme perquè hi ha l'ós, perquè pot ser ni el veus.

m)

Penso que si els óssos hi ha de ser doncs que estiguin tranquils, que no se'n parli del tema, així tot aniríem millor.

n)

Realment no se sap ben bé com està el tema per poder dir propostes de millora, tot depèn de la mida de la població. S'hauria de deixar que els animals estiguin on estant, deixar-los tranquils. Hi ha d'haver interacció entre els dos medis.

Falta ajuda de l'administració, i la qüestió no és indemnitzar com su fos un lladre.

Polítics (Po)

Po.1: Agustí López

l) i m)

Hauria de sortir un polític que estigués enamorat del tema i que liderés tot aquest procés. Com que crec que no serà així, entenc que serà difícil que políticament hi hagi una reintroducció nova de l'ós. Catalunya segur que agafarà la posició de no tornar a repoblar amb óssos, {...}

Veig que potser d'aquí a deu anys és una situació congelada si no hi ha noves aportacions d'óssos ja que la genètica empobrirà la població{...}. Per tant, és una mica trist que després d'haver patit tant i de tant conflicte, ningú acabi les regnes amb una mica d'il·lusió i que digui enfoquem-ho cap aquí això. [...]

Ara això s'ha de liderar lentament, s'ha de fer veure que no fas res com si diguéssim. [...] Hi ha una justificació que permet fer un petit pla no gaire cridaner i paral·lelament un procés de gestió de la població que hi ha.

n)

Agafar i treballar amb els nens de l'escola i la gent jove dels instituts, fer obres de teatre, recuperar cançons, recuperar poesia, recuperar tradicions, escenificar-les agafant un grup de teatre, fer conferències. Agafar Pallaresos i portar-los a Astúries perquè vegin com està el tema allà o agafar nens i portar-los a Eslovènia.

[...] El problema és que molts polítics no han passat per l'alcaldia. La Generalitat li és molt fàcil posar l'ós, però que vinguin aquí al territori i entre tots planifiquin una cosa que tothom vegi clara.

Jo ho tinc clar, un equip de treball del departament de medi ambient, però amb intel·ligència. Amb un líder del departament de medi ambient que conegui molt el problema i que escolti molt a la gent, no algú que tingui programat prèviament la planificació i que no estigui dispostat a canviar-ho.

[...]

S'ha de muntar una comissió amb ajuntaments, ramaders, centres excursionistes caçadors, amb un líder de la Generalitat, una persona [...] que no tingui pressa pels objectius. Això no és un objectiu electoral.

Nosaltres estem plantejant un petit museu de l'ós al meu municipi allà a Pujalt, on hi ha el museu de papallones. En el nou museu plantegem una sala amb 80m² dedicada a l'ós.

Periodistes (P)

P.2: Eugeni Casanova

l)

Si sí. En el seu moment ja hi va haver tema. A la vall de Vielha ja es van manifestar a favor de tenir óssos. Pel que fa al turisme ells deien que ja els hi anava bé tenir óssos, perquè són un atractiu turístic, que hi hagi óssos vol dir que la muntanya està ben protegida i en bon estat, que l'hàbitat està ben preservat [...].

m)

Jo crec que la població està assegurada malgrat els molts enemics que té l'ós la població està assegurada perquè ningú té el valor de matar un ós ara per ara, si es mata un ós hi ha una gran publicitat i hi ha problemes, etcètera [...] l'ós al Pirineu perdurà.

L'ós com que no té enemics naturals, té una reproducció molt feble i per tant s'ha d'anar amb molta cautela [...] si no hi ha l'atac humà, els óssos perduraran i formaran una població estable.

n)

Totalment. Hi ha tantes millores a fer... es que tot s'ha fet malament, per tant costa molt poc millorar-ho una mica. Des de la conscienciació, des de proporcionar els recursos a qui se'ls hi havia de donar...

Quan van fer la primera reintroducció, hi havia com a molt en el territori de l'ós quaranta o cinquanta ramaders, com a molt, només que els haguessin ajudat una mica, tots haurien estat contents i no tants problemes. Evidentment totes les baixes es paguen, però hi havia una feina molt fàcil a fer que no es va fer.

No van avisar que hi hauria reintroducció d'óssos, es van assabentar pels diaris.

Afortunadament la població ha canviat, i les mentalitats o personalitats d'abans eren de "testosterona", i ara d'aquestes caràcters ja en van quedant menys.

Caçadors (C)

C.1: Caçadors

l)

Sí clar, "enganxines", pòsters, aquella cosa de dir estic en una zona d'ós. Portarà molta despesa, s'hauran de formar uns guardes, uns guies, senyalitzar, [...], crearà uns mínims llocs de treball. Pot ser que surti la fundació ós dels Pirineus, si no hi és ja. I s'hauran de comprar uns cotxes i sortiran uns diners de l'administració d'algun lloc.

Jo no em plantejo anar a fer una excursió d'un dia per anar a dir que he estat en una zona d'ós, perquè fa molt de temps que tot està igual, el bosc està igual però l'ós vés a saber on és. Això no acaba de veure's. A més això també és restringit, pensa que la zona on està aquest animal ho saben quatre, i tampoc interessa que se sàpiga.

m)

Ho veig una mica negra. Sé que s'han fet unes xerrades, s'ha fet alguna cosa, però la participació ha estat pràcticament l'activista la que hi ha assistit i de la gent del territori molt poc. A llarg termini hi ha molta feina a fer, i coordinar sobretot les parts implicades, vendre bé la pel·lícula. I si s'arribés a tirar endavant hi ha d'haver un paquet de mesures econòmiques.

n)

Sobretot informar, i darrere de tot això intentar convèncer. T'has de plantejar els valors ecològics que pugui tenir, a veure si compensen els mal de caps, [...] i tot el que hi ha a l'altre costat, [...].

Hi ha estaments ecologistes i naturalistes que saben o sabem que si l'ós es cacés estaria protegit. Una espècie quan té un rendiment, hi ha un aprofitament, s'hi aboquen més diners i es cuida més [...].

Per això, la caça el que fa és que regenerar les sangs i fa les translocacions, la caça ben entesa és beneficiosa per a moltes espècies, és obligat, primer per les quantitats en el moment que hi ha massa espècies et pot venir un brot de qualsevol malaltia.

Per exemple, el tema dels isards al Cadí en van quedar zero, i tants que n'hi havia, per una mala política de gestió [...]. La caça és com un hort i ha d'haver-hi algú que ho cuidi.

Conclusions:

Tècnics i especialistes:

- Si que és possible que actuï com a element d'atracció turística, però es necessària una bona planificació.
- Visió favorable del futur de l'ós però amb més nombre d'exemplars i amb un canvi en la gestió actual.
- S'ha de comunicar, canviar la política, realitzar guies verdes, indemnitzar adequadament, establir una base de gestió inicial correcta, implicar els ramaders activament.

Activistes:

- Si que pot arribar a ser un atractiu turístic.
- El futur de l'ós es veu positiu si tècnicament, políticament i socialment es treballa bé, tot i que és molt difícil.
- S'ha de fer una gestió més integrada al territori, comunicar, informar, sensibilitzar i educar ambientalment a tots els col·lectius, sobretot els polítics.

Administració:

- L'ós pot actuar com a element d'atracció turística.
- El futur de l'ós als Pirineus és possible.
- Caldria fer campanyes de convivència a tot els col·lectius i no polititzar l'espècie.

Ramaders:

- No es veu clar que l'ós pugui actuar d'element turístic.
- La població d'óssos creixerà per tant l'ós en un futur estarà al Pirineu.
- S'hauria de deixar els animals tranquils, adequar l'ajuda de l'administració, fer un tancat o tenir-los controlats.

Polítics:

- Perquè l'ós pogués actuar d'element turístic caldria una política molt favorable cap a l'ós, i no hi és.
- S'hauria d'establir un equip de treball o una comissió experta en el tema de l'ós bru al Pirineu amb integrants de tots els àmbits.

Periodistes:

- L'ós pot arribar a ser un reclam turístic.
- La població de l'ós es veu amb futur.
- Fa falta conscienciació i sensibilització a tos els col·lectius.

Caçadors:

- No hi ha gaire motivació en pensar que pot arribar a ser un element d'atracció turística.
- No es veu clar el futur de l'ós.
- Cal Informar i convèncer, i alhora entendre el sentit que té la caça, no la caça furtiva.

4.1.2.3.- Conclusions globals de l'anàlisi de la Vall d'Aran i PNAP (i comarques).

Es valora i es sintetitza en format de quadre-resum els aspectes més rellevants extrets de l'anàlisi de les entrevistes. No s'ha diferenciat entre la Vall d'Aran i el PNAP ja que no hi ha divergència d'opinions entre els diferents actors de cada zona.

Els àmbits dels actors s'han abreviat de la següent manera:

- T.E → Tècnics i especialistes
- A → Activistes
- Ad. → Administració
- R → Ramaders
- Po → Polítics
- P → Periodistes
- C → Caçadors

ACTORS QÜESTIONS	T.E	A	Ad.	R	Po	P	C
Perillositat de l'ós	No	No	No	Si	No	No	Neutre
Presència de l'ós: Beneficiosa?	Si	Si	Si	No	Si	Si	Neutre
Reintroducció	Neutre	Si	Si	No	Si	Si	Neutre
Procés participació ciutadana	Poc	Poc	Poc	Gens	Poc	Poc	Poc
Percepció social	Favor	Favor	Favor	Contra	Favor	Favor	Neutre
Coexistència: Ós-societat	Si	Si	Si	Neutre	Si	Si	Neutre
Grup de treball	Si	Si	Si	Neutre	Si	Si	Neutre
Element d'atracció turística	Si	Si	Si	No	No	Si	No
Futur de l'ós	Incert	Incert	Bo	Neutre	Neutre	Bo	Incert

Taula 6: Quadre resum de les opinions sobre les qüestions més rellevants de les entrevistes.
Font: elaboració pròpia.

Els termes valoratius de les qüestions de les entrevistes són relatius i genèrics, però assenyalen una clara posició dels àmbits dels actors.

Pel que fa al manteniment del programa de la reintroducció de l'ós, la coexistència ós-societat i el futur de l'ós, els actors afirmen una visió positiva sempre i quan hi hagi els canvis i processos de gestió tant social, política, econòmica i ambiental adequats.

No s'ha pogut tenir una opinió directa dels caçadors de la Vall d'Aran, però s'extreu que hi ha una oposició més elevada a la presència de l'ós d'aquests caçadors que no pas els del PNAP i comarques, ja que a la Vall d'Aran la caça es permesa tots els dies de l'any.

En el cas de l'àmbit polític no s'ha de generalitzar, ja que només hi ha la opinió d'un sol actor.

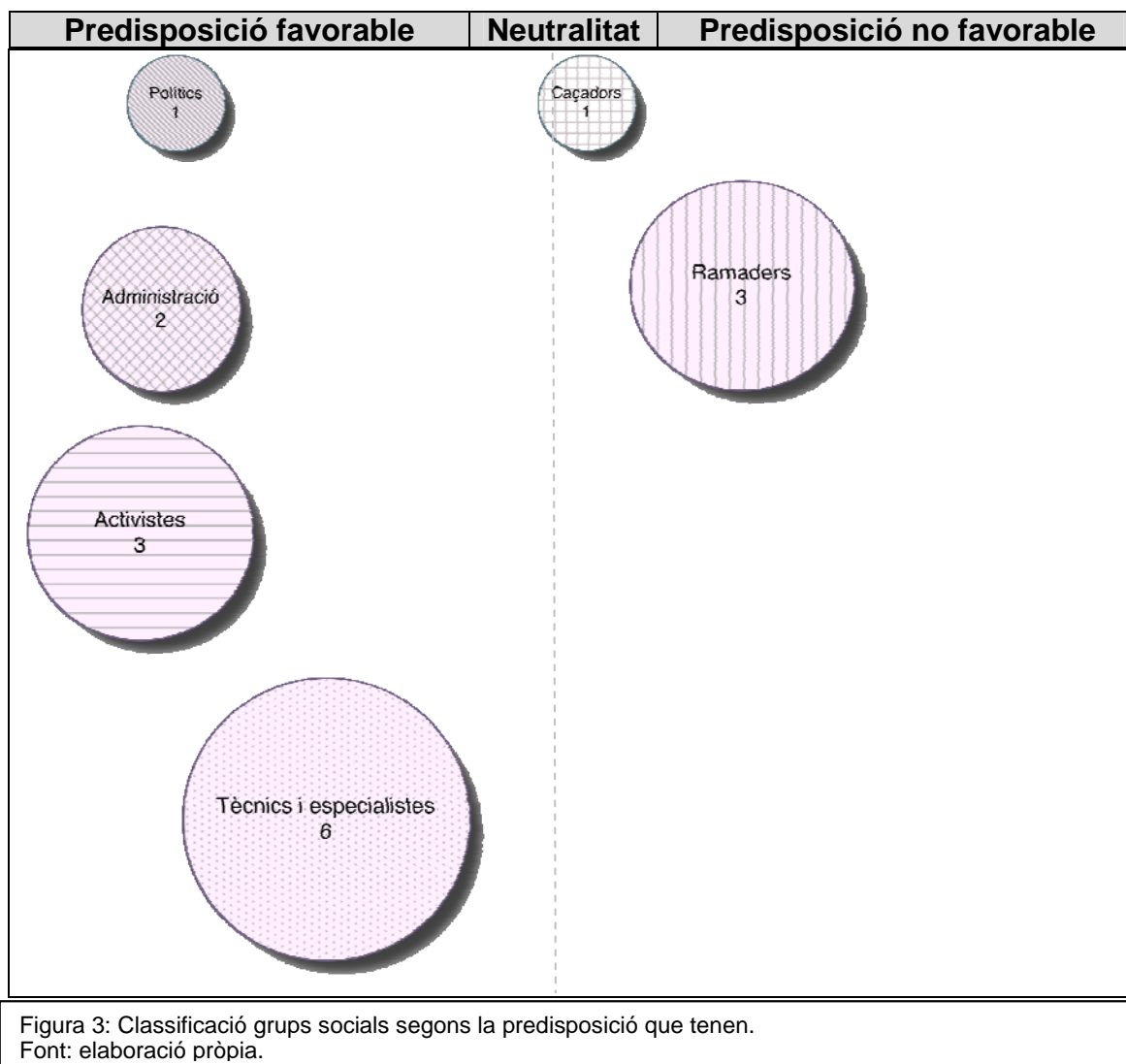
Respecte els ramaders cal dir que hi ha certa contradicció en les opinions, sobretot pel que fa al tema dels atacs de l'ós cap al bestiar, fet que els hi crea inquietud, però, contràriament, matisen que el nombre d'atacs és molt baix.

Ara bé, un punt en el qual coincideix la opinió de tots els col·lectius és en que hi ha hagut un procés de participació ciutadana gairebé nul.

A continuació tenint en compte el mapa d'actors (figura 2), es col·locaran els grups socials segons si el seu punt de vista tendeix a ser favorable cap a la

presència de l'ós bru o no, on el marge esquerre correspondria al màxim a favor i el marge dret al màxim en contra, sent el centre un punt neutre.

Es pot observar que la tendència de la majoria dels àmbits es predisposa cap a una visió favorable, aquests grups pertanyen als activistes, polítics, administració, periodistes i tècnics i especialistes.

Els tècnics i especialistes tendeixen a estar més a prop de la posició neutral pel fet de que estan a favor però no amb les actuals condicions i procediments.

Es diferencien doncs els ramaders i els caçadors dels altres grups ja que tenen una predisposició no favorable cap a la presència de l'ós. Tot i així els caçadors no es troben en el màxim de contra, més aviat mantenen una posició neutral (descartant el col·lectiu de la Vall d'Aran).

4.2.- Actualitat: El cas de l'óssa Hvala

En la societat actual, els mitjans de comunicació han esdevingut un sistema imprescindible per conèixer allò que passa arreu. En el context d'aquest estudi, els mitjans de comunicació, especialment la premsa escrita, han estat molt importants per a la divulgació del procés de reintroducció de l'ós bru al Pirineu.

Alhora, és a través d'aquests mitjans, que la població civil, tant del Pirineu com de la resta de Catalunya, pot fer-se una imatge d'allò que està succeint, i per tant, és de certa transcendència, conèixer com s'ha tractat aquest tema d'actualitat.

Recentment, s'han fet ressò de l'incident que es va produir a la Vall d'Aran, quan el caçador Lluís Turmo, de 72 anys, va trobar-se amb l'óssa Hvala durant una batuda de porcs senglars.

Segons explica el caçador en declaracions al diari El Segre⁸, va veure aparèixer la óssa i la va deixar passar. Una vegada l'havia sobrepassat, el caçador va cridar per tal que marxés, però la óssa es va girar, va anar cap a ell i li va etzibar una urpada.

Després, Turmo va disparar un tret que va alertar un altre caçador, el qual va anar a socorre'l i també va disparar a l'aire, fent que Hvala fugís. Turmo va baixar cap a l'hospital on va ser atès d'una esgarrapada al braç i una mossegada a la cama.

Arran d'aquest incident, s'ha generat una polèmica molt important que ha implicat tant a la societat aranesa, i pirinenca en general, com a l'esfera política.

4.2.1.- Anàlisi de premsa escrita

A continuació s'analitzen tres diaris per tal de veure quin tractament en fa cada un del tema i així saber quina és la idea que se'n desprèn de la seva lectura. La premsa escollida ha estat: El Periódico de Catalunya, La Vanguardia i El Segre.

S'han escollit aquests rotatius perquè és important saber el tractament que se'n fa des de la premsa autonòmica, mitjançant El Periódico i La Vanguardia, per conèixer quina percepció pot adquirir la societat catalana en general, i des del diari El Segre, un dels més llegits a les terres pirinenques, i que per tant, també influeix en la visió de la societat d'aquest territori.

4.2.1.1.- El Periódico de Catalunya

El Periódico de Catalunya és un diari d'informació general editat a Barcelona. Segons dades de la Oficina de Justificació de la Difusió (OJD) és el

---

⁸ Veure annex 4, notícia del divendres 24 d'octubre del 2008.

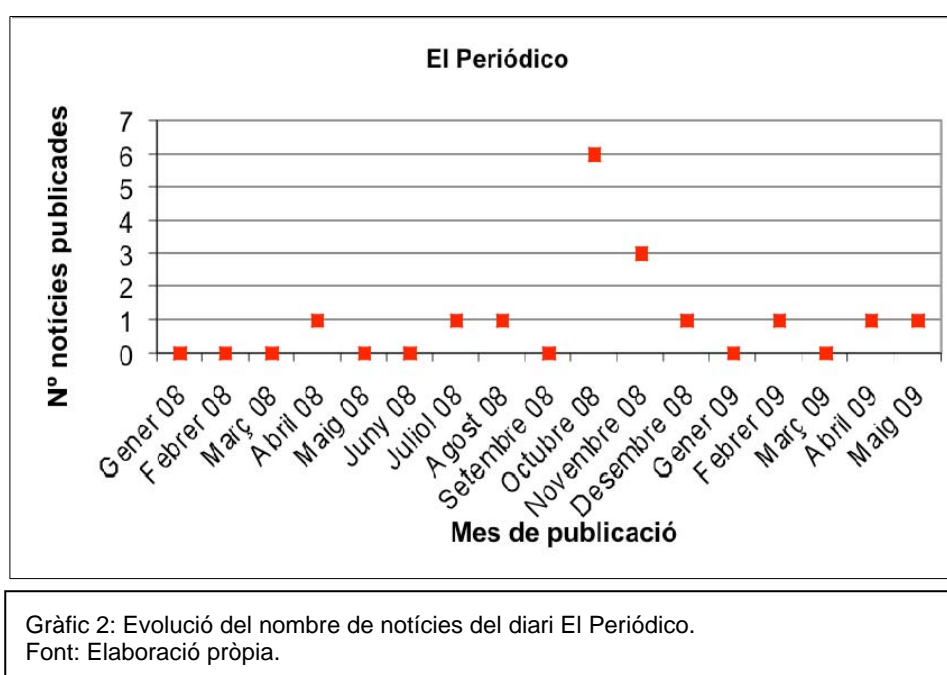

primer diari més venut a Catalunya, i el segon diari català més venut a Espanya, després de La Vanguardia.

Pertany al Grup Zeta i ideològicament es considera catalanista no nacionalista, amb una certa proximitat política al Partit Socialista de Catalunya.

L'elecció d'aquest rotatiu de publicació diària, tant en català com en castellà, s'ha fet degut a la seva extensa distribució per tot l'àmbit autònom català, que permet la difusió de notícies de temàtiques molt diverses per tot el territori.

Així doncs, referent a la reintroducció de l'ós bru al Pirineu, aquest rotatiu se n'ha fet força ressò, publicant 16 notícies en d'interval de l'1 de gener de 2008 al 15 de maig de 2009, distribuïdes per mesos com es mostra en el gràfic inferior:

Com es pot observar, l'any 2008, el nombre de notícies publicades es concentra als mesos octubre i novembre, que coincideix amb l'incident ocorregut entre el caçador Lluís Turmo i l'óssa Hvala.

És en aquest moment quan s'inicia la polèmica sobre la reintroducció de l'ós bru al Pirineu, on els caçadors i el Conselh Generau d'Aran es posicionen absolutament en contra de la presència d'aquesta espècie a les seves valls i la Generalitat de Catalunya i el Ministeri de Medi Ambient Espanyol reafirmen el programa de reintroduccions.

En aquest diari, a banda de les 16 notícies, també s'hi troba un article d'opinió titulat "Caçadors perillosos", publicat el dia 29 d'octubre del 2008, on un excursionista es posiciona a favor de la reintroducció i tracta de "disbarat sense cap ni peus que no té cap base empírica" l'argument de la classe política aranesa que l'espècie suposa un perill per a l'ésser humà.

Però a l'hora d'escollir les notícies que es llegeixen, un factor determinant és el titular amb què s'encapçalen. És per això que a continuació es destaquen els titulars apareguts durant el període d'estudi:

Any 2008:

- 19 Abril: L'ós causa danys a Catalunya per només 6.640 E
- 5 Juliol: Una càmera oculta capta un ós bru de prop al Pirineu.
- 6 Agost: Els óssos del Pirineu arriben a la serra del Cadí.
- 24 Octubre: Un ós ataca per primera vegada a un home a la Vall d'Aran.
- 25 Octubre: El Síndic d'Aran busca l'óssa per evitar la "vendetta" dels caçadors.
- 27 Octubre: El "cas Hvala" uneix els aranesos contra l'ós i contra Medi Ambient.
- 28 Octubre: La proximitat del santuari francès dóna a Hvala opcions de fugida.
- 29 Octubre: El Consell General d'Aran exigeix la retirada dels óssos del Pirineu.
- 31 Octubre: El conseller d'Agricultura desafia Baltasar a alliberar óssos a Collserola.
- 1 Novembre: La fiscalia alerta que actuarà contra els que facin mal a l'óssa Hvala.
- 11 Novembre: La captura de Hvala només depèn d'un xip.
- 14 Novembre: Una cimera d'experts descarta la captura de Hvala.
- 7 Desembre: Protesta pirinenca pel dret a decidir sobre l'óssa Hvala.

Any 2009:

- 24 Febrer: Aran indulta Hvala i renuncia al seu trasllat.
- 4 Abril: L'óssa Hvala s'instal·la en un bosc d'avets de la Vall d'Aran.
- 2 Maig: El Pirineu preveu aquest any una "collita" d'almenys 4 ossets.

Mirant aquests titulars s'observa que majoritàriament són favorables o positius a la presència de l'ós a les valls pirinenques, i en general, plantegen la reintroducció com un esdeveniment positiu.

Així doncs, a continuació es mostra una taula resum on es classifica aquests titulars en funció de si mostren una imatge positiva, negativa o neutre de l'ós bru, i específicament de l'óssa Hvala:

Titular positiu o a favor	Titular negatiu o en contra	Titular neutre
19 Abril 2008	24 Octubre 2008	25 Octubre 2008
5 Juliol 2008	27 Octubre 2008	11 Novembre 2008
6 Agost 2008	29 Octubre 2008	4 Abril 2008
28 Octubre 2008	31 Octubre 2008	
1 Novembre 2008	7 Desembre 2008	
14 Novembre 2008		
24 Febrer 2009		
2 Maig 2009		

Taula 7: Relació de titulars del Periòdic.
Font: Elaboració pròpia

Tot i així, també cal destacar que el llenguatge utilitzat per aquest diari, no és sensacionalista, i utilitzen expressions com ara “només 6.640 E” o “Un ós ataca per primera vegada a un home” que ajuden a treure gravetat a la situació i a no prendre's la reintroducció com un esdeveniment negatiu.

Seguidament es presenta una taula resum de l'anàlisi del diari El Periódico de Catalunya per tal de sintetitzar l'esmenta't en les línies superiors, i destacant altres aspectes com les paraules clau, és a dir, paraules que es repeteixen amb certa freqüència:

El Periódico:	
Interval estudiat	1 Gener 2008 – 15 Maig 2009
Àmbit territorial	Autonòmic català
Paraules Clau	Medi Ambient Conselh Generau d'Aran Síndic d'Aran Vall d'Aran Hvala Grup de seguiment
Nº de notícies	16
Nº de portades	0
Nº articles d'opinió	1
Titulars positius o a favor (%)	50 %
Titulars negatius o en contra (%)	31,25 %
Titulars neutres (%)	18,75 %

Taula 8: Resum de continguts
Font: Elaboració pròpia

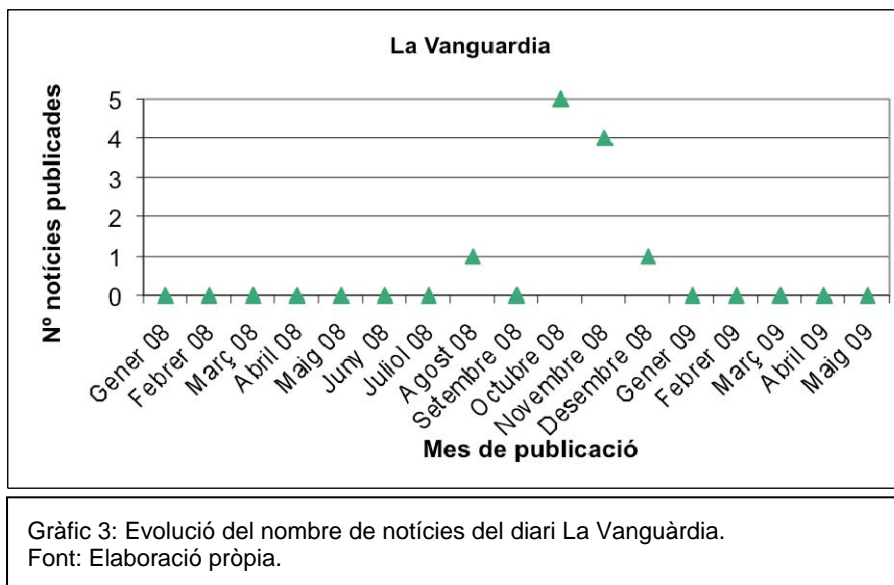
4.2.1.2.- La Vanguardia:

Aquest diari, publicat a Barcelona, va sorgir l'any 1881, i és editat pel Grup Godó, el qual és considerat ideològicament liberal i monàrquic. El rotatiu es publica en llengua castellana.

Segons les dades de l'Oficina de Justificació de la Difusió (OJD), és el diari català més venut a Espanya, i alhora, el segon més venut a Catalunya, després de El Periódico.

Degut a aquesta àmplia difusió, s'ha escollit aquest diari, i també pel fet que és un diari d'informació general, és a dir, la temàtica dels seus articles és variada i informa del fets destacats succeïts a Catalunya (a banda, òbviament, dels altres apartats d'altres àmbits).

Referent a la temàtica de la reintroducció de l'ós bru al Pirineu, entre el període que comprèn de l'1 de gener de 2008 i el 15 de maig de 2009, hi trobem publicades 11 notícies, les quals es troben repartides, per mesos, de la següent manera:

Com es pot veure en el gràfic, els mesos en què es van publicar un major nombre de notícies, coincideix amb el moment en què va produir-se l'incident entre el caçador aranès Lluís Turmo i la óssa reintroduïda Hvala.

Previ a aquest esdeveniment, s'observa que en el transcurs de l'interval analitzat, la reintroducció de l'ós bru és un tema que no ha generat gaires notícies.

L'excepció la trobem al mes d'agost, on es va parlar del fet que Carla Bruni-Sarkozy, primera dama de França, va reafirmar el seu compromís amb la reintroducció realitzada des de França, esdevenint la padrina de la óssa que posteriorment ha estat notícia, a petició de les entitats defensores del programa "Pays de l'Ours" i "Ferus".

A banda d'això, cal destacar que en aquest rotatiu, també hi trobem un article d'opinió, escrit per Pilar Rahola i publicat el dia 29 d'octubre del passat any, titulat "La víctima és l'ós".

En aquest, l'autora es mostra especialment crítica cap al fet que la societat ha esdevingut un perill per a la conservació de la biodiversitat, i que el problema rau en què al Pirineu, hi manca la voluntat de convivència entre la societat i la població ursina.

En aquest cas, trobem una portada on apareix la temàtica de l'ós, que coincideix amb el dia 24 d'octubre de 2008, l'endemà de l'incident ocorregut a Eth Portet, i que presenta la notícia amb el titular "Alarma en Aran por el insólito ataque de un oso".

Amb aquest titular s'aconsegueix atraure als lectors, ja que la paraula "alarma" que encapçala el titular pot generar una certa inquietud, tot i que també destaca que l'atac es insòlit.

Referent als titulars apareguts en aquest rotatiu, a continuació es mostra la relació dels mateixos:

Any 2008:

- 20 Agost: El abrazo de la bella.
- 24 Octubre: Val d'Aran pide retirar los osos del Pirineo a raíz del ataque a un cazador.
- 25 Octubre: Operación "Hvala".
- 26 Octubre: Medi Ambient localiza a la osa y la llevará a un centro de fauna.
- 28 Octubre: Los conservacionistas del oso culpan a los cazadores
- 29 Octubre: Muere un oso en León y "Hvala" exhibe buena salud en el Pirineo.
- 2 Noviembre: El incierto futuro del oso.
- 10 Noviembre: Medi Ambient pudo capturar a "Hvala" y no lo hizo por falta de medios para trasladarla.
- 14 Noviembre: El Ministerio de Medio Ambiente reafirma la presencia de osos en los Pirineos.
- 15 Noviembre: Medi Ambient renuncia a capturar a la osa "Hvala".

En aquest cas, un fet a destacar és que el rotatiu es fa ressò de la polèmica generada a partir de l'incident del dia 23 d'octubre de 2008, però quan aquesta polèmica es tranquil·litza per la hibernació de la óssa, ja no es publiquen més notícies.

Malgrat una vegada "Hvala" ha sortit de la hibernació, la polèmica ha ressorgit, sense tanta força com els mesos anteriors, aquest diari no ha publicat més notícies referents al tema.

A continuació, es mostra la relació de titulars classificats seguint les mateixes categories que en el cas anterior:

Titular positiu o a favor	Titular negatiu o en contra	Titular neutre
29 Octubre 2008	24 Octubre 2008	20 Agost 2008
14 Novembre 2008	26 Octubre 2008	25 Octubre 2008
15 Novembre 2008	28 Octubre 2008	10 Novembre 2008
	2 Novembre 2008	

Taula 9: Relació de titulars de La Vanguardia.
Font: Elaboració pròpia

Com es pot percebre, la diferència en la quantitat de notícies considerades positives o favorables cap a la població d'óssos al Pirineu tant sols difereix en una notícia més per a les que es consideren negatives.

Per tant, a primera vista es pot veure que aquesta publicació no té un posicionament clarament a favor o en contra del programa de reintroducció i de la presència d'óssos al Pirineu.

Per últim, es presenta la taula resum d'alguns aspectes destacats de les notícies publicades a La Vanguardia:

La Vanguardia:	
Interval estudiat	1 Gener 2008 – 15 Maig 2009
Àmbit territorial	Autonòmic català
Paraules Clau	Medi Ambient Caçadors Conservacionistes Captura Hvala
Nº de notícies	10
Nº de portades	1
Nº articles d'opinió	1
Titulars positius o a favor (%)	30 %
Titulars negatius o en contra (%)	40 %
Titulars neutres (%)	30 %

Taula 10: Resum de continguts
Font: Elaboració pròpia

4.2.1.3.- El Segre:

Aquest és un diari publicat a Lleida pel Grup Segre, fundat l'any 1982, i que es publica tant en català com en castellà. La difusió d'aquest rotatiu és bàsicament a les terres lleidatanes, on hi ha un important nombre de lectors.

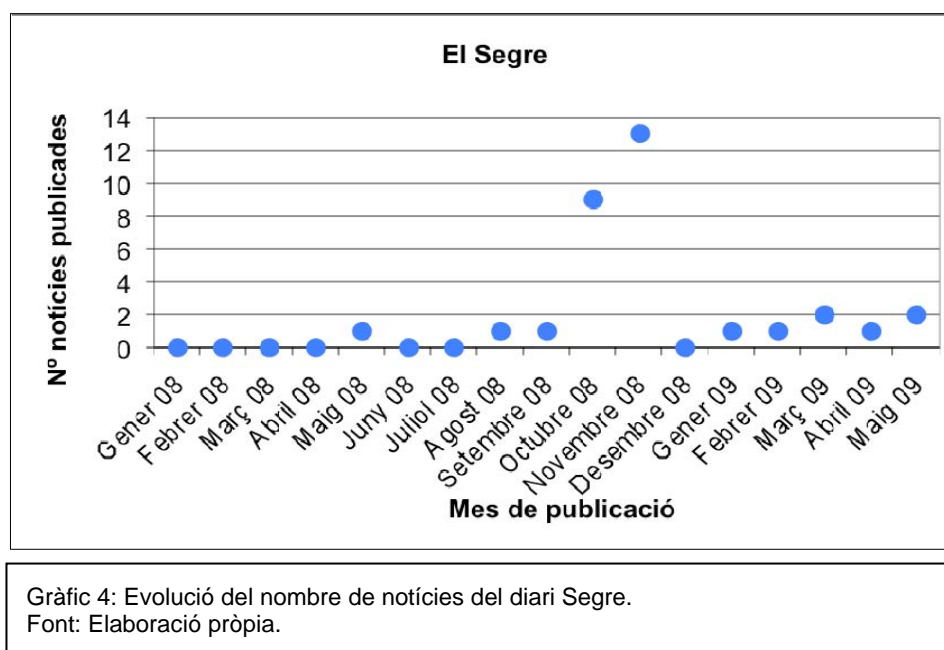
S'ha escollit aquest diari per la seva influència sobre la població lleidatana, ja que tot i ser un rotatiu d'informació general, fa un especial èmfasi en les fets que es produeixen a la província de Lleida.

És per això que en el Segre s'hi troba també el major nombre de notícies publicades que tracten el tema de la reintroducció d'óssos al Pirineu i tota la problemàtica generada actualment per l'incident entre el caçador Lluís Turmo i l'óssa Hvala.

Així doncs, el nombre total de notícies que s'han publicat és de 32, i a diferència dels altres dos rotatius estudiats, en aquest diari no hi trobem cap article d'opinió.

A banda d'això, el dia 28 d'octubre però, la notícia surt a portada, i s'anuncia amb el titular "La Administración apoya capturar a la osa Hvala pero veta parar la reintroducción", un dels factors que ha generat més diversitat d'opinions.

A continuació es presenta el gràfic referent a nombre de notícies publicades per mesos des de l'1 de gener de 2008 fins al 15 de maig de 2009:

Es pot veure doncs, que el nombre de notícies augmenta clarament el mes d'octubre, que coincideix amb l'incident produït el 23 del mateix mes, quan la polèmica sobre la reintroducció torna a aparèixer.

El mes de desembre s'observa que també hi ha un nombre molt important de notícies publicades, fet que es deu a que és quan s'està realitzant la recerca de l'óssa Hvala i per tant, en aquest moment es generen una gran quantitat de declaracions i reunions que són notícia.

Per tal de veure la possible influència de la premsa d'aquest rotatiu sobre els seus lectors, i les opinions que es poden generar, a continuació es mostren els titulars apareguts en les notícies referents a la reintroducció o bé a l'incident del passat mes d'octubre:

Any 2008:

- 13 Maig: Primeros ataques del oso a rebaños de Aran después de la hibernación.
- 19 Agost: Carla Bruni amadrina a una de las osas del Pirineo.
- 6 Setembre: Avistan un oso en Sant Joan de Toran, cerca de la frontera francesa.
- 2 Octubre: Más de 20 osos viven en el Pirineo tras la polémica reintroducción.
- 24 Octubre: Un oso ataca a un cazador en Les y Aran exige retirar todos los ejemplares.
- 25 Octubre: Comienzan las batidas para localizar la osa que atacó a un cazador en Aran.
- 26 Octubre: 1.- Localizan a la osa Hvala en Les, aunque su captura puede llevar varios días.
2.- Los cazadores suspenden batidas para no interferir en la búsqueda.
- 27 Octubre: La Generalitat rechaza retirar los osos del Pirineo, en contra de la voluntad de Aran.
- 28 Octubre: Consenso para capturar a Hvala y veto institucional a parar

la reintroducció.

- 29 Octubre: El Conselh exige de forma unànime la retirada de todos los osos de Aran.
- 31 Octubre: Llena: "Si alguien decidiera poner osos en Collserola, entonces veríamos la que se lía".
- 1 Novembre: Opositores al oso de España y Francia preparan una manifestación en Les.
- 2 Novembre: Exilio para los osos conflictivos.
- 4 Novembre: La Federación de Caza pide "precaución" ante el oso.
- 5 Novembre: Nueve entidades de Aran piden respeto ante su "no" al oso.
- 6 Novembre: La captura de Hvala, a la espera de buen tiempo.
- 7 Novembre: El Sobirà se posicionará en contra del oso.
- 9 Novembre: La herida del oso en el Pirineo.
- 13 Novembre: Cumbre internacional tras el ataque de Hvala.
- 15 Novembre: La captura de Hvala, paralizada por un dictamen técnico de la cumbre del oso.
- 16 Novembre: Ipcena lleva a la Audiencia la captura de Hvala.
- 18 Novembre: Aran no se rinde y se prepara otra cumbre contra el oso.
- 22 Novembre: La manifestación contra el oso en Les, el 6 de diciembre.
- 27 Novembre: Aran pierde la pista de la osa Hvala y concluye que está hibernando.

Any 2009:

20 Gener: Francia detecta una enfermedad en dos osas del Pirineo transmisible a personas.

8 Febrer: Sin señales de los osos.

21 Març: El oso reaparece en Les tras la hibernación y le atribuyen la muerte de una yegua.

22 Març: La captura imposible.

3 Abril: Aran localiza a Hvala, que ha criado, en Bossòst.

3 Maig: Denuncia un ataque del oso a su rebaño en Les.

5 Maig: Primer ataque de los osos al ganado en Aran este año.

D'aquests titulars apareguts al Segre, es veu que hi ha titulars que són més sensacionalistes que en el cas del Periódico i la Vanguardia, i en alguns d'ells, el llenguatge utilitzat, podria ser substituït per un menys alarmista, com per exemple en el titular del 13 de Novembre, "*Cumbre internacional tras el ataque de Hvala*", es pot transmetre la mateixa informació si es diu, per exemple, després de l'incident.

Un altre aspecte remarcable és el de la notícia apareguda el 21 de Març de 2009, en què no coincideix la informació del titular amb la del subtítol, que diu "El Conselh cree que el plantígrado no la mató, pero insiste en retirar esta especie".

El subtítol utilitzat és menys alarmista i sensacionalista que el titular, malgrat tot, el què es llegeix primes és "*le atribuyen la muerte de una yegua*", i això aporta una visió negativa de l'espècie, la qual és percebuda com un animal perillós.

Seguidament, es classifiquen els diferents titulars en una taula per veure si la informació que transmeten a primera vista és positiva (o favorable), negativa (o contrària) o bé neutre.

Titular positiu o a favor	Titular negatiu o en contra	Titular neutre
2 Octubre 2008	13 Maig 2008	19 Agost 2008
27 Octubre 2008	24 Octubre 2008	6 Setembre 2008
28 Octubre 2008	25 Octubre 2008	26 Octubre 2008
15 Novembre 2008	29 Octubre 2008	4 Novembre 2008
16 Novembre 2008	31 Octubre 2008	5 Novembre 2008
3 Abril 2009	1 Novembre 2008	6 Novembre 2008
	2 Novembre 2008	13 Novembre 2008
	7 Novembre 2008	22 Novembre 2008
	9 Novembre 2008	27 Novembre 2008
	18 Novembre 2008	8 Febrer 2009
	20 Gener 2009	22 Març 2009
	21 Març 2009	
	3 Maig 2009	
	5 Maig 2009	

Taula 11: Relació de titulars del Segre.
Font: Elaboració pròpia

S'observa que hi ha una clara tendència a publicar titulars que transmeten una informació negativa o contrària a la reintroducció. D'altra banda, també hi ha un important nombre de notícies que s'han considerat neutres, i s'han considerat així ja que en aquest punt només s'analitza la informació que transmet el titular.

En general, les notícies del Segre, repeteixen molt sovint la paraula "atac" i també la frase "la óssa que va atacar un caçador" o bé "la óssa que va ferir un caçador".

Aquests conceptes encara reforcen més el discurs negatiu o contrari al programa de reintroducció i a la presència de l'ós bru al Pirineu, provocant aquest efecte sobre els lectors.

Per tal de sintetitzar la informació destacada del diari El Segre, es presenta una taula resum amb informació destacada del rotatiu:

El Segre:	
Interval estudiat	1 Gener 2008 – 15 Maig 2009
Àmbit territorial	Autonòmic català
Paraules Clau	Caçadors Ramaders Ecologistes Generalitat Conselh Generau Captura Hvala ATAC

Nº de notícies	32
Nº de portades	1
Nº articles d'opinió	0
Titulars positius o a favor (%)	18,75 %
Titulars negatius o en contra (%)	43,75 %
Titulars neutres (%)	34,375 %

Taula 12: Resum de continguts
Font: Elaboració pròpia

Si s'observa la taula resum, veiem que aquest diari és el que presenta un percentatge major de notícies que generen una visió negativa al lector. Aquest fet fa pensar que part de la visió negativa que es té cap al programa de reintroducció i de l'*Ursus arctos* com a espècie d'una part de la població pot estar fortament influïda per aquestes notícies.

4.2.2.- Percepció social del cas

Després d'analitzar aquests diaris, es pot veure que la influència que poden exercir sobre la població és força important, sobretot a l'hora de posicionar-se a favor o en contra de la presència de l'ós bru a les valls pirinenques.

El primer que s'observa després de l'anàlisi dels diaris, és la gran diversitat d'opinions i posicionaments que s'han generat amb el procés de reintroducció, especialment després de l'incident ocorregut el 23 d'octubre de 2008.

Fins i tot dins una mateixa institució com és el Conselh Generau d'Aran es manifesta aquesta diferència d'opinions. A dia 4 de juliol de 2008, el conseller de medi ambient aranès, Francesc Bruna, afirmava que "l'assentament del plantígrad a les muntanyes araneses demostra, entre altres coses, la qualitat mediambiental del nostre ecosistemes"⁹.

Però al cap de pocs mesos, després que Luís Turmo fos ferit per la óssa Hvala, les declaracions fetes des del Conselh Generau, demanen la retirada de tots els exemplars d'os bru del Pirineu, no només d'Hvala.

Un altre sector que dóna suport a la petició del Conselh Generau són els caçadors, ramaders i el sector hotelier, els quals afirmen que l'ós bru és una espècie perillosa per a la societat pirinenca i que no és compatible amb es usos que es fan al territori.

Una de les principals diferències entre El Segre i els diaris d'àmbit autonòmic és que aquest utilitza un to més sensacionalista en els seus articles i, sobretot, en els seus titulars.

S'observa també una tendència negativa i alarmista en alguns dels seus articles, on s'utilitza un llenguatge que pot portar a una interpretació esbiaixada

⁹ Veure annex 4, notícia del dissabte 5 de juliol de 2008, diari el Segre.

de la situació real, ja que sovint es destaquen els aspectes negatius en detriment dels positius.

Un últim aspecte destacat del Segre, és que es detecta una certa influència dels caçadors i es destaquen en reiterades ocasions la seva oposició al programa de reintroducció.

D'altra banda, es pot veure que el Periódico de Catalunya mostra una imatge més positiva, i explica els fets amb un llenguatge que permet restar importància a aspectes com l'incident i posterior recerca de la óssa Hvala.

Aquesta visió més positiva, pot ser degut al fet que és un diari d'àmbit autonòmic i que la principal influència i font d'informació sovint és la Generalitat i els departaments implicats, i per tant, la reintroducció es veu com un fet positiu.

El Periódico transmet la sensació que l'*ursus arctos* no és una espècies perillosa, ja que generalment actua amagant-se de la presència humana, encara que s'ha d'anar alerta i no molestar-la.

Però si es compara aquesta tendència més aviat positiva amb el posicionament de La Vanguardia, tot i que aquest rotatiu també és d'àmbit autonòmic català, es manté una mica més neutre, mostrant les dues opinions predominants, encara que en alguns aspectes té una tendència lleugerament més negativa.

També cal dir que dels tres diaris analitzats, la Vanguardia és el que es fa menys ressò dels esdeveniments lligats al programa de reintroducció, tant anteriors com posteriors a l'esdeveniment que ha iniciat la recent polèmica.

BLOC V:
CONCLUSIONS I PROPOSTES DE MILLORA

5.1.- Conclusions

- Politització del tema; els partits polítics utilitzen la reintroducció per donar una imatge, ja sigui a favor o en contra de la presència de l'ós bru a les valls del Pirineu.
- Magnificació del tema; arran de l'accident entre el caçador i l'óssa Hvala els detractors de l'ós s'han posicionat encara més en contra, demanant que es treguin tots els exemplars del Pirineu, mentre els partidaris de l'ós, han reafirmat la seva presència.
- No hi ha hagut un procés de participació ciutadana. Això ha fet que la gent no estigui ben informada, no sàpiga com actuar en cas que es trobi un ós, i per tant, el desconeixement de l'espècie també genera inquietud i inseguretats als ciutadans.
- La destrucció de l'hàbitat a causa de la pressió antròpica que s'exerceix actualment, influeix en el comportament de l'ós, i la seva mobilitat es veu afectada ja que pot ser un motiu de l'augment del contacte amb les persones.
- L'ós pot ser una peça clau en el desenvolupament econòmic de les valls pirinenques sempre i quan es desenvolupi un bon pla, i rebi el suport tant de les institucions com dels ciutadans, ja que ells en són també una part molt important.
- Els motius principals de desaparició de l'espècie han estat antròpics, ja que des de sempre ha patit una persecució important, i la seva caça ha format part de la cultura pirinenca.
- La presència de l'*Ursus arctos* al Pirineu, té un valor ecològic molt important, ja que denota una qualitat ambiental de la zona. Els exemplars reintroduïts s'han adaptat molt bé al nou hàbitat, el què ens indica el bon estat de conservació d'aquest espai.
- Importància en el desenvolupament de normatives de caire internacional que ajuden a protegir aquesta espècie, alhora que protegeixen també el seu hàbitat, per tal que es pugui desenvolupar i mantenir la població.
- Absència de voluntat política i social d'arribar un consens. Des del departament de Medi Ambient i el Ministeri de Medi Ambient, es reafirma la presència de l'ós bru i la continuació del programa de reintroducció, però des dels habitants del territori, es manté cada vegada més una posició contrària. Això fa que es tanquin en banda, i que sigui molt difícil arribar a acords i consensos.
- L'hàbitat de l'ós bru actualment es troba bàsicament a la Vall d'Aran, però cada vegada més es van endinsant cap al territori de Parc Natural de l'Alt Pirineu, i això mostra que aquesta zona és un hàbitat potencial per a l'ós, i que si la població segueix creixent, pot estendre's cap al Pallars Sobirà.

- La presència de l'ós bru al Pirineu es viu de forma diferent a la Vall d'Aran i als pobles del Parc Natural de l'Alt Pirineu, on no es un tema que creï polèmica, degut en part a que l'ós, encara no està tant estès pel territori del Parc.
- No es pot implantar el mateix model de gestió de la població ursina cantàbrica a la pirenaica, ja que les condicions socio-ecològiques són diferents, tant en els tipus d'hàbitats (vegetació i fauna), com en la presència de població humana (que al Cantàbric és inferior a les valls pirinenques).
- El programa de reintroducció no s'ha desenvolupat apropiadament. Ecològicament, ha funcionat gràcies al bon estat de conservació de l'hàbitat pirinenc, però socialment, no ha estat així. Prèviament a l'alliberament de l'ós no s'ha realitzat un procés on els ciutadans poguessin donar la seva opinió i les seves propostes, i no s'ha fet prou comunicació i educació ambiental. La minsa participació ciutadana que s'ha fet, ha estat una vegada ja s'havien alliberat exemplars, i això ha provocat el rebuig generalitzat cap a aquesta espècie.
- Caldria l'alliberament de més óssos, la població actual no és viable, ja que poden haver problemes de consanguinitat. S'han donat casos d'aparellament entre pare i filla, com és el cas de Pyros i Caramelles (filla de Pyros).
- Indemnitzacions no adequades respecte la pèrdua de bestiar dels ramaders.
- Manquen normatives que regulin tots els aspectes del procés de reintroducció, tant per a l'ós bru com per qualsevol altra espècie. Actualment no existeix cap legislació específica per aquest àmbit.
- Les legislatures polítiques són de 4 anys, i això pot fer que alguns temes no rebin el consens de tots els partits i si es produeix un canvi polític, els processos engegats es poden veure afectats.
- Per últim, el futur de les espècies depèn de forma important de factors com la conservació de l'hàbitat i la pressió antròpica. Així doncs, poblacions que actualment són grans i es permet la seva caça, en un futur es poden veure reduïdes de forma important. Per tal cal fer-ne un seguiment del seu estat, així com la població de cabirols i voltors.

5.2.- Propostes de millora i educació ambiental

- S'hauria de crear una patrulla de seguiment de l'ós, contractant gent del propi territori per tal que es senti implicat i part important en el procés de reintroducció de l'ós bru.
- Realitzar més alliberaments per tal que la població existent tingui una major variabilitat genètica i alhora, que hi pugui créixer més ràpidament.
- Agilització de les indemnitzacions que es donen als ramaders per la pèrdua de caps de bestiar arran de l'atac d'óssos.
- Creació d'una legislació que reguli el procés de reintroducció, les indemnitzacions i els programes de vigilància i seguiment que s'han de fer.
- Fomentar el turisme al Parc Natural de l'Alt Pirineu utilitzant la imatge de l'ós com a signe de qualitat ambiental i cultural.
- Temes tant significatius com la reintroducció de l'ós bru al Pirineu haurien d'evitar la temporalitat curta de les etapes electives. En aquest sentit, ha de ser un tema políticament neutral apartat d'interessos partidistes.
- La reintroducció es podria vincular al desenvolupament de guies verdes, un material on apareixen els pobles catalogats segons la seva qualitat ambiental i ecològica. A major qualitat ambiental, millor puntuació.
- Considerar i alhora exportar la imatge de l'ós com a patrimoni natural dels Pirineus. L'ós és un dels grans carnívors que actualment existeixen i és el més gran d'Europa. I es troba als Pirineus.
- Millora de les relacions entre la societat pirinenca i les administracions, actualment molt deteriorades, incentivant amb estratègies de dinamització com la millora d'infraestructures sanitàries i socials.
- Generar programes per a la protecció i la conservació del patrimoni natural, canviant la tendència actual del creixement urbanístic i de turisme d'hivern.
- Millorar la regulació urbana per a un creixement urbanístic menys difús, que afavoreixi l'ús sostenible de l'entorn.
- Crear d'un centre de divulgació de l'ós als Pirineus, com podria ser un Museu sobre l'ós.

BLOC VI:
Bibliografia

6.1.- Bibliografia

Llibres:

- “Anuari Naturalista del Parc Natural de l'Alt Pirineu. Any 2006”. Parc Natural de l'Alt Pirineu i Generalitat de Catalunya, Departament de Medi Ambient i Habitatge. Edició desembre del 2007.
- *Carnívoros, de los grandes depredadores a las pequeñas comadrejas*. Editado por David Macdonald. Navarra. Ediciones Folio, 1991.
- Bartolomé Zofío e Isaac Vega. *El oso pardo*. Gran fauna ibérica e insular WWF/Adena, Edició novembre 1999.
- Eugeni Casanova, *L'ós del Pirineu, crònica d'un extermini*. Lleida. Pagès editors, abril 1997.

Pàgines web:

- Web oficial del Govern Francès de la reintroducció de l'ós:
www.ours.ecologie.gouv.fr
- Parco Naturale Adamello Brenta (Itàlia): Programa de reintroducció de *Ursus arctos arctos*.
www.pnab.it
- L'ós als Pirineus: recull de notícies relacionades
www.pyrenees-pirineus.com/Ours_des_Pyrenees
- Associació Le pays de l'ours – Adet
<http://paysdelours.com>
- Web oficial del programa LIFE:
<http://ec.europa.eu/life>
- Base de dades de LIFE
<http://ec.europa.eu/environment/life/project/Projects/index.cfm>
- DEPANA, Lliga per a la defensa del patrimoni natural
www.depana.org/osbru/index
- Lo Pi Negre, Associació Ambientalista del Pallars Sobirà
www.lopinagre.org
- Ecologistes en acció de Catalunya
www.ecologistasenaccion.org/article.php3?id_article=1887
- Departament de medi ambient i habitatge de la Generalitat de Catalunya
<http://mediambient.gencat.cat>
- Pàgina oficial de CITES Espanya
http://www.cites.es/citesapp/Portada__ca_.htm?in=1
- La Borda d'Urtx

<http://www.labordadurtx.org/divulgacio/proteccio/historia/index.htm>

- Unió Mundial per la Natura:
<http://www.largecarnivores.maverik.ch/bear-ois/index.htm>
- Bear Online Information System for Europe
www.iucn.org

Articles i estudis:

- “Estudio ecoturístico del oso pardo”. Estudi realitzat per Celia Clotes, presentat per DEPANA i la Fundació Territori i Paisatge de Caixa Catalunya.
- “Les Pyrénéens et la conservation de l'ours” síntesi de l'estudi de sondatge de la població pirinenca francesa realitzat per IFOP a encàrreg de l'Associació Le Pays de l'Ours – Adet.

Revistes:

- National Geographic, Mayo 2007.
- Natura número 245. *Oso pardo una joya que se recupera*. Edició bimestral. Madrid. Editor Alberto Huerta. Març-abril 2004. 15p.
- Natura número 264 *La vida íntima del oso pardo*. Texto José Luis Rodríguez. 8p.

Legislació:

- Decret 123/1987, de 12 de març, declaració de reserves naturals parcials per a la protecció d'espècies animals en perill de desaparició a Catalunya.
- Directrius per a la gestió dels espais de la Xarxa Natura 2000. Generalitat de Catalunya, 5 de Setembre de 2006.
- Convenció sobre el comerç internacional d'espècies amenaçades de fauna i flora silvestre. CITES Espanya
www.cites.es/citesapp/Portada.htm?in=0
- Real Decreto 439/1990, de 30 de marzo, por el cual se regula el Catálogo Nacional de Especies Amenazadas.
- Directiva Hàbitats: Directiva 92/43/CEE del Consell, de 21 de maig de 1992, relativa a la conservació dels hàbitats naturals i de la fauna i flora silvestre.

6.2.- Acrònims i Paraules Clau

Acrònims:

ADET: *Association de Défense de l'Environnement de Trainou.*
ADN: Àcid Desoxiribonucleic.
AFSSA: Agència Francesa de Seguretat Sanitària dels Aliments.
CBD: Conveni sobre la Diversitat Biològica.
CITES: Convenció sobre el Comerç Internacional d'Espècies Amenaçades de Fauna i Flora Silvestre.
CNRS: Centre National de la Recherche Scientifique.
DEPANA: Lliga per a la Defensa del Patrimoni Natural.
FAPAS: Fondo Para la Protección de Animales Salvajes.
FOP: Fundación Oso Pardo
LC: Least Concern, Risc mínim.
OJD: Oficina de Justificació de la Difusió.
ONCFS: Oficina Nacional de Caça i Fauna Salvatge.
PNAP: Parc Natural de l'Alt Pirineu.
UICN: Unió Internacional per a la Conservació de la Natura.
VHF: Very High Frequency.

Paraules clau:

Ursus arctos (ós bru)
Hipocarnívor
Reintroducció
Caçadors
Ramaders
Ecologistes
Tècnics especialistes
Conselh Generau d'Aran
Generalitat de Catalunya
Ministero de Medio Ambiente
Amenaces
Furtivisme
Participació ciutadana
Comunicació
Informació
Conservació
Perjudicial
Beneficiós
Inquietud

6.3.- Pressupost

Ós: Visió socioecològica a les valls del Pirineu

Universitat Autònoma de
Barcelona

Projecte Ursus

Correu:
Projecteursus@gmail.com

Factura:

Quantitat	Producte	Preu Unitat	Total
1.456 h	Hores treballades	37 Euros/h*	57.872 €
3 cotxes 1300 Km	Benzina per desplaçaments amb cotxe.	0,17 €/km*	221 €
4	Peatges	Diversos	27,16 €
1 nit	Allotjament	22,5 € persona / nit	90 €
2 dies, 4 persones	Dietes	52 €/dia*	416 €
	Material		
42 Bitllets	Transport Públic	2,90 €/ trajecte	121,8 €
300 min.	Telèfon	0,20 € /min	60 €
	Subtotal		58.807,96 €
	I.V.A (16%)		9.409,27 €
	Total		68.217,23 €

*Preus extrets de la Guia d'honoraris professionals 2006 del COAMB, Apartat: Empreses d'enginyeria i oficines d'estudis tècnics.

6.4.- Programació

Bloc	Bloc I				Bloc II								Bloc III								
Apartat	1.1	1.2	1.3	1.4	2.1	2.2			2.3					3.1					3.2		3.3
Subapartat					2.1.1	2.1.2	2.1.3	2.3.1	2.3.2	2.3.3	2.3.4	3.1.1	3.1.2	3.1.3	3.1.4	3.1.5	3.2.1	3.2.2	3.2.3		
30 -3 Abril	■	■	■	■				■													
6-10 Abril					■	■	■		■	■											
13-17 Abril					■						■	■	■	■	■						
20-24 Abril																■	■	■	■	■	

Bloc	Bloc IV		Bloc V		Bloc VI				Annexos
Apartat	4.1	4.2	5.1	5.2	6.1	6.2	6.3	6.4	i resum
Subapartat	4.2.1	4.2.2							
27-1 Maig	■	■							
4-8 Maig	Entrevistes als actors								
11-15 Maig			■	■					
18-22 Maig			■	■					
25-29 Maig			■						
1-5 Juny			■						
8-12 Juny					■	■	■	■	
15-19 Juny									■
22-26 Juny	Modificacions, canvis i muntatge del projecte								
29 Juny	Entrega del Projecte								
16-17 Juliol	Defensa oral del Projecte								

ANNEXOS